

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
SOCIĀLO ZINĀTŅU FAKULTĀTE
KOMUNIKĀCIJAS STUDIJU NODAĻA

**LATVIJAS UN IGAUNIJAS SALĪDZINĀJUMU
REPREZENTĀCIJA LATVIJAS MEDIJOS "IR" UN
"SESTDIENA" (2011-2012)**

BAKALaura DARBS

Autore: Betija Turlaja

Stud. apl. bt09007

Darba vadītāja: *Mg.sc.soc.* Ieva Beitika

RĪGA 2012

ANOTĀCIJA

Bakalaura darba mērķis ir noskaidrot, kā Latvijas medijos tiek reprezentēti Latvijas un Igaunijas salīdzinājumi laika posmā no 2011. gada 24. februāra līdz 2012. gada 24. februārim.

Darba teorētiskajā daļā tiek aplūkota reprezentācija (S. Hols, F. Ankersmits, K. Kolbrūka, Dž. Poters, N. Lūmans) un salīdzinājumu teorija (L. Festingers, S. Giumonds, T. Musveilers, K. Epštūds, S. Skačers). Veikts hronoloģisks pārskats, salīdzinot Latvijas un Igaunijas attīstības vēsturi.

Ar kvantitatīvās kontentanalīzes, diskursa analīzes un strukturētās intervijas pētniecības metodes pielietošanu, izpētīts, kādas ir visbiežāk sastopamās Latvijas un Igaunijas salīdzinājumu reprezentācijas žurnālos „Ir” un „Sestdiena”, kādi diskursi visbiežāk dominē abu valstu salīdzinājumos, kā arī, kura no valstīm tiek reprezentēta kā veiksmīgāka.

Atslēgvārdi: Latvija, Igaunija, reprezentācija, salīdzinājums, diskurss, mediji

ANNOTATION

The aim of this bachelor thesis is to clarify how the comparisons of Latvia and Estonia are represented in Latvian magazines "Ir" and "Sestdiena" during 24.02.2011. and 24.02.2012.

In the theoretical part the author describes the concept of representation (S. Hall, F. Ankersmit, C. Colebrook, J. Potter, N. Luhmann) and the meaning of comparison (S. Giumond, L. Festinger, T. Mussweiler, K. Epstude). Insight has been gained of the latest history of Latvia and Estonia - how both countries have developed.

The empirical part is based on three research methods - discourse analysis, quantitative content analysis and semi- structured interview. The results of this research provide the information about the most common discourses and representations which have been found in the comparisons between Latvia and Estonia.

Keywords: Latvia, Estonia, representation, comparison, discourse, media

SATURA RĀDĪTĀJS

APZĪMĒJUMU SARAKSTS	1
IEVADS	2
1. REPRESENTĀCIJA	4
1.1. Reprerentācijas pieejas	6
1.2. Masu mediji kā reprezentētāji	9
2. SALĪDZINĀJUMU TEORIJA	12
3. VĒSTURISKAIS KONTEKSTS	15
3.1. Latvijas un Igaunijas vēsturiskās attīstības hronoloģiskais salīdzinājums	16
3.2. Latvijas un Igaunijas vēsturiskās attīstības atšķirību rezumējums	21
4. PĒTĪJUMA METODES UN DIZAINS	23
4.1. Kvantitatīvā kontentanalīze	23
4.2. Diskursa analīze	24
4.3. Daļēji strukturēta intervija	27
4.4. Žurnāla „Ir” raksturojums	29
4.5. Žurnāla „Sestdiena” raksturojums	30
5. LATVIJAS UN IGAUNIJAS SALĪDZINĀŠANAS REPRESENTĀCIJA ŽURNĀLOS „IR” UN „SESTDIENA” (2011-2012)	31
5.1. Ekonomika	34
5.1.1. Ekonomiskās attīstības diskurss	35
5.1.2. Savstarpējās pieredzes un mācīšanās vai ekonomiskās mācīšanās diskurss	36
5.1.3. Latvijas bailes no nacionālās identitātes apdraudējuma, kas kavē attīstību	37
5.1.4. Attīstības rādītāju salīdzinājumi	38
5.1.5. Latvijas neizlēmība iepretī Igaunijas izlēmībai	39
5.1.6. Latvijas un Igaunijas savstarpējā sāncensība	42
5.1.7. Tautsaimniecības izaugsme	43
5.1.8. Ēnu ekonomika un atšķirīgā iedzīvotāju izpratne par nodokļu maksāšanu	44
5.1.9. Attīstības plānošana: latviešiem – īstermiņa, igauņiem – ilgtermiņa	44
5.1.10. Atalgojuma atšķirības: Igaunijas saimnieciskums, Latvijas nesaimnieciskums ..	46
5.2. Kultūra/ Izglītība	46
5.2.1. Abu tautu raksturojošās atšķirības: sašķeltība vs. vienotība	47
5.2.2. Latvieši runā, igauņi – dara	48
5.2.3. Igaunijā tehnoloģiskais progress sekmīgāks, sociālās garantijas - izdevīgākas	50
5.2.4. Kultūras atšķirības: igauņi slavē sevi, latvieši - citus	50
5.2.5. Kultūras atšķirības: latvieši nodevīgāki, nekā igauņi	51
5.2.6. Latvijas profesionālo kultūras mākslinieku kvalitāte augstāka, nekā Igaunijā	52
5.2.7. Igaunijas kultūrpolitika ir ilgtspējīgāka, Latvijas – īstermiņa	52
5.2.8. Igaunijā izglītībai ir augstāka prioritāte, nekā Latvijā	53
5.2.9. Igauņi lepnāki par savu valodu, latvieši – pārāk toleranti pret cittautiešu valodām	53
Redakcijas un žurnālistu loma Igaunijas un Latvijas salīdzinājumu reprezentācijā	55
SECINĀJUMI	59
1. pielikums	69
2. pielikums	74

APZĪMĒJUMU SARAKSTS

IKP - Iekšzemes kopprodukts
ES - Eiropas Savienība
NVO - Nevalstiskās organizācijas
LV – Latvija
LR – Latvijas Republika
KKF - Kultūrkapitālfonds

IEVADS

Medijos, analizējot valsts attīstības tendences, viena no pieejām ir reprezentēt salīdzinājumus, lai auditorijai ļautu vieglāk izprast reālo attīstības situāciju. Valstu savstarpējie salīdzinājumi sniedz daudzpusīgākus kontekstuālos spriedumus par attiecīgās valsts attīstības stadiju, kas savukārt ļauj izvērtēt argumentāciju, kāpēc kāda no tām tiek uzskatīta par veiksmīgāku.

Sociālo salīdzinājumu procesu teorijas autors Leons Festingers (*Festinger*) ir izvirzījis hipotēzi, ka cilvēka organismā pastāv dziņa, kas liek tiekties pēc sava viedokļa un spēju vērtēšanas. Personas uzskati par situāciju, kurā tā atrodas un vērtējums, ko tā spējīga izdarīt, kopumā rada ietekmi uz tās uzvedību.¹ Balstoties uz L. Festingera teikto, var secināt, ka šī dziņa pēc savu sasniegumu izvērtēšanas un salīdzināšanas ar līdzcāņiem, ir pamatā arī mediju vēlmei, analizējot situāciju Latvijā, veikt salīdzinājumus vismaz tuvāko kaimiņvalstu vidū.

Ikdienā darba autorei iedziļinoties mediju publikācijās, radies priekšstats, ka medijos tomēr par galveno salīdzināšanas objektu tiek izvēlēts tieši ziemeļu kaimiņš Igaunija. Kā žurnāla „Ir” galvenā redaktore Nellija Ločmele izteikusies žurnāla numurā, kas veltīts Igaunijas neatkarības dienai, redaktora slejā: „Reizēm labs veids, kā paskatīties uz sevi, ir paskatīties uz citiem.”²

Pētījuma mērķis:

Pētījuma problēma:

Latvijas un Igaunijas salīdzināšana medijos ir maz pētīts fenomens, tāpēc ir svarīgi izpētīt kādas kopsakarības piemīt šiem salīdzinājumiem un kas no tiem ir secināms. Mediju publikācijās pausto Latvijas un Igaunijas salīdzinājumu pētīšana, palīdzētu apjaust abu valstu salīdzināšanas diskursus un atsegt to, kā Latvijas mediji reprezentē abu kaimiņvalstu izaugsmes atšķirības, un kāda ir minētā argumentācija, kāpēc šīs atšķirības radušās. Vēl pēc publikācijām ir iespējams izanalizēt, kuras ir tās sfēras, kurās Latvija visvairāk paliek iepakal Igaunijai un otrādi- kurās sfērās Latvijai panākumi ir labāki, kā ziemeļu kaimiņam.

Bakalaura darba pētījuma problēma ir saistāma ar darba mērķi - noskaidrot, kā Latvijas un Igaunijas salīdzināšana tiek reprezentēta latviešu medijos „Ir” un „Sestdiena”.

---

¹ Festinger, L., Schachter, S. (1989). *Extending Psychological Frontiers: Selected Works of Leon Festinger*. United States of America: Russel Sage Foundation. P.134.-135.

² Ločmele, N. (24.02.2011.). Baudām Igaunus! *Ir*. Nr. 47., 2.lpp.

Mērķa sasniegšanai izvirzīju konkrētus darba uzdevumus:

- 1) Veikt literatūras studijas, apzinot, kas ir reprezentācija un kā tā tiek pielietota medijos;
- 2) Iepazīties ar salīdzinošo pētījumu teorētiskajām izpratnēm, kas ļautu izprast Latvijas un Igaunijas salīdzināšanas psiholoģiskos pamatojumus;
- 3) Apkopot pieejamo informāciju par Igaunijas un Latvijas vēsturisko attīstību.
- 4) Veikt literatūras studijas un apkopot informāciju par bakalaura darbā izmantotajām pētnieciskajām metodēm- diskursa analīzi, kvantitatīvo kontentanalīzi un daļēji strukturēto interviju.
- 5) Izstrādāt pētījuma dizainu. Izskaidrot žurnālu „Ir” un „Sestdiena” atrasto publikāciju atlasē un klasifikācijas modeli.
- 6) Veikt empīrisko pētījumu saskaņā ar izstrādāto pētījuma dizainu. Analizēt publikācijās un intervijās gūtos pētnieciskos rezultātus, saskaņā ar vēsturisko kontekstu un teorētisko pamatojumu.
- 7) Veikt secinājumus.

Darba teorētiskajā daļā tiek aplūkota reprezentācija (S. Hols (*Hall*), F. Ankersmits (*Ankersmit*), C. Kolbrūka (*Colebrook*), Dž. Poters (*Potter*), un N. Lūmanss (*Luhmann*)) un salīdzinājumu teorija (L. Festingers (*Festinger*), S.Giumonds (*Giumond*), T. Musveilērs (*Mussweiler*), K. Epštūds (*Epstude*)).

Darbā izmantotas trīs pētniecības metodes - diskursa analīze, kvantitatīvā kontentanalīze un daļēji strukturēta intervija. Pētījuma izlases kopums ietver divu dažādu izdevumu 104 numurus (52 „Ir” un 52 „Sestdiena” numurus), no kuriem attiecīgi atlasīti visiem pētīšanas kritērijiem atbilstoši 56 numuri, jeb kopumā 89 publikācijas (54 no žurnāla „Ir” un 35 no žurnāla „Sestdiena”). Šāds rakstu kopums ļauj veikt kvalitatīvu pētījumu par Latvijas un Igaunijas salīdzināšanas reprezentācijām gada griezumā, sniedzot ieskatu dažāda rakstura reprezentācijās. Pētījuma veikšanai tika izvēlēti tieši žurnāli „Ir” un „Sestdiena”, jo tie abi sevi traktē kā analītisku izdevumu, kā arī iznāk vienreiz nedēļā un daļa līdzīgu lasītāju loku.

Bakalaura darba pētījuma objekts ir salīdzinājumu reprezentācija žurnālā „Ir” un žurnālā „Sestdiena”. Pētījuma priekšmets- Latvijas un Igaunijas salīdzinājumi.

1. REPRESENTĀCIJA

Komunikācija ir tā, kas nosaka, kā mēs sadzīvojam viens ar otru pasaulē: kā mēs veidojam nozīmes, jēgu un kārtību vidē ap mums. Tā sevī iekļauj ne tikai runas un rakstu valodas, bet gan arī vizuālo bildi, ķermeņa žestus, mūziku, arhitektūru un daudzus citus veidus, ar kuriem mēs sevi iesaistām komunikācijā ar apkārtējo pasauli.³ Representācija ir valdošā sistēma, pateicoties kurai mēs uztveram komunikāciju, bet tā gan nav vienīgā. Tā ir salīdzinoši jauna nozīmju veidošanas sistēma: citas neskaitāmas konceptuālas struktūras un sistēmas ir kalpojušas vairākus gadsimtus un dažos gadījumos arī turpina kalpot. Aptuveni no septiņpadsmitā gadsimta representācija ir valodas lietojuma un nozīmes veidošanas galvenā pieeja.⁴

Representācija ir viens no tiem vārdiem indivīdu lietotajā leksikā, kuram nav viens, kodolīgs izskaidrojums. Tā nozīme daļai var būt neskaidra un pat divdomīga. Šis jēdziens rosina pielietot zinātnisku precizitāti, lai izskaidrotu tā nozīmi.⁵

Representācijas koncepts ir ieņēmis jaunu un nozīmīgu vietu kultūras studijās. Representācija savieno nozīmi un valodu ar kultūru. Representācija nozīmē valodas lietošanu, lai pateiktu citiem indivīdiem kaut ko nozīmīgu par kādu notikumu. Tā ir būtiska daļa no procesa, ar kuru tiek radīta un izmainīta nozīme starp kultūras locekļiem. Representācija sevī iekļauj valodas pielietojumu par zīmēm un tēliem, kuri pastāv, lai reprezentētu lietas.⁶

Representācija ir koncepts, kas ietver sevī neparastu virkni nozīmju un pielietojumu, izplešoties no prātā radītiem attēliem līdz ekonomikas darījumiem, no legāliem procesiem līdz teatrālām darbībām.⁷

Representācija tās visdažādākajās formās- pielīdzināšanā, atdarināšanā, atkārtāšanā, aprakstīšanā un dublēšanā- ir galvenais modernistu pasaules izprašanas projekts.⁸

Holandietis, vēstures pasniedzējs Frenks Ankersmits (*Frank Ankersmit*) uzskata, ka viens no iemesliem, kādēļ mums ir nepieciešamas reprezentācijas ir fakts, ka tās mūs veicina iegūt un paust ieskatu lietu kārtībā. Tāpēc mums ir mākslinieciskas, vēsturiskas un politiskas reprezentācijas, bet arī citās jomās reprezentācijas nav mazsvarīgas. Representācija definē realitāti un tas ir iemesls, kādēļ mēs bez tām tik tiešām nevarētu iztikt. Representācija izteic kas ir kas, bet ne tik to vien. Tā arī veido un pielāgo mūsu izpratni par realitāti. Mēs varam

---

³ Webb, J. (2009). *In: Understanding contemporary culture*. SAGE. eBook. P.15.

⁴ Turpat. P.15.

⁵ Pennock, J. R., Chapman, J. W. (2009). *Representation*. Transaction Publishers. P.13.

⁶ Hall, S. (2007). *Representation: cultural representations and signifying practices*. London, Thousand Oaks, New Dehli: SAGE Publications. P. 15.

⁷ Vieira, M. B., Runciman, D. (2008). *Representation*. Cambridge: Polity Press. P. VII

⁸ Schwandt, T, A. (2007). *The SAGE dictionary of qualitative inquiry*. Representation. P. 264.

uzzināt un piekļūt pasaulei tikai caur valodu vai reprezentācijām.⁹ Jāpiebilst, ka valoda ir vistiešākajā mērā saistīta ar reprezentēšanu, jo tikai cilvēki, kuri pārzina vienu un to pašu kultūru, spēj uztvert attiecīgo reprezentāciju. Protams, mēdz būt zināmi izņēmumi, bet tomēr pēc autores domām, vairumā gadījumu atslēga uz reprezentācijas uztveršanu slēpjas tieši kultūrā un valodā.

Uzgleznots portrets, kas līdzinās kādam konkrētam cilvēkam; mūzika, kas izklausās pēc vējā plīvojošām lapām; drēbes, kas līdzinās balta putna spalvām; dārzs, kas ir iekārtots tā, lai izskatītos pēc meža- viss nosauktais ir mimētiskas jeb atdarinošas zīmes. Vēl viens atdarināšanas veids ir rakstīšana, it sevišķi izmantojot tādas piktogrāfijas formas kā ēģiptiešu hieroglifus vai Mandarīnu valodas simbolus. Tajos rakstīšana ir vairāku atzīmju kopums, kas darbojas kā zīmes, jo šīs atzīmes reprezentē kādas konkrētas lietas. Atšķirībā no simboliskās reprezentācijas, tie komunicē izskatoties kā lietas, ko tie reprezentē. Uzrakstīta zīme, kas domāta, lai apzīmētu vārdu „ūdens”, piemēram, varētu būt vairākas viļņotas līnijas.¹⁰

Pensteitas Universitātes angļu valodas profesore Klēra Kolbruka (*Claire Colebrook*) apgalvo, ka agrāk zināšanas par kaut ko tika balstītas un novērtētas tieši atsaucoties uz pašu lietu. Mūsdienās zināšanas par kaut ko ir balstītas un vērtētas uz reprezentācijas pamata: argumentiem, diagrammām, fotogrāfijām un citiem veidiem, kas ir nodalīti no pašas lietas (*Colebrook 2000: 49*). Šādā veidā mūsdienu zinātne mainīja pasauli no noslēpumu un ieradumu pārpilnas vietas, uz pētāmu objektu. Tas arī mainīja veidu, kā mēs skatāmies uz pasaules rāmēšanu un nosaukšanu: ir radīta vieta starp novērojamo lietu un novērotāju, starp pieredzi un kā tā tiek formulēta.¹¹

Vārds reprezentē konceptu un var tikt izmantots, lai apzīmētu vai norādītu uz īstu priekšmetu vai kādu iedomātu.¹² Piemēram, izdzirdot vārdu „virtuve”, mēs ne tikai iztēlojamies, kāda tā vizuāli izskatās, bet gan arī mēdzam iedomāties ar to saistītās darbības un lietas- ēšanu, ēst gatavošanu, katlus utt. Tātad šīs lietas, ko es iztēlojos, izdzirdot vārdu „virtuve”, manā uztverē reprezentē virtuvi. Tā arī tiek piešķirta nozīme un jēga pasaulei, cilvēkiem, lietām un notikumiem, un ir svarīgi, ka katrs indivīds ir spējīgs izteikt savu sarežģīto domu citiem cilvēkiem un, komunicējot ar tiem, pielietot valodu tā, lai citi cilvēki varētu saprast, par ko ir runa. Mēs izmantojam principus, kas balstīti uz līdzību un atšķirībām, lai noteiktu attiecības starp vairākiem jēdzieniem, lai tos atšķirtu vienu no otra.

Jau kopš brīža, kad cilvēki savstarpēji uzsāka komunicēt, līdz ar komunikāciju tie sāka veidot arī reprezentācijas- tie izmantoja zīmes, kas reprezentēja lietas, par kurām tika

⁹ Webb, J. (2009). In: *Understanding contemporary culture*. SAGE. eBook. P.26.

¹⁰ Turpat. P.16.

¹¹ Turpat. P.24.

¹² Hall, S. (2007). *Representation: cultural representations and signifying practices*. P. 16.

diskutēts, bet kā tie izdomāja un saprata attiecības starp konkrēto lietu un tās apzīmējumu, par to zinātnieku un vēsturnieku domas dalās.¹³

Cilvēki no visdažādākajām kultūrām, ir tie, kuri rada un dod lietām nozīmi. Nozīmes dažādu kultūru starpā var atšķirties, kā arī tās var mainīties pēc zināma laika perioda. Pasaulē sastopamās kultūras mēdz būtu atšķirīgas, tāpēc viena lieta vienai kultūrai var nozīmēt pavisam ko citu, ko otrai kultūrai. Ļoti svarīgi ir pieņemt zināmu kultūras relativismu starp atšķirīgām kultūrām, tādēļ ir nepieciešams tulkojums kad pāriet no viena priekšstata par kultūru uz otru.¹⁴ Cilvēkiem, kuri pieder vienai kultūrai, jādala salīdzinoši līdzīga konceptuālā karte (to varētu skaidrot kā uzskatu, paražu, zīmju kopumu), lai tie varētu savā starpā kopīgi interpretēt valodas zīmes. Tikai tādejādi cilvēki var efektīvi apmainīties ar nozīmēm. Vizuālās zīmes un tēli, pat ja tie ir ar ciešu līdzību lietām, uz ko tie atsaucas, vēl joprojām ir zīmes: zīmes nes nozīmi, kas var tikt tālāk interpretēta.¹⁵

1.1. Reprezentācijas pieejas

Viens no Birmingemas skolas kultūras studiju virziena aizsācējiem sociologs un teorētiķis Stjuarts Hols (*Stuart Hall*) norāda, ka ir trīs dažādas reprezentācijas pieejas jeb teorijas veidi, ar kuru palīdzību valodā var saskatīt nozīmju reprezentāciju: atainošanas pieeja (*reflective*), pieeja ar nodomu (*intentional*) un konstruktīvā pieeja (*constructionist*).¹⁶

Atainošanas (*reflective*) teorijā pastāv uzskats, ka nozīme atrodas objektos, personās, idejās vai notikumos reālajā pasaulē un valoda funkcionē kā spogulis, kas ataino patieso nozīmi, kāda tā jau pasaulē eksistē. Ceturtajā gadsimtā pirms Kristus, grieķi izmantoja “*memesis*” uzskatu, lai izskaidrotu, ka valoda, kā arī zīmējumi, atainoja vai imitēja dabu. Viņi uzskatīja, ka Homēra „Iliāda” imitēja sēriju varoņdarbus. Tādēļ teorija, kas pauž to, ka valoda vienkārši darbojas, atainojot vai imitējot patiesību, kas jau eksistē, dažkārt tiek saukta par “*mimetic* (atdarināt spējīgs)”.¹⁷

Atainošanas teorijas reprezentācija var tikt attīstīta divos veidos. Pirmais-reprezentētājs to ataino caur nozīmīgu, fizisku raksturojuma atspulgu. Otrais veids- tā iekļauj sevī simboliskus vai ekspresīvus lēmumus, kas ir saistīti ar reprezentētāju, kurš reprezentēto uztver kā fundamentālu atainojumu par to, kas tas ir un kādas ir tā vērtības.¹⁸

¹³ Webb, J. (2009). In: Understanding contemporary culture. SAGE. eBook. P.25.

¹⁴ Hall, S. (2007). *Representation: cultural representations and signifying practices*. P. 61.

¹⁵ Turpat. P. 19.

¹⁶ Turpat. P. 19.

¹⁷ Turpat. 24.

¹⁸ Ryden, D., K. (1996). *Representation in crisis: the constitution, interest groups, and political parties*. State University of New York Press. P.16.

Otra pieeja reprezentācijas nozīmei ir pretēja. Tā paredz, ka tas ir runātājs, autors, kurš uzspiež pasaulei savas nozīmes caur valodu. Vārdi nozīmē to, ko autors ar tiem ir nodomājis. Šī ir “nolūka/nodoma” pieeja. Mēs visi, kā indivīdi, izmantojam valodu, lai izteiktos un komunicētu par lietām, kas mums ir īpašas un unikālas no mūsu skatupunkta. Tomēr sociologs Stjuarts Hols uzskata, ka atainošanas teorija kā vispārējā reprezentatīvā teorija, ir kļūdaina. Viņš paudis viedokli, ka mēs nevaram būt valodas esence, jo citādāk tas nozīmētu to, ka mēs spētu izteikties pavisam privāti. Ar to ir domāts, ka mēs runātu valodā, kuras vārdiem ir nozīme, ko tikai mēs, kā indivīdi, zinātu un saprastu. Valodas esence ir komunikācija un tā atkarīga no kopīgiem lingvistikas nosacījumiem. Valoda nekad nespēs būt privāta spēle.¹⁹ Līdz ar to varam secināt, ka valoda ir kā spēle ar saviem noteikumiem, bet, lai to varētu spēlēt arī citi indivīdi, tiem ir jāpārzina šīs spēles noteikumi. Tām nozīmēm, ko mēs paši radam, ir jāspēj iekļauties visos valodas nosacījumos un kodos, lai tās mēs varētu pielietot komunikācijā ar citiem un, lai citi mūs izprastu. Valoda ir vesela sistēma, kas nozīmē tikai to, ka mūsu personīgajām domām ir jāatrod saikne ar citām vārdu un attēlu nozīmēm, kas atrodas valodā, jo tikai tā mūsu valodas lietojuma sistēma nepieciešamības gadījumā spēs nostrādāt.

Trešā pieeja pieņem, ka valoda ir publiska. Ar to ir domāts, ka nozīmi lietām un notikumiem iedodam mēs- cilvēki, kā liels kopums, nevis kā indivīdi, jo notikumam vai lietai ir nozīme tikai tāpēc, ka lielais cilvēku veselums kopīgi atzīst un pieņem šo nozīmi.²⁰ Konstruktīvisms atzīst, ka ne lietas, ne indivīdi nespēj konstruēt individuālu nozīmi. Lietas „nenozīmē”. Mēs esam tie, kas konstruē nozīmi, izmantojot reprezentatīvas sistēmas - konceptus un zīmes. Saskaņā ar konstruktīvismu, mums nevajadzētu jaukt materiālās pasaules, kur pastāv lietas un cilvēki ar simbolisko pasauli, kur eksistē procesi, caur kuriem reprezentācija, nozīme un valoda darbojas. Konstruktīvisisti nenoliedz materiālās pasaules eksistenci. Lai gan tā nav materiālā pasaule, kas veido nozīmi: tā ir valodu sistēma vai jebkura cita sistēma, ko mēs izmantojam, lai reprezentētu mūsu priekšstatus vai jēdzienus. Tie ir sociāli aktori, kuri izmanto šīs sistēmas, kas veido priekšstatu par viņu kultūru un lingvistiku, kā arī citas reprezentatīvās sistēmas, lai konstruētu nozīmi un padarītu pasauli nozīmīgu.²¹

Lai gan Stjuarts Hols izcēlis tieši šīs trīs reprezentācijas pieejas, Britu profesors un diskursa analīzes pētnieks Džonatans Poters (*Jonathan Potter*) atzīst divas no iepriekš aprakstītajām- atspoguļošanas un konstruktīvisma pieeju.²²

---

¹⁹ Hall, S. (2007). *Representation: cultural representations and signifying practices*. P. 25.

²⁰ Turpat. P. 25.

²¹ Turpat.

²² Potter, J. (1996). *Representing Reality: Discourse, Rhetoric and Social Construction*. SAGE Publications. London. P. 97.

Profesors Džonatans Poters uzskata, ka atspoguļošana kā metafora sastāv no lietām, kas tiek pasaulē atainotas uz gludas virsmas, bet šajā gadījumā šī virsma nav stikls, bet gan valoda. Valoda atspoguļo, kādas lietas ir to aprakstā, reprezentācijā un liecībās. Un tas viss riņķo pa pasauli un cilvēki to var uztvert dažādi- gan kā uzticamu, faktuālu, literāru vai alternatīvu informācijas avotu, bet šis informācijas atspoguļojums var migloties vai tikt deformēts, melu un neskaidrības gadījumos. Šī metafora ir pazīstama stāstos par zinātni un vēl lielu daudzumu citām pasaulīgām cilvēku darbībām. Tā ir metafora, kas veido aprakstus pašīvis: tie vienīgi atspoguļo pasauli. Tomēr, kā spoguļa atspulgs vai fotogrāfija, tie var arī pastāvēt par to pasauli un būt tik labi, cik pasaule dažādu iemeslu dēļ.²³

Džonatans Poters uzskata, ka konstruktīvisma metafora darbojas divos līmeņos, kad tā tiek pielietota aprakstos. Pirmais ir ideja, ka apraksti un liecības konstruē pasauli, vai vismaz versijas par to. Otrais ir ideja, ka šie apraksti un viedokļi ir pašu cilvēku konstruēti.²⁴ Konstruktīvisms pastāv par iespēju salikt realitāti kopā no vairākiem informācijas avotiem, kā arī pārstrādāt to tapšanas stadijā.²⁵ Līdz ar to var secināt, ka apraksti rodas cilvēku darbības pamatā un tieši mediji ir tie, kuri šos aprakstus dara zināmus plašākai auditorijai.

Lai labāk izprastu konstruktīvismu, profesors Džonatans Poters piedāvā piemēru par mājas celtniecību. Māju būvē cilvēki. Tā var būt parasta divstāvu māja ar vienu skursteni un vairākiem logiem, bet tik pat labi tā var būt arhitektūras šedevrs ar smalku franču dizainu, trīs skursteņiem un lieliem logiem. Māja var tikt būvēta gan no ķieģeļiem, gan kokmateriāliem- tas viss ir atkarīgs no mājas īpašnieka.²⁶

Pasaule no sākta gala nav Dieva vai dabas kategorizēta. Pasaulē notiekošais nav uzspiesta patiesība, bet gan cilvēkiem ir jāpieņem izvēle, kā to saskatīt, kategorizēt. Viss ir izveidots tā vai citādi, atkarībā no tā, ko cilvēki runā, raksta un par ko argumentē.²⁷

Lai gan profesors Poters atzīst abas iepriekš minētās metodes, viņš tomēr uzskata konstruktīvisma metodi par daudz produktīvāku, nekā atspoguļojuma metodi, tādēļ, ka saskaņā ar konstruktīvo metodi mums ir ļauts uzdot vēl papildus jautājumus, kas nav īsti pieņemami, ja tiek izmantota atspoguļojuma metode.²⁸ Tātad, ja mēs aprakstus un liecības uztveram kā konstrukciju, tad mēs drīkstam jautāt, kā un no kurienes tas viss ir radies- kādi materiāli ir izmantoti, kādas lietas un notikumi ir izraisījušas tos. Galu galā konstruktīvisms ļauj mums pašiem no dažādiem konstruktoriem uzkonstruēt savu realitāti.

---

²³ Potter, J. (1996). *Representing Reality: Discourse, Rhetoric and Social Construction*. London: SAGE Publications. P. 97.

²⁴ Turpat. P. 97., 98.

²⁵ Turpat. P. 98

²⁶ Turpat.

²⁷ Turpat.

²⁸ Turpat.

Arī stereotipiem ir cieša saistība ar reprezentāciju. Reprezentācijai piemīt simbolisks spēks iezīmēt un klasificēt, kā arī izraidīt. Šis spēks nav jāsaprot tikai ar ekonomiskiem nosacījumiem un fizisku piespiešanu, bet arī ar simboliskiem nosacījumiem, tai skaitā spēju reprezentēt kādu, kādā noteiktā rakursā.²⁹ Tas tikai liecina, ka reprezentācijas spēj būt arī maldinošas, ja, piemēram, tiek izrautas no konteksta, vai nepareizi iztulkošanas, kā arī, ja tāds ir bijis reprezentētāja nolūks.

1.2. Masu mediji kā reprezentētāji

Vācu sociologs Niklass Lūmans (*Niklas Luhmann*) ir raksturojis, ka visu, ko mēs zinām par mūsu sabiedrību un pasauli, kurā mēs dzīvojam, mēs uzzinām caur masu medijiem.³⁰ Tieši mediji ir tie, kas reprezentē to, kas notiek mums visapkārt, un tieši no šo notikumu reprezentācijām (kas gan ir atšķirīgas no iepriekš aprakstītajām), mēs veidojam savus priekšstatus un viedokļus par apkārtesošo. Ziņu redaktori, žurnālisti un citi kultūras darbinieki ir tie, kuri nosaka nozīmi un svarīgumu notikumiem, kas notiek mums visapkārt. Šīs personas reprezentē globālo realitāti mums- skatītājiem/lasītājiem/klausītājiem. Tā kā mēs ar savu klātbūtni nevaram piedzīvot visu realitātē notiekošo, mums ir jāpaļaujas uz to, ko redzam televīzijā, lasām avīzēs, grāmatās un internetā vai dzirdam radio, kas visu notiekošo mums reprezentē. Mūsu zināšanas par realitāti, kas nav personīgi piedzīvota, vienmēr tiek filtrētas caur masu medijiem.³¹ Mediji nosaka, kas ir īsts un kas nav, uzsverot vienus notikumus, bet tajā pašā laikā, ignorējot citus. Saskaņā ar Niklasa Lūmana skaidrojumu, mediji manipulē un apstrādā notikumus, kuri tiek izvēlēti publicēšanai. Lūmans, balstoties uz saviem pētījumiem, arī uzsvēris, ka cilvēki bieži nespēj atšķirt realitāti no šķietamās realitātes, jo viņiem nav pietiekami precīzu ziņu par īsto realitāti.³² Tomēr tas nenozīmē, ka patērējot medijus, auditorija neveic nekādus individuālus spriedumus un tic it visam, ko redz. Lai arī televizora skatīšanās mājās, avīzes lasīšana un radio klausīšanās ir individuāls process, indivīds netiek izolēts, bet kļūst par kolektīva procesa sastāvdaļu.³³ Indivīds to visu dara publiskā kontekstā- viņš ir daļa no šī konteksta. Var arī spekulēt, ka mediji ir viena virziena komunikācija un tādā veidā ierobežo vai pat likvidē divvirzienu sarunu. Mediju materiāls ir sarunu temats starp indivīdiem. Mediji papildina kopīgas pieredzes un notikumus, kas

---

²⁹ Hall, S. (2007). *Representation: cultural representations and signifying practices*. P. 259.

³⁰ Luhmann, N., (2000). *The reality of mass media*. Stanford: Polity Press. P. 1.

³¹ Butler, Jeremy G. (2007). *Television: Critical Methods and Applications*: third edition. Mahweh, NJ: Lawrence Erlbaum Associates. P. 81.-83.

³² Turpat. P. 81.-83.

³³ Butler, Jeremy G. (2007). *Television: Critical Methods and Applications*: third edition. Mahweh, NJ: Lawrence Erlbaum Associates. P. 81.-83.

palielina sarunas intensitāti³⁴. Tie konstruē lietu un parādību nozīmi sabiedrībā. Tieši mediji, vai pareizāk sakot- žurnālisti/redaktori, nosaka, kādi notikumi būs attiecīgās dienas dienaskārtībā un cik liela uzmanība kādam konkrētam notikumam tiks veltīta. Tāpēc ziņas vienmēr ir un paliks subjektīvs atskats uz notiekošo, jo aiz tām stāv cilvēki, kuri reprezentē savu viedokli par to, kas šodien ir svarīgs un kādā veidā par to pastāstīt savai auditorijai.

Medijiem piemīt spēja jebkuru notikumu pavērst tādā gaismā, kā viņi to vēlas, jo viņiem piemīt ziņotāju identitāte un noteikta uzticamība no sabiedrības puses.³⁵ Tomēr, kad tiek publiskota jauna informācija, it īpaši, tāda, kas konfliktē ar indivīda esošo informāciju, sākas debatēšana par kādu tēmu, kas ļoti bieži izvērsas kritiskā analīzē no indivīda puses, jo viņš nevēlas konstruēt aplamu realitāti, kura viņam var kaitēt. Mediji veido iemeslu divvirzienu sarunai sabiedrībā, jo viņi veido sarunu starp indivīdiem un ģimeni.³⁶

Vārds reprezentē konceptu un tiek izmantots, lai apraksturotu kādu lietu vai iedomātu parādību. Cilvēkiem, kuri pieder vienai kultūrai, jādala zināmā mērā līdzīga konceptuālā karte, lai tie varētu savā starpā kopīgi interpretēt valodas zīmes. Tieši mediji ir tie, kas sabiedrībai reprezentē Latvijā valdošo situāciju salīdzinājumā ar Igaunijā notiekošo. Saskaņā ar Niklasa Lūhmana skaidrojumu, ir iespējams pieņemt, ka, ja mediji šādus salīdzinājumus nerepresentētu, tad visticamāk to nozīmes publiskajā telpā neveidotos un jautājums netiktu ievietots arī sabiedrības dienas kārtībā. Mediju redaktori, žurnālisti un citi kultūras darbinieki ir tie, kas piešķir nozīmi un nosaka svarīgumu tam, kas notiek mums visapkārt.³⁷ Šīs personas reprezentē globālo realitāti mums - sabiedrībai.

Mediju reprezentācija galvenokārt sastāv no mediju valodas, no pieņēmumiem, kas tiek izmantoti, lai reprezentētu pasauli auditorijai.³⁸

Nozīme tiek radīta pateicoties vispārpieņemtiem ieradumiem. Mediju studiju pētnieks Niks Leisijs (*Lacey*) uzsver, ka ieradumi dažādiem medijiem ir atšķirīgi: televīzija izmanto skaņas un attēla kodus, kamēr radio ir ierobežots tikai ar skaņas kodu pielietošanu. Tomēr pētnieks Niks Leisijs arī apgalvo, ka daudziem tekstiem, sevišķi vispārējiem tekstiem, ir pašiem savi ieradumi, kuri tiek izmantoti neskatoties uz apkārtējo vidi.³⁹ Piemēram, laika ziņām ir savi vispārpieņemtie ieradumi, gan izteiksmes, gan stāsta uzbūves ziņā, kas noturas gan televīzijā, gan radio pārraidē.

---

³⁴ Morley, D., (2005). *Family Television: Cultural Power and Domestic Leisure*. New York: Routledge P. 20.

³⁵ Turpat. P. 22.

³⁶ Turpat.

³⁷ Luhmann, N., (2000). *The reality of mass media*. Stanford: Polity Press. P. 1.

³⁸ Lacey, N. (1998). *Image and Representation: Key Concepts in Media Studies*. PALGRAVE. New York. P. 131.

³⁹ Turpat. P.132.

Rakstniece un diskursu pētniece Mērija Talbota (*Talbot*) paudusi uzskatu, ka reti kurš sabiedrības pārstāvis nav mediju diskursa ietekmēts un mediju nozīmīgums mūsdienu modernajā pasaulē ir neapšaubāms. Viņa ir arī pārliecināta, ka daļai sabiedrības mediji, kā pasaules izprašanas avots, lielākoties jau ir aizstājuši senākas institūcijas (tādas kā baznīca, arodbiedrības).⁴⁰ Tā kā diskurss spēlē vitāli svarīgu lomu cilvēku realitāšu veidošanā, tā ietekme un varenība ir nenoliedzama, vēl vairāk- mūsdienu demokrātijās mediji sniedz vitālas funkcijas kā publisks forums.⁴¹

Līdz ar to var secināt, ka, pieaugot mediju un viedokļu daudzveidībai, mediji spēj reprezentēt arvien vairāk realitāšu, viedokļus, kā rezultātā auditorijai mūsdienās pastāv lielāka iespēja reprezentācijas salīdzināt, analizēt un galu galā- pastāv izvēles iespēja, kuru no reprezentētajām realitātēm uztvert kā savējo- patieso.

---

⁴⁰ Talbot, M. (2007). *Media Discourse: Representation and Interaction*. Edinburgh: Edinburgh University Press. P.3.

⁴¹ Turpat. P.3.

2. SALĪDZINĀJUMU TEORIJA

Lai spētu kvalitatīvi atlasīt publikācijas, kurās tiek salīdzināta Latvija ar Igauniju, vispirms ir svarīgi iepazīties ar informāciju, kas ir salīdzinājums, kā tas cēlies un kā to raksturo pētnieki, tāpēc šajā nodaļā ir aplūkoti salīdzinājuma skaidrojumi, definējot tā izpratni bakalaura darba ietvaros.

Akadēmiskā enciklopēdija „*Britannica*” vēsta, ka salīdzinājums (*comparison*) apzīmē procesu, kura laikā tiek salīdzināts. 1) šis jēdziens reprezentē lietu vai personu, kas līdzinās vai ir tāda pati, kā cits objekts. 2) divu vai vairāk lietu izvērtēšanas process, kura laikā tiek meklētas līdzības un atšķirības.⁴²

Salīdzinājumi tiek izteikti visdažādākajos veidos un nepastāv viena vienīga metode, kura ietvertu tos visus. Saistības, kuras salīdzinājums rada, nav balstītas tikai uz konkrētu gadījumu salīdzināšanu, kas ietilptu konkrētas kategorijas analīzē. Daudzos gadījumos mirklī, kad konkrētā gadījuma analīze būs radījusi kādus secinājumus un jautājumus, kuri galvenokārt radušies no konkrētā gadījuma, bet tomēr šos atklājumus lielākoties nevar paredzēt iepriekš.⁴³ Balstoties uz iepriekšminēto, jāsecina, ka salīdzinājums pats par sevi ko izsaka tikai virspusēji. Ja nav nekādas fona kontekstuālas informācijas, tad ir grūti izprast salīdzinājuma būtību un jēgu. Attiecīgajam salīdzināšanas gadījumam, būtu jāpieiet no vairākām pusēm, tikai tad salīdzinājums pilnībā varētu izskaidrot savu nesto vēstījumu.

Sociālais salīdzinājums- kā mēs pielietojam citus, lai radītu nozīmi sev pašiem un mūsu sociālajai pasaulei- ir centrālā cilvēku rūpe. Pētnieki jau izsenis ir apzinājušies sociālā salīdzinājuma nozīmīgumu cilvēku adaptēšanās un izdzīvošanas spējā. Sociālā salīdzinājuma teorijas autors un amerikāņu psihologs Leons Festingers (*Festinger*) uzskatījis, ka cilvēka organismā pastāv dziņa izvērtēt savas spējas un uzskatus. Lai gan daudziem psihologiem nepatīk sociālā salīdzinājuma teorijas autora Festingera pielietotais apzīmējums „dziņa”, tomēr lielākā daļa piekrīt, ka vēlme uzzināt ko vairāk par sevi caur salīdzinājumiem ar citiem ir vispārēja cilvēku raksturiezīme. Pastāv uzskats, ka sociālie salīdzinājumi ir filoģenētiski ļoti veci, bioloģiski ļoti spēcīgi un ir atrodamī vairākās sugās. Pastāv arī uzskats, ka sociālo salīdzinājumu process evolūcijas laikā ir attīstījies no vajadzības novērtēt viena spēku un spējas salīdzinājumā ar kādu sāncensi. Sociālo salīdzinājumu pētnieks Seržs Guimonds

---

⁴² Encyclopedia- Britannica. Sk. 2012. gada 6. maijā:

<http://datubazes.lanet.lv:2090/bps/dictionary?query=comparison>

⁴³ Yengoyan, A. A. (2006). *Modes of Comparison: Theory and Practice*. The University of Michigan Press. P.12.

(Guimond) norāda, ka evolūcijas pētnieki ir atzinuši, ka šī tendence salīdzināt sevi ar savu sāncensi ir neapšaubāmi gājusi plašumā, kad cilvēki pasāka dzīvot lielākās grupās.⁴⁴

Ir veikti vairāki pētījumi, kur respondentam vispirms tiek iedots izlasīt interviju ar kādu, kurš atrodas līdzīgā situācijā un runā par savu pieredzi, bet vēlāk respondents tiek izjautāts, ko viņš domā par izlasīto. Šādā situācijā cildinoši salīdzinājumi pārsvarā uzjundīja daudz pozitīvāku ietekmi, nekā negatīvi tendēti salīdzinājumi, bet negatīvi salīdzinājumi radīja daudz nomācošāku ietekmi, salīdzinot ar pozitīvajiem.⁴⁵ Piemēram, respondentam tiek iedots izlasīt interviju ar kādu cilvēku, kurš ir tādas pašas profesijas pārstāvis, kā viņš pats. Ja tekstā šī persona bijusi minēta kā veiksmīga, tad respondents reaģēja pozitīvi, bet, ja intervijā minētā persona bijusi apzīmēta kā neveiksmīga, tas respondentu ietekmēja negatīvāk, jo viņš to zemapziņā salīdzina ar sevi- baidās, ka viņu varētu piemeklēt līdzīgas neveiksmes, kā intervijā minētajam tās pašas profesijas pārstāvi.⁴⁶

Pētnieki Tomass Musveilers (*Thomas Mussweiler*) un Kaijs Epštuds (*Kai Epstude*) arīdzan nonākuši pie secinājuma, ka nemitīgā salīdzinājumu klātbūtne informācijas apmaiņā ir tādēļ, ka salīdzinājumi ļauj mums apstrādāt informāciju iedarbīgāk, nekā apstrādājot ar citām neierobežotām metodēm (*Mussweiler, Epstude, 2005*). Salīdzinājumi ierobežo virkni informācijas, kurai jāveic apstrāde, lai novērtētu vai nosodītu konkrēto objektu.⁴⁷ Līdz ar to var secināt, ka salīdzināšana atvieglo informācijas apstrādes procesu, jo tā tiek balstīta uz jau zināmiem datiem, kas kalpo par fona informāciju priekšstata gūšanai. Tomēr, lai veiktu salīdzinājumu, salīdzināmajiem objektiem ir jāpārstāv kopumā līdzīga sfēra, jo tikai tad salīdzinājums spēs attaisnot savu būtību un sniegt konkrētus secinājumus.

Nezināmais tiek izprasts pateicoties iepriekšējai pieredzei un zināšanām. Ja persona nekad nav pieredzējusi lietu, kas tiek definēta, tai būs neiespējami to iztēloties, ja vien tā var asociēt šo lietu ar kādu citu līdzīgu, kas jau pieredzēta pagātnē. Salīdzināšana ir metode, ar kuru nezināmais tiek salīdzināts ar kaut ko zināmu. Cilvēkam, kurš nekad dzīvē nav redzējis lidmašīnu, būtu grūti izskaidrot, kāda tā ir, ja vien nepielīdzini lidmašīnas uzbūvi putnam. Klausītājs, kurš ir redzējis iepriekš putnu, tad varēs saprast, kas ir domāts ar lidmašīnas spārniem, korpusu, jo kas līdzīgs taču ir arī putnam.⁴⁸

Ar salīdzinājumu kā stilistisku iekārtu mēs nedomājam spriešanu par analogijām, lai gan tā arī ir viena no salīdzinājuma formām. Mēs ar to saprotam metaforisku salīdzinājumu ar

---

⁴⁴ Social Comparison and Social Psychology: Understanding Congition, Intergroup relations, and culture. New York: Cambridge University Press. P.15.

⁴⁵ Guimond, S. (2006). Social Comparison and Social Psychology: Understanding Congition, Intergroup relations, and culture. New York: Cambridge University Press. P.24

⁴⁶ Turpat. P.24

⁴⁷ Turpat. P.36

⁴⁸ Huber, R., Snider, A. (2006). Influencing Through Argument. International Debate Education Association. eBook. P.40.

kuru mēs cenšamies raksturot, piemēram, lidmašīnu, salīdzinot ar putnu. Parasti, kad mēs pielietojam salīdzinājumu, mēs nekavējoties meklējam kontrastu, sevišķi runājot tēlaini. Mums būtu jāmeklē kontrasts, motīvs šī putna spārnu plivināšanai ar degvielas vai reaktīvo dzinēju lidmašīnu.⁴⁹

Tā kā salīdzinājumi ir balstīti uz vairākiem spriedumiem, ir būtiski, ka tie ir loģiski un argumentatīvi pamatoti. Piemēram, „Linkolns bija labāks prezidents par Vašingtonu” ir vājš salīdzinājums, tādēļ, ka tas pārāk maz ko izsaka, lai būtu veikts salīdzinājums. Abi prezidenti lēma par pavisam atšķirīgām lietām, dzīvoja pilnīgi citos laikos, un saskārās ar pavisam atšķirīgām problēmām. Tāpēc šis spriedums īstenībā ir pilnībā nepierādāms un no tā salīdzinājuma nevar iegūt pilnīgi neko.⁵⁰

---

⁴⁹ Huber, R., Snider, A. (2006). *Influencing Through Argument*. International Debate Education Association. eBook. P.193.

⁵⁰ Turpat. P.18.

3. VĒSTURISKAIS KONTEKSTS

Lai Latvijas un Igaunijas salīdzinājuma reprezentācijas pētījums tiktu veikts pēc iespējas kvalitatīvāk, ir būtiski iepazīties ar abu valstu vēsturisko attīstību, kas ļauj skaidrāk izprast, šo abu valstu salīdzinājumu kontekstu.

Baltijas valstis pasaulē tiek uztvertas kā kopums, un tam ir savs pamats, jo to nepilnus 100 gadus pastāvēšanas vēsturē, daudzi notikumi risinājušies paralēli, gan zaudēta neatkarība, gan pēc tam atkal atgūta.

Lai gan latvieši un lietuvieši ir vienīgās vēl eksistējošās baltu tautas, un radniecīgās valodas it kā ļauj tiem saprast vienam otru labāk, tomēr mentalitātes ziņā, mūsdienās igauņu kaimiņi latviešiem ir tuvāki. Arī ikdienā pārskatot preses izdevumus, autore ir novērojusi, ka latvieši tomēr vairāk tiecas būt salīdzināti ar igauņiem. Skaidrojums tam varētu būt arī meklējams vēsturē. Līdz ar to darba ietvaros ir būtiski aplūkot svarīgākos vēsturiskos kontekstus, kas ir ietekmējuši valstu attīstību un tādējādi var būt noteicoši faktori salīdzinājumu reprezentāciju izvēlē.

Kopš 13.gs., kad tagadējā Latvijas un Igaunijas teritorija nonāca vācu jūgā, iekļaujoties Livonijas valstu savienībā, kontakti ar Lietuvu mazinājās. Lai arī 16. gs. Livonijai sabrūkot, Latvijas un Igaunijas teritorijas dažādas daļas pārmaiņus nonāca gan Polijas, gan Zviedrijas, gan Dānijas un Krievijas sastāvā, vācu kundzība saglabājās līdz pat 20. gs. Tas izpaudās dažādās privilēģijās, ko sev ar likumu laika gaitā bija nostiprinājusi vācu minoritāte, pamattautas latviešus un igauņus padarot par dzimtļaudīm, piesaistot tos konkrētam muižkungam. Arī reliģijas ziņā dzimtļaudīm parasti bija jāpiekopt muižkunga ticība, tāpēc sākoties reformācijai, lielākā daļa latviešu un igauņu kļuva par luterticīgajiem un tādi arī palika, izņemot latgaliešus, kuri nonākot poļu varā atgriezās pie katoļticības (kontreformācija). Šī iemesla dēļ Igaunijā un lielākajā daļā Latvijas, jeb kā tās mēdza dēvēt kopš 18. gs., pēc iekļaušanas Krievijas impērijā, Baltijas guberņās nostiprinājās protestantiskās tradīcijas. Tas izpaudās gan lielākā brīvdomībā, gan darba tikumu un mērenības cildināšanā. Tajā pašā laikā mūsu brāļu tauta lietuvieši izveidojot kopīgu valsti ar kaimiņos esošajām slāvu tautām- poļiem un baltkrieviem, arvien lielākā mērā ietekmējās no šo tautu tradīcijām un mentalitātes, saglabājot arī savu katolisko identitāti.

Līdz ar to varam secināt, ka atrašanās vācu virskundzībā, ir veicinājusi latviešu un igauņu satuvināšanos, vienlaikus atsvešinoties no lietuviešiem.

Vācu virskundzība ir arī noteikusi līdzīgo notikumu hronoloģiju abu tautu pēdējo astoņu gadsimtu vēsturē. Tomēr papētot šo hronoloģiju uzmanīgāk, nevar nepamanīt iezīmi, ka igauņiem tomēr daudz kas noticis nedaudz ātrāk, nekā latviešiem. Lai gūtu tam

apstiprinājumu, darba autore turpinājumā salīdzinās zīmīgāko notikumu hronoloģiju abu tautu vēsturē.

3.1. Latvijas un Igaunijas vēsturiskās attīstības hronoloģiskais salīdzinājums

NOTIKUMS	IGAUNIJA	LATVIJA
Reformācijas sākums	1523. gadā Tallinā Johanness Lange sāka popularizēt reformācijas idejas. ⁵¹	1522. gadā Rīgā, Pētera baznīcā notika pirmais reliģiskais disputs ar katoļu garīdzniekiem, kas iezīmēja reformācijas sākumu Livonijā. ⁵²
Izdota pirmā grāmata	Līdz mūsdienām ir saglabājušies fragmenti no 1535. gadā izdotā katķisma, ko Simons Vanradts un Johans Kols iztulkojuši igauņu valodā. ⁵³	1525. gadā tika iespiesta pirmā grāmata latviešu valodā. ⁵⁴
Atklāta pirmā augstākā mācību iestāde	Pirmā augstskola Academia Dorpatensis, jeb kā mēs to pazīstam Tartu vai Tērbatas universitāte, dibināta 1632. gadā . ⁵⁵	1862. gadā nodibināts Rīgas Politehnikums- pirmā augstskola Latvijā. ⁵⁶
Pirmā Bībele	Par pirmo Bībeli igauņu valodā tiek uzskatīta 1686. gadā Adriana Virginiusa tulkotā Jaunā Derība. ⁵⁷	1685-1691. gadā pirmo reizi izdod latviešu valodā Bībeli. ⁵⁸

⁵¹ Раукас, А. (2008). Эстония: энциклопедический справочник. Издательство Эстонской энциклопедии. Таллинн. срт.77.

⁵² Кјаура, З., Maisalu, А., Pajūrs, А., Straube, G. (2000). „Baltijas valstu vēsture”. Zvaigzne ABC. 69.lpp.

⁵³ Раукас, А. (2008). Эстония: энциклопедический справочник. Издательство Эстонской энциклопедии. Таллинн. срт.78.

⁵⁴ Turlajs, J. (2012). *Latvija. Tūrisma ceļvedis*. Rīga: Karšu izdevniecība Jāņa Sēta. 20.lpp.

⁵⁵ Раукас, А. (2008). Эстония: энциклопедический справочник. Издательство Эстонской энциклопедии. Таллинн. срт.467.

⁵⁶ Turlajs, J. (2012). *Latvija. Tūrisma ceļvedis*. Rīga: Karšu izdevniecība Jāņa Sēta. 20.lpp.

⁵⁷ Раукас, А. (2008). Эстония: энциклопедический справочник. Издательство Эстонской энциклопедии. Таллинн. срт.78.

⁵⁸ Turlajs, J. (2012). *Latvija. Tūrisma ceļvedis*. Rīga: Karšu izdevniecība Jāņa Sēta. 21.lpp.

Dzimtbūšanas atcelšana	Ziemeļigaunijā (Igaunijas guberņa) 1816. gadā , Dienvidigaunijā (Vidzemes guberņa) 1819. gadā . ⁵⁹	Cars Aleksandrs I, baidoties no atkārtotiem nemieriem, atcēla dzimtbūšanu Kurzemē 1817. gadā , bet Vidzemē 1819. gadā . Latgalē dzimtbūšana tika atcelta stipri vēlāk- 1861. gadā . ⁶⁰
Pirmās avīzes izdošana latviešu/igauņu valodā	1766.-1767. gadā Peltsamā tika izdota pirmā avīze igauņu valodā „Luhhike Oppetus”. ⁶¹	1768. gadā pirmā igauņu avīze tika pārtulkota latviešu valodā ar nosaukumu „Latviešu ārste”. Tā kļuva par pirmo avīzi latviešu valodā. ⁶²
Eposa sarakstīšana	Frīdrihs Fēlmanis spēja apkopot tautas mutē skanošās senās teikas par Kaleva dēlu un ieteica uz to pamata veidot igauņu eposu kā analogu somu eposam „Kalevala”. Pēc Fēlmaņa nāves, igauņu folkloras vācējs Frīdrihs Kreicvalds, izmantodams Fēlmaņa iestrādes, 1850. gadā pabeidza eposu „Kalevipoegu”. ⁶³	1888. gadā , dzīvodams Tērbatā, Andrejs Pumpurs pabeidza un III latviešu vispārīgajiem dziesmu svētkiem veltīja savu eposu „Lāčplēsis”. ⁶⁴
Pirmā dzelzceļa līnija	Jaunā laikmeta sākumu iezīmēja 1870. gadā atklātais dzelzceļš starp Paldiskiem un Pēterburgu un gadsimta beigās	1861. gadā atklāj Latvijā pirmo dzelzceļa līniju Rīga-Daugavpils. ⁶⁶

⁵⁹ Раукас, А. (2008). *Эстония: энциклопедический справочник*. Издательство Эстонской энциклопедии. Таллинн. срт.301.

⁶⁰ Auns, M., Auns, O., Ābelnieks, R., Konstanda, O., Pelkaus, E., Vjacira, I. (1992). *Latvijas Vēsture*. Rīga: Zvaigzne. 130.lpp.

⁶¹ Hoyer, S., Lauk, E., Vihalemm, P. (1993). *Towards a Civic Society. The Baltic Media's Long road to freedom*. Tartu: Nota Baltica Ltd. 55.lpp.

⁶² Turpat. 55.lpp.

⁶³ Lārs, M. (2005). *Igaunijas vēstures konspektīvs pārskats*. Tallina: Grenader. Lpp. 27.

⁶⁴ Apinis, P. (2006). *100 Latvijas Personības*. Rīga: Latvijas Avīze. 24.lpp.

	liela daļa Igaunijas jau bija pārklāta ar dzelzceļa tīklu. ⁶⁵	
Pirmie dziesmu svētki	1865. gadā Tartu Jannsenā vadībā nodibināja teātra un dziedāšanas biedrību „Vanemuine”, kas kļuva par piemēru vairākām līdzīgām tautiskām organizācijām arī citviet Igaunijā. Jannsenas aktivitātes vainagojās Tartu ar Pirmajiem vispārīgajiem dziesmu svētkiem. Tajos piedalījās kori no visas Igaunijas. ⁶⁷	Pēc Rīgas Latviešu biedrības ierosmes un tās vadībā 1873. gadā notika Pirmie un arī turpmākie Vispārējie latviešu dziesmu svētki. ⁶⁸
Tautasdziesmu apkopošana	1888. gadā Jakobs Hurts visā Igaunijā iesāka tautasdziesmu vākšanas kampaņu, kas vēlāk izvērtās par varenu tautas manifestāciju. ⁶⁹	1878. gadā Krišjānis Barons uzsāk latviešu tautasdziesmu vākšanu un kārtošanu. Šo darbu K. Barons turpināja līdz pat mūža beigām. ⁷⁰
Pirmās partijas nodibināšana	Piektā gada revolūcija Krievijā (1905. gadā), politiski aktivizēja igauņu tautu, kā rezultātā tika izveidota pirmā partija „Igaunijas Panākumu partija”. ⁷¹	1904. gada 20. jūnijā Rīgā sanāca nelegālas partijas dibināšanas kongress. Uzsverot partijas nacionālos pamatus, jaundibinātā organizācija tika nosaukta par Latviešu Sociāldemokrātisko Strādnieku partiju (LSDSP). ⁷²

⁶⁵ Lārs, M. (2005). *Igaunijas vēstures konspektīvs pārskats*. Tallina: Grenader. lpp. 24.

⁶⁶ Turlajs, J. (2012). *Latvija. Tūrisma ceļvedis*. Rīga: Karšu izdevniecība Jāņa Sēta. 20.lpp.

⁶⁷ Lārs, M. (2005). *Igaunijas vēstures konspektīvs pārskats*. Tallina: Grenader. 31.lpp.

⁶⁸ Kjaupa, Z., Maisalu, A., Pajūrs, A., Straube, G. (2000). „Baltijas valstu vēsture”. Zvaigzne ABC. 123.lpp.

⁶⁹ Lārs, M. (2005). *Igaunijas vēstures konspektīvs pārskats*. Tallina: Grenader. 34.lpp.

⁷⁰ Apinis, P. (2006). *100 Latvijas Personības*. Latvijas Avīze. Rīga. 20.lpp.

⁷¹ Lārs, M. (2005). *Igaunijas vēstures konspektīvs pārskats*. Tallina: Grenader. 31.lpp.

⁷² Latvijas Universitātes Latvijas vēstures institūts. (2000). *20. Gadsimta Latvijas Vēsture I: Latvija no gadsimta sākuma līdz neatkarības pasludināšanai. 1900-1918*. Rīga: Latvijas Vēstures Institūta apgāds. 283.lpp.

Neatkarības pasludināšana	1918.gada 24. februārī	1918. gada 18.novembrī
Konstitūcijas pieņemšana	Valsts pamatlikumu pieņēma 1920. gada 15. jūnijā . Par likumdevēju kļuva tiešās vēlēšanās ievēlēts vienpalātas parlaments- Valsts dome (<i>Riigikogu</i>). ⁷³	Satversmi pieņēma 1921. gada 15. februārī . Par likumdevēju kļuva tiešās vēlēšanās ievēlēts vienpalātas parlaments- Saeima. ⁷⁴
Pirmā radiopārraide	pirmā pārraide tika pārraidīta 1924. gada 11. maijā . ⁷⁵	1923. gada decembrī pārraidīja pirmo radiopārraidi Latvijā. ⁷⁶
Autoritārais apvērsums	1934. gada 12. martā Konstantīns Petss un ģenerālis Johans Laidoners veica valsts apvērsumu un nodibināja autoritāru režīmu. ⁷⁷	1934. gada 15. maijā notiek valsts apvērsums, Kārlis Ulmanis nodibina autoritāru režīmu. ⁷⁸
Regulāru televīzijas pārraižu translācijas uzsākšana	Televīzijas pirmsākumi Tallinā tiek datēti ar 1955. gada 19. jūniju . ⁷⁹	1954. gadā 20. novembrī Rīgā aizsākās regulāra TV pārraižu translācija. ⁸⁰

⁷³ Kjaupa, Z., Maisalu, A., Pajūrs, A., Straube, G. (2000). *Baltijas valstu vēsture*. Rīga: Zvaigzne ABC. 143. lpp.

⁷⁴ Turpat. 143. lpp.

⁷⁵ Hoyer, S., Lauk, E., Vihalemm, P. (1993). *Towards a Civic Society. The Baltic Media's Long road to freedom*. Tartu: Nota Baltica Ltd. P. 312.

⁷⁶ Turpat P. 312.

⁷⁷ Раукас, А. (2008). *Эстония: энциклопедический справочник*. Таллинн: Издательство Эстонской энциклопедии. срт.319.

⁷⁸ Latvijas Universitātes Latvijas vēstures institūts. (2003). *20. Gadsimta Latvijas Vēsture II: Neatkarīga valsts 1918-1940*. Latvijas Vēstures Institūta apgāds. Rīga. 582.lpp.

⁷⁹ Hoyer, S., Lauk, E., Vihalemm, P. (1993). *Towards a Civic Society. The Baltic Media's Long road to freedom*. Nota Baltica Ltd., Tartu. P. 313.

⁸⁰ Turpat. P. 313.

Nacionālā karoga legalizēšana	1987. gadā Veru pirmo reizi pēc okupācijas tiek pacelts Igaunijas karogs. ⁸¹	1988. gadā Cēsīs tiek atkal pacelts Latvijas karogs. ⁸²
Radošo savienību plēnums	Radošo savienību plēnums 1986. gada 1.-2. aprīlī izvirza prasības pēc ekonomiskās, kulturālās patstāvības. ⁸³	1988. gada 1.-2. jūnijā Rīgā notiek Latvijas Rakstnieku savienības paplašinātais plēnums, kurā tiek diskutēts par Latvijas patstāvības nepieciešamību. ⁸⁴
Tautas frontes dibināšana	1988. gada aprīlī Edgars Savisārs un Marju Lauristīna dibina Igaunijas Tautas fronti.	1988. gada 8.-9. oktobrī Valdis Šteins, Viktors Avotiņš un Jānis Rukšāns vadībā notiek Latvijas Tautas frontes dibināšanas kongress. ⁸⁵
Neatkarības atjaunošanas deklarācijas pieņemšana	1990. gada 30. martā Igaunijas PSR Augstākā Padome pieņem lēmumu par Igaunijas valstisko statusu, pieņemot Neatkarības atjaunošanas deklarāciju. ⁸⁶	1990. gada 4. maijā Latvijas Augstākā Padome pieņem deklarāciju par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu.
Nacionālās valūtas ieviešana	1992. gada jūnijā , nedēļu pirms Igaunijas konstitūcijas spēkā stāšanās, tika laista apgrozībā jaunā igauņu nacionālā valūta- kronas. ⁸⁷	Latvijas rublis tika laists apgrozībā 1992. gada maijā, bet jau pēc gada, 1993. gada martā , Latvija pārgāja uz savu nacionālo valūtu- latiem. ⁸⁸

⁸¹ Паукас, А. (2008). Эстония: энциклопедический справочник. Таллинн: Издательство Эстонской энциклопедии. срт. 377.

⁸² Latvijas Republikas Ārlietu Ministrija. *Latvijas Rudens karoga zīmē*. Sk. 2012. gada 12. maijā. <http://www.mfa.gov.lv/lv/Jaunumi/Publiciska-Diplomatija/karogs/>

⁸³ Паукас, А. (2008). Эстония: энциклопедический справочник. Таллинн: Издательство Эстонской энциклопедии. срт.377.

⁸⁴ Turlajs, J. (2005). *Latvijas Vēstures Atlants*. Rīga: Karšu Izdevniecība Jāņa Sēta. 72.lpp.

⁸⁵ Turpat. 72.lpp

⁸⁶ Паукас, А. (2008). Эстония: энциклопедический справочник. Издательство Эстонской энциклопедии. Таллинн. срт.340.

⁸⁷ Vihalemm, P. (2002). *Baltic Media in Transition*. Tartu: Tartu University Press. P.27.

⁸⁸ Turpat. P.65.

„Nulles deklarācijas” likuma pieņemšana	1993. gadā	2011.gada 1. decembrī Saeima otrajā un galīgajā lasījumā beidzot pieņēma „nulles deklarācijas” likumu, kas paredz sākumdeklarēšanās ieviešanu un iespēju legalizēt ienākumus. ⁸⁹
Identifikācijas karšu ieviešana	2002. gadā	2012. gadā
Pāreja uz eiro	Pāreja uz eiro valūtu notika 2011. gadā.	Eiro prognozē ieviest 2014. gadā.

3.2. Latvijas un Igaunijas vēsturiskās attīstības atšķirību rezumējums

No tabulā apkopotajiem faktiem var secināt, ka viduslaikos jaunās vēsmas-reformācija, ar to saistītā svēto rakstu tulkošana iezemiešu (latviešu un igauņu) valodās, nākušas no Rīgas, kā Livonijas lielākās pilsētas, kur tās savukārt atceļoja no Rietumeiropas. Nozīmīgs pavērsiens notiek „zviedru laikos”, kad pēc Zviedrijas karaļa pavēles Tērbatā (Tartu) tiek nodibināta pirmā universitāte bijušās Livonijas teritorijā. Zviedru laikos veiktās reformas izglītības jomā, arī muižnieku varas ierobežošanā attiecībā uz dzimtļaudīm, Baltijā izplatījās virzienā no ziemeļiem uz dienvidiem. Likumsakarīgi, ka šīm iestrādēm nozīme saglabājās arī pēc Baltijas valstu teritorijas pievienošanas Krievijai un dzimtbūšanas atcelšanā, kas sākās tieši ar Igaunijas guberņu 1816. gadā. Kurzemē un Vidzemē (tai skaitā Dienvidigaunijā) tas tika izdarīts turpmāko trīs gadu laikā, bet Latgalē tikai 1861. gadā, reizē ar pārējo Krieviju, jo līdz pat neatkarības izcīnīšanai cariskajā Krievijā tā netika asociēta ar Baltijas guberņām, kur likumdošana kopš laika gala bija progresīvāka, bet gan ar Poliju. Arī turpmāko notikumu attīstība liecina par progresīvo jaunievedumu pārņemšanas no ziemeļu kaimiņiem. Ietekmējoties no somu „Kalevalas” igauņi rada paši savu eposu „Kaleviopegs” un tikai 38 gadus vēlāk Andrejs Pumpurs uzraksta „Lāčplēsi”. Pirmie vispārējie dziesmu svētki Igaunijā notiek par astoņiem gadiem agrāk. Arī neatkarību igauņi pasludina 1918. gadā -

⁸⁹ LETA. *Pēc ilgiem pūliņiem politiķi beidzot pieņem nulles deklarācijas likumu*. Sk. 2012. gada 19. maijā. <http://www.diena.lv/latvija/zinas/pec-ilgiem-puliniem-politiki-beidzot-pienem-nulles-deklarācijas-likumu-13918216>

deviņus mēnešus agrāk, nekā latvieši, bet konstitūciju Igaunijas parlaments pieņem par gadu agrāk.

Augstāk minētais gan nenozīmē, ka viss Latvijā noticis vēlāk. Tā kā Rīga joprojām bija neapstrīdami lielākā Baltijas pilsēta, rūpniecības, transporta un kultūras centrs, tad daudzas novitātes, kas varbūt ne tik daudz attiecās uz nacionālajām lietām, bet vispārēju modernizāciju, Latvijā izplatījās agrāk. Tas sakāms, gan par pirmajiem izbūvētajiem dzelzceļiem, gan elektrisko tramvaju, gan auto un lidmašīnu ražošanas uzņēmumu, pirmo radio un televīzijas pārraidi.

Trešā atmoda visās Baltijas valstīs sākās ar Gorbočova nākšanu pie varas Kremļī. Tomēr arī šajā ziņā, igauņi gandrīz vienmēr bija soli priekšā Latvijai. Gandrīz gadu ātrāk igauņi uzdrīkstējās atkal pacelt savu nacionālo karogu, sasaukt radošo savienību plēnumu ar pirmo politisko prasību izvirzīšanu, dibināt Tautas fronti, pieņemt deklarāciju par valstiskās neatkarības atjaunošanu. Un arī šajā uzdrīkstēšanās sava nozīme bija ziemeļu kaimiņiem. Baltijas valstu okupācijas laikā somiem izdevās nosargāt savu neatkarību un visus okupācijas gadus ar savu stāju tie kalpoja kā paraugs igauņiem, kuri, valodas radniecības dēļ, bez īpašām grūtībām, pateicoties ziemeļigauņijā uztveramajai Somijas televīzijai, daudz lielākā mērā nekā latvieši varēja sekot līdz notikumiem brīvajā pasaulē. Līdz ar to pārmaiņām igauņi nosacīti bija sagatavoti labāk nekā latvieši.

Tas pats turpinājās pēc neatkarības atjaunošanas, kad valsts ekonomika bija jāpielāgo darbībai brīvā tirgus apstākļos. Somi, gan ar investīcijām, gan padomu aktīvi līdzdarbojās Igaunijā notiekošajā, kas sekmēja radikālu, bieži vien sāpīgu, bet neapšaubāmi vajadzīgu lēmumu ātrāku pieņemšanu, kaut vai viens no veiksmīgas nodokļu iekasēšanas stūrakmeņiem- nulles deklarācijas likums, ko Latvijā ar grūtībām beidzot pieņēma pērn, Igaunijā tika pieņemts jau 1993. gadā. Tas varētu būt arī pamatiemesls, kādēļ igauņiem labāk pildās budžets un sokas ar nodokļu iekasēšanu.

4. PĒTĪJUMA METODES UN DIZAINS

Lai veiktu pētījumu par Latvijas un Igaunijas salīdzinājumu latviešu žurnālos „Ir” un „Sestdiena”, darbā izmantotas trīs pētniecības metodes - kvantitatīvā kontentanalīze, diskursa analīze un daļēji strukturētā intervija, ko arī turpmāk aprakstīšu.

4.1. Kvantitatīvā kontentanalīze

Kontentanalīze jeb formalizētā satura analīze ir tekstu analīze, ar kuras palīdzību nosaka, kādā veidā un apjomā informācijas masīvā pārstāvētas pētnieku interesējošās jēdzieniskās vienības. Vispārīgus secinājumus ir iespējams izdarīt no jebkuriem saturiskās jēgas nesējiem, kuros informācija izteikta ar verbālās valodas palīdzību.⁹⁰

Viens no svarīgākajiem kontentanalīzes mērķiem ir aprakstīt komunikāciju uz izdarīt secinājumus par tās nozīmi un to, kāds ir komunikācijas konteksts atkarībā no tās lietošanas veidiem.⁹¹

Kontentanalīzes teorijas pētnieks Klaus Krippendorff (*Krippendorff*) uzsvēris, ka kontentanalīze ir viena no vissvarīgākajām pētījuma tehnikām sociālajās zinātnēs. Satura pētnieki datus apskata kā attēlojumu nevis fiziskos notikumos, bet gan tekstos, attēlos un izteicienos, kas tiek radīti, lai kļūtu pamanāmi, izlasāmi, interpretējami un atveidotu to nozīmes analīzes gaitā. Kontentanalīze analizē tekstus pēc to satura pielietojuma un tas ir tas, kas atšķir kontentanalīzi no citām pētījumu metodēm.⁹²

Kontentanalīze iedalās kvantitatīvajā un kvalitatīvajā kontentanalīzē. Tā kā šajā pētījumā par Latvijas un Igaunijas salīdzināšanas reprezentāciju medijos pielietota kvantitatīvā kontentanalīzes metode, šoreiz noskaidrosim vairāk tieši par kvantitatīvo kontentanalīzi un tās mērķiem.

Kvantitatīvā kontentanalīzē tiek likts uzsvars uz datiem un tā pati par sevi ir redukcionistiska (reductionist). Tā koncentrējas uz datu izvērtēšanu un operatīvām mērīšanas procedūrām, kas pārvērš komunikācijas fenomenu viegli uzskatāmos datus (skaitļos), ar kuru palīdzību ir iespējams uzzināt vairāk par pētāmo fenomenu.⁹³

---

⁹⁰ Socioloģijas skaidrojošā vārdnīca.(1997). Rīga: LU Socioloģijas katedra.

⁹¹ Riffe, D., Lacy, S., Fico, F., G. (1998). *Analyzing Media Messages: Using Quantitative Content Analysis in Research*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates. P. 33.

⁹² Krippendorff, K., (2004). *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology*. 2nd edition, Thousand Oaks, CA: SAGE., P.13.

⁹³ Riffe, D., Lacy, S., Fico, F., G. (1998). *Analyzing Media Messages: Using Quantitative Content Analysis in Research*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates. P. 19.

Kvantitatīvā datu mērīšana ļauj pētniekiem novērtēt viņu paraugu reprezentativitāti un pielietot spēcīgus statistiskus rīkus, lai testētu hipotēzes un atbildētu uz pētniecības laikā izvirzītajiem jautājumiem.⁹⁴

Kvantitatīvā kontentanalīze pārvērš vienību kopumu skaitļos, kas satur svarīgu informāciju par satura vienībām (piemēram, kā katra vienība atšķiras), bet ir ietekmējama ar aritmētiskām darbībām, kas var tikt izmantotas, lai apkopotu un aprakstītu visu kopumu.⁹⁵

Kad pētnieki vēlas pārbaudīt hipotēzes vai aprakstīt komunikācijas tendences, tiem jāaskaras ar kvantitatīvo kontentanalīzi. Kvantitatīvā kontentanalīze, gluži tāpat kā visas citas kvantitatīvās pētniecības metodes, centrējas uz dažādu raksturierzīmju (piemēram, publikācijas veids, izdošanas gads, u.c.) analīzes vienībām.⁹⁶

Izlases veidošana kvantitatīvajā kontentanalīzē ietver daudzus tāds pašu kritēriju, kādi nepieciešami izlases veidošanai jebkurā citā sociālā pētījumā. Vispirms ir nepieciešams identificēt analīzes vienības (elementus) uz kurām pētnieks pētījuma veikšanas gaitā visvairāk vēlas fokusēties.⁹⁷ Šajā konkrētajā gadījumā, analīzes vienība ir „Latvijas salīdzināšana ar Igauniju”, jo tas ir centrālais objekts, par kuru tiek vākta informācija. Novērojuma vienības ir publikācijas, kurās ir atrodami šie salīdzinājumi un ievākta informācija par tiem. Kad ir izvēlēta analīzes vienība, var sākt izvērtēt to pēc dažādām vispārpieņemtām izvērtēšanas tehnikām. Kvantitatīvā kontentanalīze ir pētīšanas tehnika, kura paļaujas uz pētnieku spēju radīt un iegrāmatot nozīmīgus mainīgos lielumus, lai klasificētu analīzes vienības. Piemēram, pētot Latvijas salīdzinājumus ar Igauniju, šķita būtiski iedziļināties, cik publikācijas procentuāli ir norādīts pārākums pār vienu, vai otru valsti, kāds ir visbiežākais publikāciju veids, kurā pausti šie salīdzinājumi, un kāda tematika procentuāli dominē šajās izlasē iekļautajās publikācijās.

4.2. Diskursa analīze

Diskursa analīze ir relatīvi nesēn ieviesta un iedibināta pieeja, lai pārbaudītu sistemātiskus zināšanu kopumus. Diskursa analīze var tikt veikta dažādos veidos, bet visi šie veidi daļa kopējus mērķus un pieņēmumus.⁹⁸

---

⁹⁴ Turpat. P. 32.

⁹⁵ Riffe, D., Lacy, S., Fico, F., G. (1998). *Analyzing Media Messages: Using Quantitative Content Analysis in Research*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates. P. 32.

⁹⁶ Adler, Stier, E., Clark, R. (2011). *An Invitation to Social Research: How it's Done*. Belmont: Wadsworth, Cengage Learning. P. 368.

⁹⁷ Turpat. P. 368.

⁹⁸ Powers, P. (2001). *The Methodology of Discourse Analysis*. NLN Press. P.1.

Debora Luptona, socioloģe un kultūras studiju pētniece no Austrālijas, paudusi uzskatu, ka diskursa analīze uzsver spēku, kas iemantots sociālajās attiecībās. To definē arī kā „ideju kopumu vai domāšanu pēc uzmodelēta parauga, kas var tikt identificēts tekstuālā un verbālā komunikācijā un var atrasties plašākās sociālajās struktūrās”.⁹⁹

Diskursa analizētāji ierosina daudz dažādus jautājumus un sagatavo tik pat dažādas atbildes. Diskursa analīze ir valodas un tās radīto efektu studēšana. Tās analizētājiem diskurss galvenokārt nozīmē faktiskus gadījumus komunikācijas valodā. Jēdziens „diskurss” parasti tiek lietots kā daudzskaitlīgais (*mass noun*) lietvārds. Diskursa analizētāji parasti runā par diskursu, nevis diskursiem. Tas ir tāpat kā mēs runājam par citām lietām, kuru apzīmēšanai mēs labprātāk lietojam daudzskaitlīgus lietvārdus, piemēram, mūzika („kaut kāda mūzika” ir labskanīgāk nekā teikt „trīs veidi mūzikas”), vai „informācija” („informācijas plūsma” nevis „tūkstošiem informāciju”). Komunikācijā, protams, bez valodas var iesaistīt arī citus medijus. Fotogrāfijas, ģērbšanās stils, žesti, arhitektūra un deja ir arī nozīmīga, un diskursa analizētājiem bieži jādomā par valodas saistību ar citām šāda veida semiotiskām sistēmām.¹⁰⁰

Diskursa analīze nekoncentrējas tikai un vienīgi uz valodu kā abstraktu sistēmu. Analīzes gaitā pētnieks ir ieinteresēts izpētīt, kas notiek, kad, piemēram, cilvēks uzzīmē kaut ko, kas balstīts uz viņa valodas zināšanām, uz atmiņām par to, kas ir sacīts, dzirdēts, lasīts vai rakstīts pirms tam, lai darītu kādu darbību šajā pasaulē: apmainītos ar informāciju, izpaustu jūtas, nokārtotu lietas, radītu skaistumu, izklaidētu sevi un citus... Šīs zināšanas-vispārinājumu kopums, kas dažkārt var tikt balstīts uz likumiem, par to, ko vārdi patiesībā nozīmē, par to, kādai ir jābūt vārda kārtībai teikumā- ir tas, ko bieži saista ar vārdu „valoda”. Diskurss ir gan šo zināšanu avoti (cilvēku vispārinājumi par valodu ir radīti, baltoties uz diskursu, kurā tie piedalās), gan rezultāts no tā (cilvēki rāda, ko tie jau zina, radot un interpretējot jaunu diskursu).¹⁰¹

Diskursa analīzi dēvē par analīzi nevis „diskursoloģiju” (kā tās pieņemts ar vairākām zinātnēm, piemēram, fonoloģija, antropoloģija. u.c.), tādēļ, ka diskursa analīze visbiežāk fokusējas samērā precīzā veidā uz analītiskas procesa. Diskursa analīze ir metodoloģija, ko var izmantot, lai atrastu atbildi uz daudz un dažādiem jautājumiem. Diskursa analizētāji vienmēr savu pētījumu sāk ar vairākiem pētniecības jautājumiem un šie jautājumi bieži nav tādi jautājumi, ko tikai diskursa pētnieki jautā. Tie ir jautājumi, kurus diskursa analizētāji dala ar citiem cilvēkiem. Daļa diskursa analizētāju uzdod tādas jautājumus, ko tradicionāli jautā lingvistiķi: jautājumi par lingvistikas struktūru, par valodas pārmaiņām, par nozīmēm, par

⁹⁹ Lupton, D. (1992). Discourse analysis: A new Methodology for understanding the ideologies of health and illness. *Australian Journal of Public Health* 16, 145- 150.

¹⁰⁰ Johnstone, B. (2002). *Discourse Analysis*. Blackwell Publishing. P. 2.

¹⁰¹ Turpat. P. 2.

valodas ieguvumiem. Otra daļa diskursa pētnieku jautā jautājumus, kas ir vairāk starpdisciplīnu: jautājumus par tādām lietām kā sociālās lomas un attiecības, komunikāciju un identitāti. Tas, kas atšķir diskursa analīzi no cita veida studijām, kas balstās uz cilvēku valodas un komunikāciju novietojumam, ir nevis jautājumos, ko uzdod diskursa analizētāji, bet veidos, kā tie mēģina atbildēt uz tiem: analizējot diskursu- pārbaudot struktūras un valodas lietojuma aspektus.¹⁰²

Diskursa pētnieki bieži vien par noderīgu uzskata sadalīt garākus diskursus vairākās daļās, atkarībā no vairākiem kritērijiem un tad katrā daļā skatīties uz konkrētām raksturiezīmēm. Iedalījumi var tikt veikti atkarībā no tā, kurš to ir teicis, piemēram, kur paragrāfā ir novilkta robežas, kad parādās jauna tēma, vai kur beidzas temats, bet sākas apgalvojums. Vai jauna informācija ir tendēta parādīties pirmajā paragrāfa teikumā? Vai temata maiņa tiek atzīmēta kādā īpašā veidā?

Diskursa analīzi ir iespējams veikt arī nekoncentrējoties tik ļoti tieši uz objekta literāro pusi. Viens veids kā kaut ko analizēt, ir skatīties uz to no vairākiem rakursiem. Šāda veida analīze sevī iekļauj sistemātiski uzdotus jautājumus, sistemātiski ieņemot dažādas teorētiskās perspektīvas, vai sistemātiski izpildot dažādus testus. Tāpēc analīze var tikt sadalīta pa vairākām daļām vai funkcijām.¹⁰³

Diskurss ir komunikācija, verbālā mijiedarbība ar pārējiem indivīdiem, kas pārlicina tos par savām idejām un priekšstatiem, un kurā tie atrod interpretācijas, kuras tie var pieņemt, pārstrādāt, noliegt, un, svarīgākais, - kurā tie var atpazīt sevi pašu. Principā. Ikvienam ir balsstiesības diskursā, bet realitātē izrādās, ka mūsu modernā sabiedrība ir glīti sadalīta divās daļās- viena daļa, kuru uzdevums ir radīt mediju saturu, bet otra daļa ir tie, kuri šo saturu patērē. Kamēr katrs no mums saka jebko, ko domā, izskatās, ka tas ir daudz maznozīmīgāk, nekā tas, ko saka diskurss, kas atrodams mūsu satura komersantu (*content merchants*) plauktos: laikrakstos, žurnālos, televīzijā, interneta mājas lapās, brošūrās, grāmatās, instrukcijās un tamlīdzīgās vietās, ko izdod mūsu autoritātes. Otrreizējās pieredzes (*Secondary experiences*), ko piedāvā mediji ir pārņēmuši tā patērētāja paša pieredzi un to pieredzi, kas bijusi viņa draugiem, radiem un kaimiņiem no iepriekšējām paaudzēm. Pat tad, kad mēs vēlamies noskaidrot, ko īsti nozīmē mūsu pašu pieredze, mēs vairāk uzticamies tekstiem, ko radījuši satura komersanti, nekā mūsu pašu spriestspējai, vai tam, ko saka draugi un kaimiņi. Cilvēkam vienmēr ir bijusi nepieciešamība pēc diskursa kopienas, lai radītu loģisku izskaidrojumu savam pieredzētajam. Interpretācija nozīmē neizbēgamu sadarbību. Mēs neinterpretējam savu pieredzi sev pašiem; mēs to darām dēļ publikas- iedomu vai cita

---

¹⁰² Johnstone, B. (2002). *Discourse Analysis*. Blackwell Publishing. P. 4.

¹⁰³ Turpat. P. 4.

veida. Mēs vēlamies mācīties no citu piedāvātām interpretācijām, un mēs gribam, lai citi dalās ar mūsu pašu interpretācijām. Nepastāv nozīmes bez sabiedrības.¹⁰⁴

Realitāte, ko mēs piedzīvojam, nav pati par sevi nepastarpināta, bet tā ir konstruēta diskursā. Vienīgā realitāte, kas ir mūsu rīcībā, ir realitāte, kura ir pilnīgi pastarpināta ar to, kas tiek sacīts diskursā.¹⁰⁵

4.3. Daļēji strukturēta intervija

Daļēji strukturētās intervijas pielietotas darba pētnieciskajā daļā, lai iztaujātu žurnāla „Ir” redaktori Nelliju Ločmeli un žurnāla „Sestdiena” galveno redaktori Danu Sinkeviču par viņu vadīto mediju politiku saistībā ar Latvijas un Igaunijas salīdzinājumu paušanu.

Tā kā „kvalitatīvie” pētnieki bieži vien meklē pēc patiesas izpratnes par to, kas īsti notiek, intervijās parasti ne vienmēr tiek pilnībā strukturēts saturs, formulējums, secība un atbildes, bet tas nenozīmē, ka intervija paliek pilnīgi atvērta (*entirely opened*). Drīzāk sagatavošanās notiek ar tēmu un/ vai jautājumu, kuri tiks intervijas laikā uzdoti, saraksta izveides. Šāda tipa intervija tiek dēvēta par daļēji strukturētu (*semi-structured/ half structured interview*).¹⁰⁶

Daļēji strukturēta intervija ir kvalitatīvo datu vākšanas tehnika, kas veidota, lai iegūtu informāciju par cilvēku uzskatiem, viedokļiem, idejām un pieredzēm.¹⁰⁷ Tā ietver vairākus intervētāja iepriekš sagatavotus jautājumus, kas ir pietiekami atvērti, lai būtu iespējams sarunas gaitā mainīt to secību, atvēlot vietu nelielai improvizācijai. Šāda veida intervijas paredz, ka pētījums un plānošana rada sesiju, kuras laikā lielākā daļa intervējamās personas atbilžu nav iepriekš paredzamas. Tādā gadījumā intervētājam visticamāk intervijas laikā būs jāimprovizē pusi vai pat vairāk kā 80 procentos no atbildēm, ko intervējamais atbild uz sākotnēji sagatavotajiem jautājumiem.¹⁰⁸

Intervijām jābūt pilnībā sagatavotām un izplānotām. Improvizācija prasa treniņu un lielu morālo sagatavošanos. Pretēji strukturētajai intervijai, daļēji strukturētajai intervijai, lai tā noritētu veiksmīgi nepieciešams:

- 1) pirms intervijas pēc iespējas vairāk sagatavoties;
- 2) pēc iespējas vairāk disciplīnas un radošumu;

¹⁰⁴ Teubert, W. (2010). *Meaning, Discourse and Society*. Cambridge University Press. P. 1.

¹⁰⁵ Turpat. P. 11.

¹⁰⁶ Boeije, H. (2010). *Analysis in Qualitative Research*. London: SAGE Publications. P.62.

¹⁰⁷ Arksey, H., Knight, P., T. (1999). *Interviewing for Social Scientists*. Print ISBN: 9780761958703 | Online ISBN: 9781849209335

¹⁰⁸ Wengraf, T. (2001). *Qualitative Research Interviewing. Interview „Facts” as Evidence to Support Inferences to Eventual Theorization/ Representation Models*. SAGE Publications. P.7.

3) pēc intervijas vairāk laika jāvelta iegūto datu analīzei un interpretācijai.¹⁰⁹

Intervijas nodrošina pētniekiem iespēju uzzināt ko vairāk par respondentu sociālo dzīvi caur to perspektīvu, pieredzi un valodu. Respondentiem tiek dota iespēja dalīties ar savu stāstu, nodot tālāk savu līdzšinējo pieredzi un piedāvāt viņu pašu skatījumu par dažādām tēmām (*Hesse- Biber & Leavy, 2006*). Abiem sarunas partneriem ir jābūt neviltotai interesei par jautāšanu, atbildēšanu un uzklaušīšanu intervijas laikā. Interviju veidus var atšķirt pēc to iepriekš izveidotās struktūras. Jo vairāk intervija uz priekšu ir izplānota, jo vairāk intervētājs norāda virzienu uz intervijas gaitu. Savukārt, jo atvērtāka ir intervija, jo vairāk intervējamais var kontrolēt tās saturu un virzību.¹¹⁰

Iepriekš sagatavota struktūra nosaka:

- 1) kuri jautājumi tiks ierosināti;
- 2) kāds būs jautājumu formulējums;
- 3) secība, kādā tiks uzdoti jautājumi;
- 4) intervējamā cilvēka atbildēšanas iespējas.

Pirms daļēji strukturētas intervijas, intervētājs parasti sagatavo sarakstu ar uzdomajiem jautājumiem, bet intervijas laikā šie jautājumi drīkst tikt uzdoti arī citādākā kārtībā un izmantojot vārdus, kas būtu atbilstoši sarunas kontekstam. Mērķis ir intervijas laikā uzdot visus sarakstā iekļautos jautājumus, veidojot saturīgu sarunas struktūru, pie reizes atceroties, ka jautājumus nav obligāti jāuzdod iepriekš sastādītā secībā.¹¹¹

Daļēji strukturēta intervija starp intervētāju un intervējamo norit mazāk formāli, nekā strukturētā intervijā. Socioloģijas pētnieki Džeims Holšteins (*Holstein*) un Džeibers Gubriums (*Gubrium*) šo intervijas veidu apzīmē kā kreatīvo interviju, kas saistās ar savstarpēju informācijas apmaiņu starp intervētāju un intervējamo, ļaujot intervētājam iesaistīties sarunas veidošanā (*Holstein and Gubrium, 1995: 199*). Intervētāji var dalīties arī savā pieredzē par diskusijas tēmu vai piedāvāt savus secinājumus. Tādejādi starp intervijā iesaistītajām pusēm tiek noņemta tā barjera, kas parasti intervētāju liek uztvert vien kā novērotāju.¹¹²

Daļēji strukturētās intervijas analītiskās kategorijas un instrumenti tiek radīti un izmantoti kvalitatīvā pētniecībā, atkarībā no iepriekš savāktajiem materiāliem. Tās analīze ir atbilstoša atvērto jautājumu tehnikai un nevar tikt interpretēta un apkopota materiālos atkarībā no iepriekš noteikta tēmu kataloga; pirms datu apkopošanas, tā var būt tikai daļēji veidota. Pastāv daudz un dažādas analītiskās tehnikas kvalitatīvās intervijas analīzes veikšanai. Analītiskās tehnikas, kas parasti tiek izvēlētas daļēji strukturētai intervijai ar pētniecisku

---

¹⁰⁹ Turpat. P.7.

¹¹⁰ Boeije, H. (2010). *Analysis in Qualitative Research*. London: SAGE Publications. P.62.

¹¹¹ Brown, A., Gibson, W., J. (2009). *Working with Qualitative Data*. Online ISBN: 9780857029041. box. 6.2.

¹¹² Turpat. box 6.2.

struktūru, ir atkarīgas no sasniedzamajiem mērķiem, jautājumiem un metodoloģiskajai pieejai, kā arī- cik daudz laika, pētnieciskā aprīkojuma un cilvēkresursu būs pieejami.¹¹³

4.4. Žurnāla „Ir” raksturojums

2009. gadā pēc laikraksta „Diena” īpašnieku nomaiņas, ar lielu skandālu laikraksta redakciju pameta galvenā redaktore Nellija Ločmele, kuras pēdās sekoja arī tādi pieredzējuši laikraksta „Diena” žurnālisti kā Pauls Raudseps, Aivars Ozoliņš, Sanita Jemberga u.c. Viņi savu lēmumu pamest darbu laikrakstā pamatoja, sakot, ka nevēlas strādāt medijā, kura patiesie īpašnieki tiek slēpti. Aptuveni pusgadu pēc šī notikuma, bijušie „Dienas” žurnālisti nodibināja alternatīvu interneta ziņu mediju „Cita Diena”, bet paralēli plānoja jauna žurnāla izdošanu un interneta portāla izveidi.

Žurnāls „Ir” un mājas lapa ir.lv dienasgaismu ieraudzīja 2010. gada 8. aprīlī. Pirmajā žurnāla numurā autori nāca klajā ar savu manifestu, tajā norādot „Ir” vērtības, investorus, sapņus, mērķus... „Ir” sevi raksturo kā atvērtu, godīgu un pozitīvi dumpiniecisku nedēļas žurnālu un sarunu termināli internetā. „Ir” mērķis ir veidot kopienu, kuras diskusijas virza uz pozitīvām pārmaiņām gan valsts politikā, gan ikdienas dzīvē.¹¹⁴

Par savām vērtībām „Ir” veidotāji izsakās šādi: „indivīdu pamattiesības, vārda brīvība, demokrātija, tiesiskums, brīvā tirgus principi un ilgtspējīga valsts attīstība, kas nodrošina cilvēku dzīves kvalitātes uzlabošanu un stiprina neatkarību un drošību.”¹¹⁵

„Ir” jau pirms pirmā numura iznākšanas publiski nosauca savus investorus. Tie ir Latvijā un ārzemēs dzīvojoši cilvēki, kuri ir apliecinājuši atbalstu šī žurnāla vērtībām. „Aiz mūsu komandas nestāv naudīgi ietekmes pircēji. Mūsu medija nākotne ir atkarīga no lasītāju intereses un atbalsta.”¹¹⁶

Uz jautājumu, kāpēc radās „Ir”, redakcija žurnāla pirmajā numurā atbild pavisam vienkārši: „Ik dienas dzirdam, kā Latvijā nav. Trūkst uzticēšanās, nepietiek naudas, nav darba, nav drošības. Mēs piedāvājam sarunu par to, kas IR! Jo Latvijā IR daudz talantīgu un uzņēmīgu cilvēku, kas nenolaiž rokas. IR biznesa veiksmes un iedvesmojošas idejas. IR unikāli dzīvesstāsti un vērtīga pieredze. IR spilgti mākslas un kultūras fakti, kas aizkustina un liek domāt.”¹¹⁷

¹¹³ Schmidt, C. (2004). *The Analysis of Semi-structured interviews*. A Companion to Qualitative research.. SAGE Publications. Ebook. P. 253.

¹¹⁴ „Ir” kolektīvs. (08.04.2010). Ir tā. Ir. #1. 3.lpp.

¹¹⁵ Turpat. 3.lpp.

¹¹⁶ Turpat.

¹¹⁷ Turpat.

4.5. Žurnāla „Sestdiena” raksturojums

Žurnāls „Sestdiena” ir Latvijas lielākā rīta laikraksta „Diena” pielikums, kas iznāk katru piektdienu. Lai gan laikraksta „Diena” pirmais numurs iznāca jau 1990. gada 23. novembrī, tikai kopš 1995. gada sāk izdot pielikumus „Sestdiena”, „TV Diena” un „Izklaide”.¹¹⁸

Pati „Sestdienas” redakcija „Dienas mediji” interneta lapā ziņo, ka šis žurnāls stāsta par intriģējošām personībām, meklē zemūdens akmeņus aktuālos notikumos, dodas aizraujošos ceļojumos, seko līdzī modes tendencēm un risina cilvēku savstarpējo attiecību mezglus. Kvalitatīvs nedēļas žurnāls aktīviem un domājošiem cilvēkiem.¹¹⁹

Atsaucoties uz „Dienas mediji” interneta lapu, „Sestdienas” viena numura vidējā auditorija ir 73 000 lasītāju. Žurnāla mērķauditorija ir 20-49 gadus veci latviski runājoši iedzīvotāji ar vairāk nekā Ls 81 ienākumiem uz vienu ģimenes locekli.¹²⁰

„Sestdienu” izdod „AS Diena” izdevniecība „Dienas Žurnāli”. Pašlaik „Sestdienas” galvenā redaktore ir Dana Sinkeviča.

---

¹¹⁸ Dienas Mediji. *Vēsture*. Sk. 2012. gada 7. maijā. <http://www.dienasmediji.lv/par-mums/vesture>

¹¹⁹ Dienas Mediji. *Sestdiena*. Sk. 2012. gada 7. maijā. <http://www.dienasmediji.lv/produkti/zurnali/sestdiena>

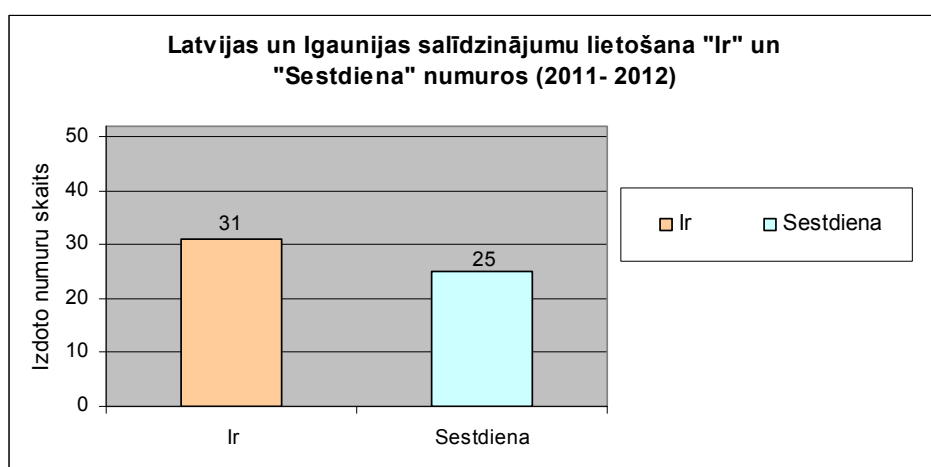
¹²⁰ Turpat.

5. LATVIJAS UN IGAUNIJAS SALĪDZINĀŠANAS REPREZENTĀCIJA ŽURNĀLOS „IR” UN „SESTDIENA” (2011-2012)

Pētījuma veikšanai ir izvēlēti divi latviešu iknedēļas žurnāli - „Ir” un „Sestdiena”. Tā kā žurnāls „Ir” 2011. gada 24. februārī, par godu Igaunijas Neatkarības dienai, izdeva izdevumu par Igauniju, šis datums tiek izvēlēts kā pētījuma atskaites punkts. Kopumā apskatīti abu žurnālu numuri laika posmā no jau minētā 2011.gada 24. februāra līdz 2012. gada 24. februārim.

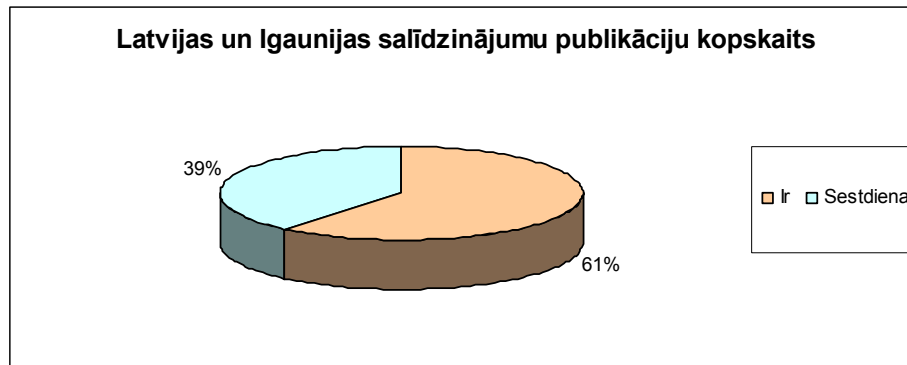
Minētie žurnāli tika izšķirstīti no vāka līdz vākam, meklējot publicētajos rakstos tādus atslēgvārdus kā „Igaunija”, „Tallina” un „igauņi”. Kad kāds no šiem vārdiem atrasts, konstatēju, vai rakstā ir pausts jebkāds Igaunijas salīdzinājums ar Latviju. Ja salīdzinājums tika konstatēts, tad to izrakstīju un iekļāvu tālākajā pētījuma gaitā.

Kopumā no gada laikā iznākušajiem 52 žurnāla „Ir” un 52 žurnāla „Sestdiena” numuriem, par sekojošajam pētījumam atbilstošiem tika atzīti 56 žurnālu numuri. Visvairāk Latvijas un Igaunijas salīdzinājumi tika konstatēti žurnālā „Ir”- 31 žurnāla numurā, bet žurnālā „Sestdiena” – 25 numuros (sk. 1.att.).

1. att. Latvijas un Igaunijas salīdzinājumu lietošana „Ir” un „Sestdiena” numuros

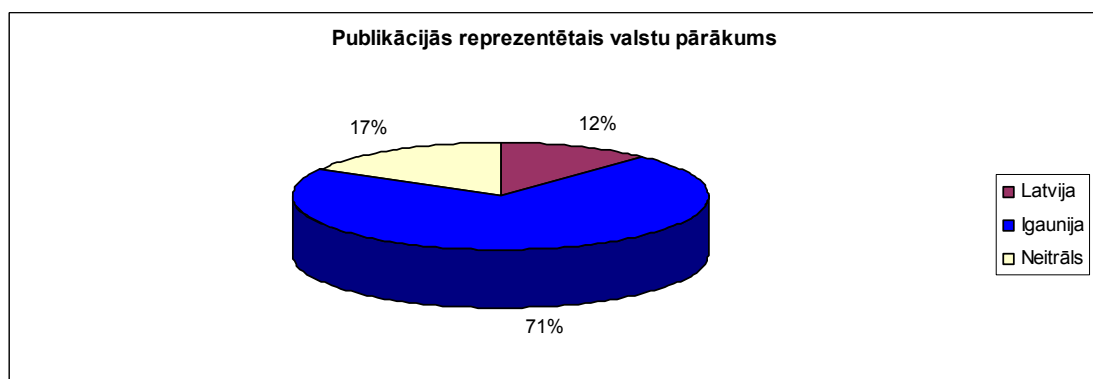
No abiem žurnāliem kopā tika atlasītas 89 publikācijas, kuras atbilda iepriekš minētajiem pētījuma veikšanas kritērijiem. Pētījumā tika iekļautas 54 publikācijas no žurnāla „Ir” numuriem, bet no žurnāla „Sestdiena” - 35 (sk. 2. att.). Tas varētu būt skaidrojams ar to, ka žurnāls „Ir” saturiski tomēr ir analītiskāks žurnāls, kas vairāk koncentrējas uz Latvijā aktuālo notikumu izklāstu, analizēšanu, savukārt žurnāls „Sestdiena” ir laikraksta „Diena” brīvdienų pielikums, kas tomēr vairāk koncentrējas uz intervijām ar aktuālām personībām, ārzemju notikumu apskatiem, izklaides ziņām.

2. att. Salīdzinājumu publikāciju kopskaits

Veicot salīdzinājumu starp diviem fenomeniem, var secināt, ka dominē trīs stratēģijas: viens no tiem ir veiksmīgāks; otrs no tiem ir veiksmīgāks; abi fenomeni salīdzināti kā līdzīgi vai neitrāli. Savukārt, lai izprastu salīdzinājumu nozīmes, būtiski ir ņemt vērā to kontekstuālos raksturojumus vai implikācijas.

Pētot publikācijas, bija būtiski noskaidrot, kura no abām salīdzinājumos minētajām valstīm ir bijusi reprezentēta kā veiksmīgāka, bet kura ne tik veiksmīga (skat. 3.att.). Līdz ar to katrs identificētais salīdzinājums tika izvērtēts saskaņā ar trim kategorijām, nosakot, kura valsts tiek reprezentēta kā veiksmīgāka, iekļaujot trešo kategoriju „neitrāls”, ja salīdzinājumā sniegtā argumentācija un kontekstuālā informācija uz šo jautājumu neatbild - tās ir „Latvija”, „Igaunija” un „neitrāls”. Kā „veiksmīga” valsts tika kategorizēta tādā gadījumā, ja salīdzinājumā minētie fakti, argumentācija un konteksts ļauj secināt, ka tai ir sekmīgāki rezultātīvie rādītāji vai attīstības sasniegumi, nekā otrai valstij.

3. att. Publikācijās reprezentētais valstu pārkums

71% gadījumu kā veiksmīgāka publikācijās tiek reprezentēta Igaunija, ko nebūt nevarētu nosaukt par negaidītu pavērsienu. 17% no izlasē iekļautajām publikācijām, Latvija salīdzinot ar Igauniju bijusi kādā jautājumā pārkā, kas ir mazāk par vienu piekto daļu, bet 12% publikāciju salīdzinājums bijis neitrāls, skaidri nenorādot uz nevienas valsts pārkumu.

Žurnāla „Ir” galvenā redaktore Nellija Ločmele daļēji strukturētajā intervijā atzina, ka vairumā gadījumu situācija Latvijā tiek salīdzināta ar situāciju Igaunijā, tādēļ, ka „vienmēr interesantāk un vērtīgāk izziņāt piemērus, kas ir veiksmīgāki, no kuriem iespējams mācīties, un pēc daudziem attīstības parametriem tieši Igaunija ir sekmīgākā starp Baltijas valstīm. Ar to arī iespējams izskaidrot lielo Igaunijas pārsvaru salīdzinājumos ar Latviju.”¹²¹ Savukārt žurnāla „Sestdiena” galvenā redaktore Dana Sinkeviča uzsver, ka veikt salīdzinājumus ir korekti ar valstīm, kas kaut kādu iemeslu dēļ mums ir „saprotamas”, ar kurām mēs spējam identificēties. „Salīdzināmajiem lielumiem jābūt korektiem (nevar salīdzināt, piemēram, ķirbi ar rozi). Piemēram, vēsturiskie apstākļi, ģeopolitiskais stāvoklis, brīva informācijas pieejamība par šo valsti, personīgi iespaidi. Jo kāda jēga salīdzināt Latviju ar, piemēram, Zanzibāru – mums ir diezgan maz kopīgā, citas problēmas, cita kultūra un paražas, cita valsts iekārta un lielākā daļa lasītāju brīvi nepārvalda šīs valsts vēsturi, nav redzējuši Zanzibāru savām acīm, piedevām, tas pat ir cits kontinents.”¹²²

Tātad, rezumējot abu žurnālu galveno redaktoru pamatojumus, kāpēc viņu vadītie žurnāli vairumā gadījumu izvēlas publikācijās salīdzināt Latvijas situāciju ar situāciju Igaunijā, jāsecina, ka noteicošie faktori šai salīdzināšanai ir, lai salīdzinājums kalpotu kā „veiksmīgs piemērs, no kura var mācīties” un, lai šis salīdzinājuma objekts būtu „saprotams” vismaz lielākajai daļai žurnāla auditorijas. Šeit būtu lietderīgi atkal pieminēt salīdzinājumu teorijas pētnieku Hūbera un Šnaidera apgalvoto: „Ja persona nekad nav pieredzējusi lietu, kas tiek definēta, tai būs neiespējami to iztēloties, ja vien tā var asociēt šo lietu ar kādu citu līdzīgu, kas jau pieredzēta pagātnē.”¹²³

Daļēji strukturētajā intervijā tika arī noskaidrots, kas ir tās tēmas medijos, pēc abu redaktoru domām, kurās visbiežāk tiek piesaukti Latvijas salīdzinājumi ar Igauniju.

„Ja runājam ne tikai par žurnālu *Sestdiena*, bet arī citiem medijiem: ekonomika, monetārā politika, valsts pārvalde, IT tehnoloģijas, inovācijas, demogrāfija, iedzīvotāju dzīves kvalitāte, attiecības ar nepilsoņiem, attiecības ar Krieviju, korupcija”, atbildēja Sestdienas galvenā redaktore.

„Ir” galvenā redaktore Nellija Ločmele: „Galvenokārt ekonomikā, jo šī joma pēc definīcijas ir tāda, kurā vieglāk veikt uzskatāmus salīdzinājumus - ir daudz statistikas datu, analītiskas informācijas par šīm tēmām. Protams, arī politikā (tajā skaitā - līdzīgas problēmas un situācija etniskajā politikā, atšķirīgi risinājumi Latvijā un Igaunijā) un drošības jomā (piemēram, spiegu atmaskošanas skandāli rosina uz salīdzinājumu ar Latvijas situāciju). Taču

¹²¹ Intervija ar žurnāla "IR" galveno redaktori Nelliju Ločmeli 2012.gada 9. maijā.

¹²² Intervija ar žurnāla "Sestdiena" galveno redaktori Danu Sinkeviču 2012.gada 31. maijā.

¹²³ Huber, R., Snider, A. (2006). *Influencing Through Argument*. International Debate Education Association. eBook. P.40.

es neesmu veikusi sistemātisku tēmu analīzi, lai varētu korekti izdarīt kādus secinājumus, šie ir vienkārši mani iespaidi.”¹²⁴

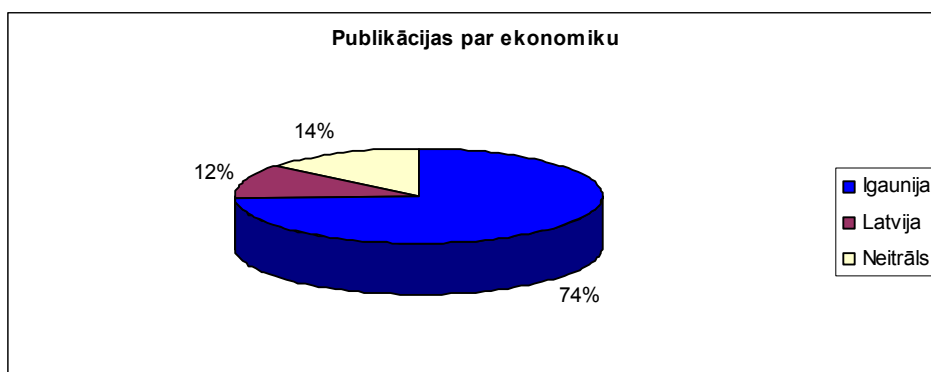
Lai veiktu detalizētāku pētījumu tika izveidotas diskursa analīzes kategorijas, kas ir a) ekonomika; b) kultūra. Pēc tām arī ir sagrupētas analizētās publikācijas.

Visas pētījuma izlasē iekļautās publikācijas tika caurskatītas un analizētas divas reizes:

- 1) lai noteiktu diskursa analīzes kategorijas, kas ir a) ekonomikas diskurss; b) kultūras diskurss;
- 2) lai veiktu diskursa analīzi saskaņā ar identificētajām kategorijām.

5.1. Ekonomika

Apkopojot visas publikācijas, kurās minēti Latvijas salīdzinājumi ar Igauniju, pētījuma gaitā tika konstatēts, ka visbiežāk šie salīdzinājumi tiek izteikti publikācijās, kuru tēma ir saistīta ar ekonomiku (sk. 4. att.). Veicot publikāciju analīzes otro etapu, Igaunija 74% salīdzināšanas gadījumu iezīmējās kā veiksmīgāka par Latviju, savukārt Latvija ekonomikas ziņā salīdzinājumos ar Igauniju veiksmīgāka tika reprezentēta 12% gadījumu, kas ir par diviem procentiem mazāk, nekā publikācijās, kur gan Latvija, gan Igaunija tika salīdzināta neitrāli.

4. att. Publikācijas par ekonomiku

Žurnāla „Sestdiena” galvenajai redaktorei Danai Sinkevičai ir sava versija, kādēļ publikācijās dominē tieši ekonomikas diskurss. „Pētījumā iekļauto publikāciju iznākšanas laiks sakrīt ar Igaunijas sekmīgo iestāšanos eirozonā, līdz ar to igauņiem tika pievērsta vēl

¹²⁴ Intervija ar žurnāla "IR" galveno redaktori Nelliju Ločmeli 2012.gada 9. maijā.

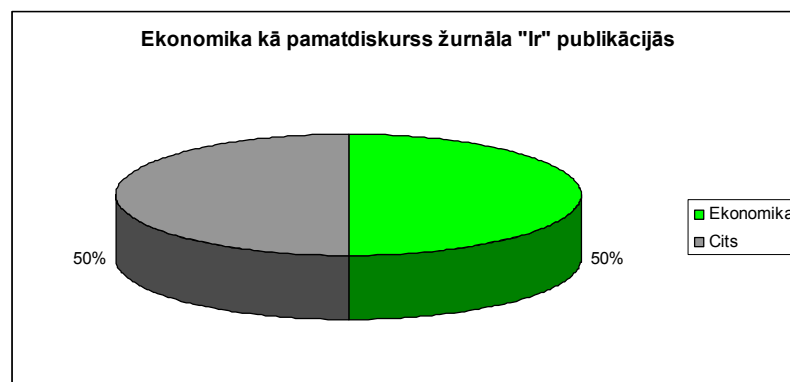
lielāka uzmanība, jo tas ir (bija vismaz līdz nesēnai pagātnei, nākotnē iespējami dažādi scenāriji) arī viens no Latvijas mērķiem.”¹²⁵

Pētījuma rezultāti liecina, ka žurnālā „Sestdiena” Latvijas un Igaunijas salīdzinājumi, kuru pamatdiskurss vērsts uz ekonomiku, bija 43 % publikāciju (sk. 5. att).

5. att. **Ekonomika kā pamatdiskurss žurnāla „Sestdiena” publikācijās**

Arī žurnālā „Ir” visvairāk (sk. 6. att.) Latvijas un Igaunijas salīdzinājumi bija sastopami publikācijās, kuru pamatdiskurss saistīts ar ekonomiku – tieši pusē jeb 50% no visa „Ir” žurnāla numuros atlasīto publikāciju kopskaita.

6. att. **Ekonomika kā pamatdiskurss žurnāla „Ir” publikācijās**

5.1.1. Ekonomiskās attīstības diskurss

Latvijas Bankas prezidents Ilmārs Rimšēvičs intervijā runājot par valsts ekonomisko attīstību, norāda uz Igaunijas piemēru, pielīdzinot mūsu valsts gaidāmo nākotni Igaunijas tagadnei. „Mums ir spīdoša nākotne - to mēs jau redzam Igaunijā. Mums ir tas pats ceļš

¹²⁵ Intervija ar žurnāla "Sestdiena" galveno redaktori Danu Sinkeviču 2012.gada 31. maijā.

ejams, un mums jau ir daudz vieglāk, jo nu ir Igaunijas piemērs.” Uz tālāko žurnālista jautājumu: „Kurp ved dažādie attīstības ceļi jūsu iezīmētajās krustcelēs?”, I. Rimšēviča atbilde, liecina par to, ka viņam ir skaidra pārliecība un pat izprātota vesela shēma, kāpēc Igaunijas piemērs ir vērā ņemams. „Latvija var iet taisni, turpinot izdevumu samazināšanas, parāda un parāda apkalpošanas izmaksu samazināšanas ceļu, nodrošinot to, ka tiekam uzskatīti par stabili, prognozējamu un investīcijām labvēlīgu valsti. Bet varam arī šajās krustcelēs kļūdīties, klausoties daudzu cilvēku vaimanās vai apzinātā informācijas sagrozīšanā, stāstos, ka Igaunija ir Titāniks un ka eirozona sabruks. Ieviešot eiro- par to man ir viegli runāt, paraugoties uz mūsu ziemeļu kaimiņiem-, deficīts ir tuvu nullei, parāda lielums nepārsniedz 10% no iekšzemes kopprodukta, parāda apkalpošanas izmaksas veido, kā kolēģi teica, Tallinas ūdenssistēmas uzturēšanas izmaksu apjomu. Latvijai jāizmaksā gadā 250 miljoni latu, kas ir vairāk nekā izglītības budžets un gandrīz puse no veselības aprūpes budžeta. Igaunijā pensijas ir augstākas, algas lielākas, bezdarbs mazāks, investīcijas lielākas- šo sarakstu es varētu turpināt ilgi un dikti.”¹²⁶ Intervijas turpinājumā, žurnālists jautā, vai tiešām viss igauņiem ir labāks, uz ko Latvijas Bankas prezidents atbild: „Finansiāli viss.”¹²⁷ Visu šo intervijas daļu nepārtraukti caurvij salīdzinājumi par labu Igaunijai, bet tie nav nepamatoti salīdzinājumi - tie tiek izteikti kopā ar argumentiem un konkrētiem skaitļiem, kas liek noprast, ka intervējamais Latvijas situāciju salīdzina ar Igaunijas nevis tikai tāpēc, ka tā ir kaimiņvalsts, bet gan arī tāpēc, ka tam ir faktoloģisks pamats.

5.1.2. Savstarpējās pieredzes un mācīšanās vai ekonomiskās mācīšanās diskurss

Pētījumā tika identificēts savstarpējās pieredzes, mācīšanās diskurss, kas norāda uz to, ka latviešiem jāmacās no igauņu pieredzes. Intervijā Latvijas Bankas prezidents I. Rimšēvičs uzsver, ka tirdzniecība ar Latviju igauņiem ir ļoti svarīga, tāpēc „viņi ir gatavi dalīties pieredzē iespējams, pateikt priekšā, ko un kā darīt labāk, lai pēdējā brīdī nenokļūdotos.”¹²⁸ Arī grāmatā „Igaunija- mūsu tuvākais kaimiņš un sabiedrotā” ir izcelts, ka, mums ir jāmacās no kaimiņiem, tajās jomās, kurās viņi ir pārāki. „Mācīsimies viens otru labāk pazīt! Kā sabiedrotiem, mums jāzina, kas vieniem ir un kā otriem nav, lai vajadzības brīdī varētu savstarpēji izlīdzēties. Labāk pazīdami viens otru, mēs varēsim arī mācīties un papildināties tajās nozarēs, kurās varbūt esam palikuši iepakaļ.”¹²⁹ Līdz ar to pētījuma ietvaros veiktā „Latvijas un Igaunijas salīdzinājumu” ekonomikas diskursa analīze liecina, ka latviešiem

¹²⁶ Zirnis, E. (17.09.2011). Esam krustcelēs. *Sestdiena*. 12.-16.lpp

¹²⁷ Turpat. 12.-16.lpp

¹²⁸ Turpat.

¹²⁹ Autors nezināms. (1929). *Igaunija- mūsu tuvākais kaimiņš un sabiedrotā*. Rīga: Armijas spiestuve. 3.lpp.

nevajadzētu tikai skatīties pār plecu, kā iet igauņiem, bet tiešām ņemt no viņiem piemēru un padomu, tādās jomās kā ekonomika, kur igauņu panākumi ir nenoliedzami galvastiesu pārāki.

Arī bijušais Rīgas vicemērs Ainars Šlesers, intervijā skaidri pauž salīdzinājumu, kas norāda uz Latvijas nepieciešamību ņemt piemēru no Igaunijas. „Mums valdē ir notikusi arī diskusija par Finanšu, Ekonomikas un Satiksmes ministrijas apvienošanu. Igaunijā ir vienota Ekonomikas ministrija, kur šie bloki ir kopā. Francijā ir līdzīgi. Ja Igaunija tik ļoti labi attīstās, mums jāizvērtē šis modelis.”¹³⁰ Pēc Šlesera teiktā izriet, ka mutiskā salīdzināšana ar Igauniju jau pārgājusi tālākā līmenī- valdes pārstāvji iesaistās jau reālās diskusijās par to, ka tiešām ir jāseko igauņu piemēram un jāapsver iespēja apvienot Ekonomikas un Finanšu ministrijas.

Lai gan intervijā ar Hārvardas universitātes mācībspēku Kristianu Ketelsu, kurš apņēmis palīdzēt, lai uzlabotu Latvijas konkurētspēju pasaulē, nav minēts tiešs Latvijas salīdzinājums ar Igauniju, tomēr klāt intervijai ir infografika, kas norāda uz to, ka pēc Pasaules Ekonomikas foruma Globālās konkurētspējas indeksa atpaliēkam no Igaunijas par 31 vietu- Latvija ir 64. vietā pasaulē, bet Igaunijā 33. vietā. Tomēr intervijā Kristians Ketelss sniedz argumentāciju, kādēļ Latvija ieņem tik zemu vietu šajā globālajā konkurētspējā. „Latviešiem ir īstermiņa domāšana un pietrūkst izpratnes par vēlamu attīstības virzienu.”¹³¹

5.1.3. Latvijas bailes no nacionālās identitātes apdraudējuma, kas kavē attīstību

Par Latvijas attīstības iespējamām problēmām lasāms arī rubrikas „Tā dzīvojam” intervijā ar ķīniešu uzņēmēju, kurš jau pāris gadus Latvijā nodarbojas ar ēdināšanas biznesu. Darba darīšanās viņam bieži sanāk apmeklēt Igauniju un Lietuvu, tādēļ ir iespēja salīdzināt kaimiņvalstu attīstības līmeni. „Janam šķiet, ka Igaunijā un Lietuvā stāvoklis ir nedaudz labāks. Viņš pa jokam piedāvā savu skaidrojumu Latvijas nedienām: te ir pārāk maz ķīniešu, citur Eiropā viņu ir krietni vairāk. Varbūt tādēļ Latvijā ir krīze? pasmejas Jans. Lietuvā un Igaunijā ķīniešu patiešām ir krietni vairāk.”¹³² Viņš liek noprast, ka latvieši baidās par nacionālās identitātes apdraudējumu un negatīvā attieksme pret imigrāciju, tuvākajā nākotnē varētu apdraudēt Latvijas attīstību.

Vienīgais salīdzinājums ekonomikas jomā, kurā Latvija minētajā salīdzinājumā ir reprezentēta veiksmīgāka par Igauniju, ir cukurfabriku likvidācijas kontekstā. Pēc cukurfabriku slēgšanas, „Latvijā cukurs ir viens no dārgākajiem Eiropas Savienībā, vēl dārgāk

---

¹³⁰ Āboliņš, I., Zālīte, Z. (06.08.2011). Man nav gredzena, kas citiem jābučo. *Sestdiena*. 16.lpp.

¹³¹ Kasparāns, Ģ. (24.09.2011). Latvieši nav slinki. *Sestdiena*. 24.lpp

¹³² Kasparāns, Ģ. (19.03.2011). Cilvēku piejums ir maz. *Sestdiena*. 21.-27.lpp

tas ir tikai Igaunijā, kur arī nav savas cukura rūpniecības.”¹³³ Šīs publikācijas teikumā pārklājas veseli divi salīdzinājumi- viens ar situāciju ES, bet otrs ar to, kā ir Igaunijā. Lai gan Igaunijā cukurs maksā vēl dārgāk nekā Latvijā, uz ES fona, šis salīdzinājums nav raksturojams kā pozitīvs, jo ES bez Latvijas un Igaunijas ir vēl 25 valstis, kurās cukurs tomēr ir lētāks.

Izplatīta tendence žurnālam „Sestdiena” ir publicēt skaitliskus Latvijas un Igaunijas salīdzinājumus žurnāla sākumā, rubrikā „Periskops”. Tā, piemēram, par dzīves līmeni, kas „Latvijā joprojām ir gandrīz divreiz zemāks nekā vidēji Eiropas Savienībā. Kā liecina Eurostat dati, iekšzemes kopprodukts uz vienu iedzīvotāju Latvijā ir 52% no ES vidējā līmeņa. Tas ir trešais zemākais ES, jo esam apsteiguši tikai Rumāniju un Bulgāriju. Atpaliekam arī no kaimiņiem Lietuvas (58%) un Igaunijas (65%).”¹³⁴ Arī ar šo skaitlisko salīdzinājumu tiek parādīts, ka Igaunijas ekonomiskā situācija ir ievērojami labākā stāvoklī nekā Latvijas.

5.1.4. Attīstības rādītāju salīdzinājumi

Žurnāla „Sestdiena” rubrikā „Periskops” identificēti Latvijas un Igaunijas salīdzinājumi saistībā ar attīstības rādītājiem. Publikācijā esošie dati liecina par iedzīvotāju attieksmi pret demokrātiju un tirgus ekonomiku. „Latvijā vairs tikai 14% aptaujas dalībnieki atbalsta gan demokrātiju, gan tirgus ekonomiku. Igaunijā šis rādītājs ir 31%.”¹³⁵ Tāpat arī kādā citā „Periskopā” tiek apskatīts vidējo algu lielums. „Mūsu algas ir lielākas nekā Lietuvā, bet mazākas nekā Igaunijā. Latvijā vidējā bruto alga ir 667 eiro, Lietuvā tā ir 610 eiro, bet Igaunijā sasniegusi jau 857 eiro.”¹³⁶ Arī šajā jomā, Igaunija ir priekšā Latvijai, bet interesanti, ka „Periskops” rubrikā, izskan salīdzinājumi ne tikai ar Igauniju, bet arī ar otru kaimiņvalsti Lietuvu, kas ekonomikas ziņā, ja ne ir zināmā mērā vienlīdzīgākā situācijā, tad dažkārt pat sliktākā par Latviju, kā tas minēts iepriekšējā salīdzinājumā. Teju katrā numurā atbildīgais par rubriku „Periskops” ir žurnālists Ģirts Kasparāns. Ar to arī varētu izskaidrot, kāpēc šajā rubrikā ik numuru ir viens salīdzinājumu paušanas „rokraksts”.

„Gan Latvijā, gan Lietuvā Džini indekss (mēra nevienlīdzību) pēdējos desmit gados ir audzis - 2000.gadā Latvijā tas bija 34, bet Lietuvā - 31. Varētu secināt, ka nevienlīdzība ir vai nu izaugsmes vai nabadzības neizbēgama blakne, tomēr Igaunijas pieredze liecina par ko citu. Tā «treknajos gados» piedzīvoja tikpat strauju izaugsmi kā Latvija, tomēr kopš 2000.gada

¹³³ Kasparāns, Ģ. (24.09.2011). Pie kaimiņiem pēc cukura. *Sestdiena*. 24.lpp

¹³⁴ Kasparāns, Ģ. (25.06.2011). Jāstrādā vēl čaklāk. *Sestdiena*. 5.lpp

¹³⁵ Kasparāns, Ģ. (02.07.2011). Neticam demokrātijai! *Sestdiena*. 3.lpp

¹³⁶ Kasparāns, Ģ. (03.09.2011). Algas palielinās. *Sestdiena*. 5.lpp.

(kad tās Džini indekss 36 pārsniedza Latvijas rādītāju) ir būtiski samazinājusi nevienlīdzības rādītāju.”¹³⁷ Kā Latvijas lielāko vajadzību nevienlīdzības problēmas risināšanā, žurnālists identificē prasmi un iespējas mācīties, netieši norādot Igauniju kā acīmredzamu piemēru, kurai izdevies pāris gadu laikā, nevienlīdzības problēmu atrisināt.

Žurnāla „Ir” pirmajās lapaspusēs atrodama līdzīga rubrika žurnāla „Sestdiena” atrodamajam „Periskopam”, kas saucas „Radars”. Tajā tiek publicēti informatīvi, skaitliski aptauju dati, kas nereti arī pauž salīdzinājumus par Latviju un Igauniju. Tā, piemēram, tiek salīdzināts kaimiņvalstu pozīcijas ekonomiskās brīvības reitingā. „Latvija šogad ir saglabājusi 56. vietu ekonomiskās brīvības reitingā. Igaunija reitingā ir 16. vietā, bet Lietuvai izdevies sasniegt 23. vietu.”¹³⁸ Citā numurā, jau tiek salīdzināts kaimiņvalstu IKP pieaugums. „Trešajā ceturksnī salīdzinājumā ar otro ceturksni, Latvijas un Lietuvas IKP pieaugums bijis vienlīdzīgi straujš- 1,3%. Vēl spēcīgāka izaugsme reģistrēta Rumānijā, bet trešais labākais rādītājs bija Igaunijā- 0,8%.”¹³⁹ Šajā salīdzinājumā, Latvija beidzot uzrāda nedaudz labākus rezultātus nekā Igaunija, bet, tā kā tiek apskatīts tikai IKP pieaugums, tas vēl nenozīmē, ka Latvijas IKP ir apsteidzis Igaunijas. Vēl kādā numurā rubrikā „Radars”, tiek salīdzināts minimālo algu apjoms Eiropas Savienības valstīs. Salīdzinājums tiek veikts arī ar Igauniju. „Latvijā janvārī bija ceturta zemākā minimālā darba alga ES valstu vidū- 286 eiro. Vēl zemāks šis rādītājs bija tikai Lietuvā- 232 eiro, Rumānijā- 162 eiro un Bulgārijā- 138 eiro. Igaunijā minimālās algas apmērs sasniedza 290. eiro.”¹⁴⁰

Pārskatot rubrikas „Radars” salīdzinājumus, atkal apstiprinās fakts, ka, tad, kad tiek saukti konkrēti skaitļi, kas iegūti no pētījumiem vai aptaujām, salīdzinājumos tiek piesaukta ne tikai Igaunija, bet arī Lietuva un daudzas citas ES dalībvalstis- visbiežāk Rumānija un Bulgārija, kas ES iestājās trīs gadus vēlāk par Baltijas valstīm un kuras ekonomiskā situācija ir vājāka nekā mums. Tāpēc nevarētu apgalvot, ka salīdzināšana ar Igauniju notiek mērķtiecīgi. Drīzāk var secināt, ka salīdzinājums ar Igauniju ir iekļauts tādu pašu iemeslu dēļ, kāpēc salīdzinājums ar Lietuvu, Bulgāriju un Rumāniju.

5.1.5. Latvijas neizlēmība iepretī Igaunijas izlēmībai

Arī rubrikā „Pusdienas”, kur tiek intervētas aktuālas personības, identificējami salīdzinājumi ar Igauniju. Lielzemnieks un kādreizējais zemnieku NVO aktīvists Valters Bruss sarunā ar „Ir” stāsta par savu redzējumu lauksaimniecības attīstībai Latvijā, un, runājot

¹³⁷ Raudseps, P. (05.05.2011). Biezie un plānie. *Ir*. #57. 41.lpp.

¹³⁸ (19.01.2012). *Ir*. #93., 4.lpp.

¹³⁹ (24.11. 2011). *Ir*. #85., 4.lpp.

¹⁴⁰ (23.02.2012). *Ir*. #98., 4. lpp.

par līdzšinējiem klupšanas akmeņiem, viņš piemin Igaunijas piemēru, „kur atšķirībā no Latvijas jau krietni pirms iestāšanās ES tika atceltas dažādas barjeras, kas aizsargāja vietējo lauksaimniecības tirgu. Tad visi baidījušies, kas nu būs ar vietējiem, kad iekšā sāks gāzties importa produkcija. Taču rezultātā izveidojušās lielas un spēcīgas saimniecības, sevišķi piena lopkopībā.”¹⁴¹ Valtera Brusa sacītais ļauj secināt, ka Latvija, atšķirībā no Igaunijas, ir neizlēmīga nozīmīgu lēmumu pieņemšanā. Lai gan latvieši mēdz dēvēt igauņus par „lēņiem”, aplūkojot vairākas publikācijas, rodas priekšstats, ka izšķirošu lēmumu pieņemšanā igauņi tomēr ir ātrāki nekā latvieši, kā arī, tie vairāk uzdrīkstas riskēt, kas, kā redzams, nereti arī atmaksājas ar uzviju. Valters Bruss, turpinot runāt par melnajām avīm Latvijas lauksaimniecības attīstībā piesauc arī vēsturi: „Latvija pēc neatkarības atjaunošanas īstenoja zemes reformu, atdodot lauksaimniecības zemes visiem, kuru senčiem tās bija piederējušas neatkarīgi no tā, vai cilvēkam par zemkopību ir kāda sajēga. Tāpēc arī Latvijā saimniecības ir tik ļoti dažādas- gan tādas, kas spēj pelnīt, gan tādas, kas dzīvo no rokas mutē. Turklāt tam pat neesot nekādas saistības ar platību lielumu, jo no 20 hektāriem graudkopībā neesot nekādu cerību izveidot noturīgu biznesu, bet tāds pats zemeņu lauks vai lecektis būtu pavisam cita lieta.” Viņš uzskata, ka viena no lielākajām nozares problēmām Latvijā ir izglītības trūkums.

Vēl spilgts piemērs, kurā iezīmējas igauņu spēja ātri rīkoties izšķirošās situācijās ir kādā žurnāla „Sestdiena” publikācijā aprakstītais veids, kā Igaunijā izcīnīja tiesības uz Roņu salu, ko latvieši bija nolūkojuši sev. „LR valdība 1919. gadā sāk apspriest Roņu salas pievienošanu Talsu apriņķim, Igaunijas valdība noorganizē zibensekspedīciju. Tā apdāvina saliniekus, atpērk tonnām nevienam nevajadzīgu roņu tauku, un tie nobalso par pievienošanu Igaunijai. Nu Igaunijai ir vairāk nekā 1500 jūras salu, LV- nevienas.”¹⁴²

Arī „Ir” žurnālists Pauls Raudseps kādā no saviem iknedēļas komentāriem pauž līdzīgu uzskatu, ka „salīdzinot Latvijas un Igaunijas vēsturi pēdējo 20 gadu laikā, būtiskākā atšķirība ir bijusi igauņu gatavība izšķirošos brīžos izlēmīgi spert soļus, kuri īstermiņā var likties riskanti vai sāpīgi, bet kuri liek pamatus izaugsmei. Kopš neatkarības atgūšanas Igaunija ir izvirzījusies Latvijai priekšā, panākot labāku dzīves līmeni - vidējā alga igauņiem ir par 20% augstāka, IKP uz vienu iedzīvotāju par 25% lielāks, un pēdējā gada rādītāji liek domāt, ka no krīzes viņi iznākuši vēl spēcīgāki. «Lēņi» igauņi turpina strauji virzīties uz priekšu, un, pat ja Latvija gluži nestāv uz vietas, tempu atšķirība nozīmē, ka arī dzīves līmeņa atšķirības turpinās pieaugt.”¹⁴³ Pauls Raudseps arī identificē, ka viņaprāt būtisks šķērslis, kas kavē Latviju pietuvoties attīstības ziņā igauņiem ir tieši Latvijas politiķi, kuri „turpina cerēt,

¹⁴¹ Jemberga, S. (11.08.2011). Dzīve laukos nav tas pats, kas lauksaimniecība. *Ir*. #70., 12.-13.lpp.

¹⁴² (24.02.2012). Par ko apskaužam Igauniju? *Sestdiena*. 8.lpp.

¹⁴³ Raudseps, P. (24.02.2011). Ziemeļnieki. *Ir*. #47. 8.lpp.

ka šie jautājumi vai nu atrisināsies paši, vai arī kāds cits piespiedīs pieņemt vajadzīgos lēmumus, lai pašiem nebūtu jāatbild par neizbēgamajām īstermiņa grūtībām, kuras jāpārvar lielāka mērķa vārdā. Šāda mīņāšanās miglā ir drošākais ceļš uz vēl lielāku atpalikšanu no Igaunijas. Taču latviešiem ir arī teiciens: drošam pieder pasaule. Derētu to šad un tad sev atgādināt.”¹⁴⁴ Līdz ar to no šīs žurnālista komentāra izriet, ka latvieši atšķirība no igauņiem ir nedroši, baidās uzņemties atbildību, tādēļ vilcinās pieņemt izšķirīgus lēmumus. Arī kādā citā „Ir” numurā, Pauls Raudseps par vienu no galvenajām hipotēzēm, kāpēc igauņiem izdevās izveidot „relatīvi normālāku” politisko sistēmu, nosauc viņu ātro un izlēmīgo rīcību 90.gadu sākumā, demontējot padomju sistēmu.¹⁴⁵ Visās iepriekš pieminētajās publikācijās, kurās Latvijas un Igaunijas salīdzinājumos tiek reprezentēta igauņu „izlēmība” un latviešu „neizlēmība” komplektā tiek piesaukti vēsturiski fakti, no kuriem tiek veidoti argumenti salīdzinājuma pamatošanai. Tas liecina par to, ka vairākums uzskata, ka „neveiksmju” cēlonis ir meklējams tieši pagātnē pieļautajās kļūdās. „Vismaz šķietami abu valstu sākuma pozīcijas, atgūstot neatkarību, bija visai līdzīgas. Tas pats 50 padomju gadu mantojums, faktiski vienāds attīstības, izglītības un ienākumu līmenis. Taču rezultāti aizvadītajos 20 gados ir jūtami atšķirušies.”¹⁴⁶

Esam īsprāši, kas vēlas būt valdnieki savās smilšu kastēs, nevis pētīt pasauli un iespējas ārpus tām. Mēs domājam īsos laika nogriežņos un, tēlaini runājot, uzskatām, ka visas mūsu problēmas ir atrisināmas ar āmuru, jo neredzam kopējo bildi, bet tikai nelielu tās daļu. Ja mēs vērtētu ilgtermiņā, tad ātri saprastu, ka risinājumi prasa sarežģītākus instrumentus un labākus prātus. Pēdējos mēs arvien nenovērtējam. Līdzīgi arī politikā. Ja lēmumus ietekmē tikai īstermiņa faktori, piemēram, viena gada budžets vai tuvas vēlēšanas, politiķi izšķiras par samocītiem pasākumiem, kas atrisina tikai akūtu problēmu, nevis cēloni.¹⁴⁷

Kādā žurnāla „Ir” rubrikas „Pusdienas” intervijā, tiek intervēts ekonomists Vjačeslavs Dombrovskis, kurš arī mēģina rast atbildes uz Latvijas neveiksmēm ekonomikā. „Latvijas politika cieš no divām kaitēm: politiķiem nav ilgtermiņa redzējuma un drosmes īstenot iecerētās reformas ilgāk nekā līdz pirmajai socioloģiskajai aptaujai, kura uzrāda pretestību.”¹⁴⁸ Viņš uzskata, ka „Latvija jau tagad atpaliek kaut vai no kaimiņu Igaunijas un bez reformām šī atpalcība pieaugs.”¹⁴⁹ Salīdzinājumā „atpaliek kaut vai no kaimiņu Igaunijas” ir jūtama intervējamā attieksme. Rodas iespaids, ka ekonomists Dombrovskis uzskata par pašsaprotamu, ka Latvijai ar Igauniju būtu jābūt vienādam attīstības līmenim, bet

¹⁴⁴ Turpat. 8.lpp.

¹⁴⁵ Raudseps, P. (24.02.2011). Kāpēc Igaunijā nav oligarhu? *Ir*. #47. 19 - 21.lpp.

¹⁴⁶ Turpat. 19 - 21.lpp.

¹⁴⁷ Jemberga, S. (24.02.2011). Kas kopīgs internetam un zobu pastai? *Ir*. #47. 27. - 31.lpp.

¹⁴⁸ Jemberga, S. (27.07.2011). Slava iespēju logā. *Ir*. #67. 12.lpp.

¹⁴⁹ Jemberga, S. (27.07.2011). Slava iespēju logā. *Ir*. #67. 12.lpp.

dažādu iemeslu dēļ igauņi mums ir izvirzījušies priekšā. Pēc viņa domām Latvijas izaugsmes veiksmes atslēga slēpjas tieši reformās.

5.1.6. Latvijas un Igaunijas savstarpējā sāncensība

Lai gan pārsvarā rubrikā „Pusdienas” novērojumi salīdzinājumi par labu Igaunijai, dažkārt atklājas arī kāda joma, kur Latvija ir priekšā Igaunijai. Igaunijas lidsabiedrības jaunais vadītājs Tero Taskila, kurš nupat kā nomainījis savu komercdirektora krēslu *airBaltic* uz *Estonian Air*, stāsta, ka vēl nav izlēmis kurā valstī nobāzēties, jo viņa dēļi Latvijā sākuši trenēties Dinamo Rīga bērnu komandā, kurai Igaunijā līdzvērtīgas nav.¹⁵⁰ Šis salīdzinājums ir pamatots, jo Igaunijā tiešām hokejs nav augstā līmenī. Igaunijas vīriešu hokeja izlase pašlaik ierindojas vien 26. vietā pasaulē¹⁵¹, kamēr Latvija spēlē A grupā un ieņem augsto 12. vietu.¹⁵² Turpmākā sarunas gaita neiztieks, bez iestarpinājuma, ka „Latvieši par daudz ko apskauž igauņus” un aiz tā seko bravūrīgs atgādinājums, ka aviobiznesā Latvija tomēr ir pārāka, nosaucot kaimiņu lidsabiedrību salīdzinājumā ar *airBaltic* par nepilngadīgu rūķīti, kuram ir vien septiņas lidmašīnas, 200 lidojumu nedēļā (salīdzinājumam - *airBaltic* ir 34 lidmašīnas un vidēji 1340 lidojumu). Taču tad seko „prettrieciens” jeb „sāls bērsana uz brūcēm”, atgādinot, ka „Igaunijā, kura pārcieta krīzi daudz vieglāk un kuras ekonomika atkopjas daudz straujāk, tempu uzņem arī aviācija. Tallinas lidosta šogad cer uz diviem miljoniem pasažieru (Rīgā jau pērn bija divtik), un maijs ir bijis labākais mēnesis tās pastāvēšanas vēsturē. Arī *Estonian Air* pasažieru skaits šogad audzis par vairāk nekā 30%, turklāt līdzīgā apjomā gan vietējo, gan ārzemju pasažieru plūsma, tātad atkopjas gan tūrisma sektors, gan vietējais bizness ir iznācis no krīzes «stiprāks nekā jebkad bijis». No Tallinas lido daudz vairāk lidsabiedrību nekā no Rīgas, kur dominē *airBaltic* un tādējādi padara aviācijas sektoru faktiski atkarīgu no sevis.”¹⁵³ Rakstā minētie salīdzinājumi reprezentē savstarpējo sāncensību.

Kā sīvs Latvijas konkurents, Igaunija tiek reprezentēta arī saistībā ar citu valstu investīciju piesaisti. Kā žurnālam „*Ir*” atzinis Baltijas – Vācijas tirdzniecības kameras viceprezidents Jurgs Tumats: „Nevaram teikt, ka pēdējos divos gados situācija Latvijā būtu kļuvusi sliktāka, bet vienu redzam skaidri: kopš Igaunijā ieviesa eiro, investīcijas uz turieni pagriezās kā uz magnētu.”¹⁵⁴ No Baltijas – Vācijas tirdzniecības kameras viceprezidenta

¹⁵⁰ Jemberga, S. (30.06.2011). Žurka, kas paspēja aizbēgt. *Ir*. #64. 16-17.lpp.

¹⁵¹ *International Ice Hockey Federation. 2012 Estonia Participation*. Retrieved May 29, 2012 from <http://www.iihf.com/iihf-home/countries/estonia.html>

¹⁵² *International Ice Hockey Federation. 2012 Latvia Participation*. Retrieved May 29, 2012 from <http://www.iihf.com/iihf-home/countries/latvia.html>

¹⁵³ Jemberga, S. (30.06.2011). Žurka, kas paspēja aizbēgt. *Ir*. #64. 16-17.lpp.

¹⁵⁴ Jemberga, S. (09.06.2011). Pakošlās un izspļaus. *Ir*. #62. 41.lpp.

teiktā, var secināt, ka Latvija investoriem kļuva pievilcīgāka, ja tā ieviestu eiro. Kā jau tika noskaidrots vēsturiskā konteksta sadaļā, Igaunijā eiro tika ieviests jau 2011. gadā, bet Latvijā to plāno izdarīt 2014. gadā, kas gan nav vēl skaidrs par visiem 100%.

5.1.7. Tautsaimniecības izaugsme

Viens no žurnālistiem, kurš visbiežāk runājot par ekonomiku, piemin salīdzinājumus ar Igauniju ir Pauls Raudseps. Viņa rubrikā „Komentārs” ik nedēļu lasāms analītisks izklāsts par kādu aktuālu tematu politikā vai ekonomikā.

Rakstot par tautsaimniecības izaugsmi Baltijas valstīs, Pauls Raudseps savos novērojumos ir visai tiešs. „Grumbas ekonomistu pierēs kļūst vēl dziļākas, kad salīdzina Latvijas rezultātus ar mūsu kaimiņvalstu izaugsmi. Atšķirīgie rezultāti izriet no trīs Baltijas valstu atšķirīgajām tautsaimniecības struktūrām. Igaunijas straujo izaugsmi balsta eksporta sektors, kurš jau pirms krīzes bija ievērojami spēcīgāks nekā Latvijā, bet pagājušā gada beigās Igaunijas eksporta kopējā vērtība pārsniegusi 80% no valsts IKP. Latvijā šī proporcija ir ap 55%. Papildu vilkmi rada Zviedrija, kura 2010.gadā ir piedzīvojusi Āzijas jaunattīstības valsts cienīgu IKP izaugsmes tempu un kopš pagājušā gada rudens ir Igaunijas galvenais eksporta tirgus. Tāpēc nav pārsteigums, ka Igaunijas ekonomika skrien uz priekšu palēkdamies.”¹⁵⁵ No Paula Raudsepa izteiktā salīdzinājuma var secināt, ka tieši eksports ir Igaunijas attīstības veiksmes atslēga, ko nevarētu teikt par Latviju. Tas apstiprinās arī kāda cita numura Paula Raudsepa „Komentārā”, kur viņš skaidro, ka „Latvija pēdējā gada laikā ir ļoti veiksmīgi piesaistījusi ES fondus, taču Igaunijas un Lietuvas tautsaimniecību izaugsme šā gada pirmajā ceturksnī paātrinājās, bet Latvijai tā sāka buksēt, un Latvijas eksports kā daļa no iekšzemes kopprodukta turpināja būtiski atpalikt no mūsu kaimiņu snieguma.”¹⁵⁶

Kādā citā publikācijā Pauls Raudseps izsakoties par Latvijas tautsaimniecības atkopšanos, reprezentē Igaunijas veiksmīgumu, uzrakstot ironisku piebildi par to, ka „Latvijai izdevies veiksmīgi izvairīties no nepieciešamības vērsties kā lūdzējiem pie kaimiņiem igauņiem, tā ietaupot sev ne tikai naudu, bet arī vēl vienu nepatīkamu tematu savstarpējiem salīdzinājumiem.”¹⁵⁷ Šo piezīmi var identificēt kā apstiprinājumu tam, ka Latvija tiešām tiek nepārtraukti salīdzināta ar kaimiņvalsti Igauniju, kas latviešiem nebūt nav pa prātam un ir visai sāpīgs temats.

---

¹⁵⁵ Raudseps, P. (26.05.2011). Nelāgas nojautas. *Ir.* #60. 8.lpp.

¹⁵⁶ Raudseps, P. (08.06.2011). Fondu izsitējs. *Ir.* #61. 8.lpp.

¹⁵⁷ Raudseps, P. (21.04.2011). Tuneļa galā. *Ir.* #55. 8.lpp.

5.1.8. Ēnu ekonomika un atšķirīgā iedzīvotāju izpratne par nodokļu maksāšanu

Igaunijas Tirdzniecības kamerā Latvijā ietilpstošo 38 uzņēmumu pārstāve Margita Lanjārva „Ir” publikācijā reprezentē Latvijas un Igaunijas salīdzinājumu saistībā ar nodokļu maksāšanas politiku. „Viņas izteikumi par aplokšņu algām un Latvijas negodīgo uzņēmējdarbības vidi nesen kļuva par ziņu tematu Igaunijas medijos. «Bet ko man darīt, ja mēs - *Samsung* oficiālais pārstāvis - nevaram piedāvāt zemāku cenu nekā mūsu konkurenti tāpēc, ka maksājam nodokļus? Mani darbinieki saka, ka labāk gribētu, lai arī es to nedarītu.» No aptuveni 70 cilvēkiem, kuri strādā par pārdevējiem *Euronics* veikalos, nevienam iepriekšējos darbos neesot bijušas pilnas sociālās garantijas, apgalvo Lanjārva. «Kad viņi uzzina par nodokļu maksāšanu, bola acis un smīkņājot vaicā: jūs varbūt vēl arī atvaļinājuma naudu maksājat? Cilvēkiem tas ir brīnums. Igaunijā tā nav, mums šīs debates bija 90.gadu sākumā, bet manu latviešu draugu un paziņu lokā nodokļu maksātājs ir muļķis, bet slēpējs - varonis. Latvieši paši negrib uzturēt savu valsti. Kāpēc tā?» viņa jautā.”¹⁵⁸ Kā lielākā problēma publikācijā tiek identificēta Latvijas iedzīvotāju nevēlēšanās izprast faktu, ka nauda, kas netiek maksāta nodokļos, iegriež pašiem Latvijas iedzīvotājiem robu makā. Otra problēma, kas tiek identificēta ir Valsts ieņēmumu dienesta politika- „darbojas kā represīva iestāde, un neuzskata uzņēmumus par klientiem, kā tas esot Igaunijā.”¹⁵⁹

5.1.9. Attīstības plānošana: latviešiem – īstermiņa, igauņiem – ilgtermiņa

„Ir” numurā, kas veltīts Igaunijas neatkarības dienai, ir raksts par Igaunijas un Latvijas salīdzināšanu, precīzāk sakot, par abu robežpilsētu - Valkas un Valgas salīdzināšanu. Jau publikācijas virsrakstā novērojams salīdzinājums- „Kārlim nesanāk – Ivaram sanāk”, kas lasītāju jau zināmā mērā noskaņo uz to, ka stāsts būs par divām atšķirīgām pusēm. Kārlis ir latvietis, Valkas mērs, bet Ivars ir igauņis- Valgas mērs. Publikācijā minēts, ka latvieši jūsmo par inovāciju kareivi Valgas mēru, bet Valkas vadītāju asociē ar vecās skolas darboni, kas norāda uz to, ka latvieši, salīdzinot savu mēru ar Valgas, par problēmu uzskata mēra vecmodīgo pieeju savam darbam. Pirmais žurnālistes teikums, jau norāda uz viņas ekspektācijām: „Man, kā latvietei, šķiet, ka pat *Statoil* oranžā pile virs benzīntanka Valgā ir spožāka nekā Valkā.”¹⁶⁰ Šis salīdzinājuma izteiksmes veids liek secināt, ka, žurnāliste, jau pirms abu pilsētu apskates, ir pārliccināta, ka igauņu pusē viss ir labāks. Tas sasaucas ar 1929.

¹⁵⁸ Jemberga, S. (09.06.2011). Pakošanās un izspļaus. *Ir*. #62. 41.lpp.

¹⁵⁹ Jemberga, S. (09.06.2011). Pakošanās un izspļaus. *Ir*. #62. 41.lpp.

¹⁶⁰ Alberte, I. (24.02.2011). „Kārlim nesanāk, Ivaram sanāk. *Ir*. #47. 46.- 49.lpp.

gadā Rīgā iespējams grāmatas „Igaunija- mūsu tuvākais kaimiņš un sabiedrotā” priekšvārda autora (vārds nezināms) aprakstīto latviešu nepārvaramo interesi par citām zemēm un svešām tautām. „Tā vienmēr bijusi pārāk liela, kas galvenokārt izpaužas visa ārzemnieciskā cildināšanā un savējā noniecināšanā. Ārzemju precēm, darbam un iekārtai bieži vien latvieši piedēvē tik labas īpašības un priekšrocības, kādu tām nemaz neesot; savu darbu, īpašības un panākumus atstājot ēnā.”¹⁶¹ Grāmatas autors arī uzsvēris, ka šī parādība mūsu valstij neko labu nenes. Interesanti, ka šī nezināmā autora aprakstītā problēma vēl joprojām Latvijā ir izplatīta, kaut gan pagājuši jau 84 gadi, kopš grāmatas iznākšanas. Publikācijā, kāda anonīma domes amatpersona, pauž uzskatu, ka „no igauņiem vajag paņemt to labāko”, pieminot arī, ka apsvērusi iespēju deklarēt dzīvesvietu Valgā, lai saņemtu labāku veselības aprūpi. Izrādās „vairāki izmeklējumi slimnīcās igauņiem ir lētāki nekā latviešiem. Valkā nav slimnīcas, tuvākā ir Valmierā.”¹⁶² No šīs amatpersonas teiktā, var secināt, ka latvietis grib, lai Latvijā viss būtu lētāk un labāk, bet tanī pašā laikā nav gatavs darīt lietas labā, dot pretī, lai kaut ko uzlabotu. Ja pat domes amatpersona pieļauj iespēju, deklarējoties Valgā, lai tikai gūtu sev taustāmu labumu, tad kāpēc, lai Valkas iedzīvotāji nerīkotos tāpat, bet tas viss nebūt nepalīdzēs uzlabot esošo situāciju, jo tieši iedzīvotāju maksātie nodokļi ir tie, kas veicina pilsētas attīstību. Kā jau vienā no iepriekšējām publikācijām tika minēts, „Latviešiem ir īstermiņa domāšana un pietrūkst izpratnes par vēlamo attīstības virzienu.”¹⁶³ Publikācijas ietver daudzveidīgus salīdzinājumus, kas galvenokārt identificē Igauniju kā iedzīvotājiem dzīvei labklājīgāku dzīvesvietu. „Katru piekto dzīvokli Valgā pērk latvieši, Igauņi gan Valkā nepērkot īpašumus. Tomēr nav tā, ka igauņi Valkā neiepirktos un neieguldītu. Igaunijā ar nodokli neapliekamais ienākumu minums ir 144 eiro, nevis 64 eiro kā Latvijā. I. Unts lēš, ka aptuvenā alga Valgas fabrikās ir ap 500 eiro. Valgā strādājošajiem valcēniešiem izdevīgāk deklarēt savus ienākumus Igaunijā arī tāpēc, ka tur ir zemāka ienākuma nodokļa likme nekā Latvijā, citāds arī tās sadalījums. Valgā lētāks ir cukurs, kafija un *Laimas* saldumi. Valgas mērs I. Unts Valkā pērk degvielu, kas ir par pāris centiem lētāka. Savukārt Valkas mērs, taujāts, vai iepērkas Igaunijā, ir noraidošs.”¹⁶⁴

---

¹⁶¹ (1929). Igaunija- mūsu tuvākais kaimiņš un sabiedrotā. Armijas spiestuve. Rīga. Lpp 3.

¹⁶² Alberte, I. (24.02.2011). „Kārlim nesanāk, Ivaram sanāk. *Ir.* #47. 46.- 49.lpp.

¹⁶³ Kasparāns, Ģ. (24.09.2011). Latvieši nav slinki. *Sestdiena.* 24.lpp

¹⁶⁴ Alberte, I. (24.02.2011). „Kārlim nesanāk, Ivaram sanāk. *Ir.* #47. 46.- 49.lpp.

5.1.10. Atalgojuma atšķirības: Igaunijas saimnieciskums, Latvijas nesaimnieciskums

Atalgojuma atšķirības diskurss tiek publikācijās lietots, lai meklētu iemeslus un reprezentētu, kāpēc, darot vienu un to pašu darbu, kaimiņvalstis spēj darba darītājiem piešķirt adekvātāku atalgojumu, nekā tas ir Latvijā. „Vidējā amatālga policijā ar piemaksām ir ap 300 latiem. Inspektoriem, jaunākajiem inspektoriem un kārtībniekiem, kas ikdienā vistiešāk rūpējas par mūsu drošību, tie ir vidēji 250 latu. Salīdzinājumam - tepat Igaunijā vidējā policistu alga ir aptuveni tūkstotis eiro jeb 700 latu, Lietuvā inspektors ar desmit gadu stāžu saņem divtūkstoš litu - aptuveni 400 latu. Ne Igaunijā, ne Lietuvā paralēlās haltūrēšanas sistēma kā Latvijā nepastāv. Abās kaimiņvalstīs policistiem ir aizliegts strādāt apsardzē, inkasācijā vai citās jomās, kas netieši saskaras ar policijas darbības sfēru un var radīt interešu konfliktu. Igaunijā teorētiski var strādāt citos darbos, bet praktiski šī iespēja gandrīz netiek izmantota. Lietuvā un Igaunijā policija joprojām var lietas atteikt, ja nodarījums ir nenozīmīgs, vai vainīgo sodīt administratīvi, savukārt Latvijā katras pieteiktās konservu bundžas zādzības dēļ nākas tērēt policistu laiku, degvielu izbraukumiem uz notikuma vietu, kārtot kaudzēm papīru.”¹⁶⁵ Saskaņā ar publikācijā minētajiem faktiem, ir iemesls secināt, ka tieši nesakārtotā likumdošana un policijā valdošā birokrātija, kalpo par iemeslu policijas neefektīvajai darbībai, kā rezultātā valsts līdzekļi tiek tērēti, nevis, lai motivētu policistus ar augstāku atalgojumu, bet gan lai segtu izdevumus, ko nes nesaimnieciska policijas darbība.

5.2. Kultūra/ Izglītība

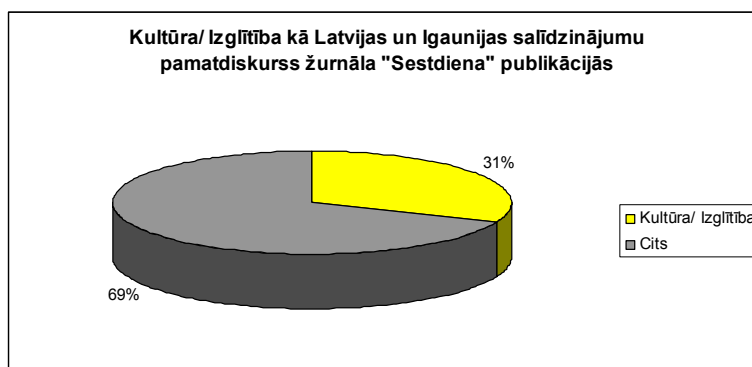
Kā otrais visbiežāk publikācijās pieminētais ir „kultūras/ izglītības” diskurss. No visām 89 izlasē iekļautajām publikācijām, kas ietver Latvijas un Igaunijas salīdzinājuma reprezentāciju, „kultūra/ izglītība” kā pamatdiskurss identificējams 26 publikācijās.

Žurnālā „Sestdiena” kultūra/ izglītība kā pamatdiskurss tika konstatēts 31% gadījumos, jeb 11 dažādās publikācijās (sk. 7. att).

Savukārt žurnālā „Ir” šis kultūra/izglītība pamatdiskurss tika novērots mazliet retāk- 28% gadījumos, jeb 15 publikācijās (sk. 8. att.).

---

¹⁶⁵ Kļavis, A. (14.04.2011). Drošība uz puslodziņi. *Ir*. #54. 17.-21.lpp.

7.att. Kultūra/Izglītība kā Latvijas un Igaunijas salīdzinājumu pamatdiskurss žurnāla „Sestdiena” publikācijās

8. att. Kultūra/Izglītība kā Latvijas un Igaunijas salīdzinājumu pamatdiskurss žurnāla „Ir” publikācijās

5.2.1. Abu tautu raksturojošās atšķirības: sašķeltība vs. vienotība

Žurnāla „Sestdiena” intervijā latviešu populārajam komponistam Imantam Kalniņam žurnālists uzdod jautājumu, vai esam savādāki kā igauņi, uz ko I.Kalniņš atbild apstiprinoši, sakot, ka „jā, esam sašķeltāki, arī vēsturiski. Igauņi ir daudz kompaktāki, vienotāki kā sabiedrība un kā tauta.”¹⁶⁶ Ja paļaujamies uz salīdzinājumu pētnieku Hūbera (Huber) un Šnaidera (Snider) izvirzīto teoriju, tad salīdzinājums ir spēcīgs vienīgi tad, ja tas ir argumentatīvi pamatots.¹⁶⁷ Šajā konkrētajā gadījumā komponista I.Kalniņa salīdzinājumu ar Igauņiem nevarētu nosaukt par argumentētu, jo tam trūkst plašāka pamatojuma, kāds ir iemesls viņa uzskatiem par to, ka latvieši ir sašķeltāki, bet igauņi kompaktāki un vienotāki. Protams, intervijās parasti tiek jautāts kādas konkrētas personas viedoklis par visai atšķirīgām tēmām, tāpēc iespējams intervējamais nevēlējās izplūst garos, izteiktā salīdzinājuma,

¹⁶⁶ Strautiņš, R., Zīrnis, E. (28.05.2011). Ar sarūsējušu dakšīņu sirdī. *Sestdiena*. 15.lpp

¹⁶⁷ Huber, R., Snider, A. (2006). *Influencing Through Argument*. International Debate Education Association. eBook. P.18.

pamatojumos, jo tomēr publikācijas galvenais mērķis, nav meklēt cēloņus, kāpēc igauņi ir tādi, bet latvieši citādi. Bet, ja runājam par Imanta Kalniņa piesaukto latviešu sašķeltību, tad jāpiemin kādā „Ir” numura publikācijā atrodamais psihoterapeita Viestura Rudzīša teiktais. Žurnālists vispirms izsaka apgalvojumu, par to, ka mēs latvieši bieži salīdzinām sevi ar igauņiem un tad seko jautājums: „Vai viņi, jūsuprāt, ir spējuši vairāk saliedēties?” uz ko Rudzītis atbild: „90.gados esmu sajutis, ka visiem ir kopējs ceļš, par kuru mēs skaļi nerunājam, bet kuru mēs realizēsim, tiklīdz mums būs nepieciešamība un apstākļi. Es pats esmu no Valmieras un tur izjutu, ka esi priecīgs, ja vari otram latvietim izdarīt ko labu. Bet Rīgā tas bija zudis. Biju šokēts, cik izkaisīta tā tauta šeit bija, neuzticama, glēvulīga un pārdevīga. Nesen lasīju interviju ar Janīnu Kursīti. Viņa studējusi Tērbatā un izjuta, ka igauņiem ir pretstāves un solidaritātes pieredze, par kuru viņi nerunā, bet ko var sajust, piemēram, arī attiecībās ar krieviem. Lai ko viņi runātu, igauņi rīkojas tā, it kā viņus vadītu no viena centra ar konsekventu instrukciju palīdzību. Centra nav, tomēr eksistē tāda kā programma. Mums tas ir kaut kur pasējies. Mēs neuzticamies viens otram un nemaz neceram cits uz citu.”¹⁶⁸ Līdz ar to var secināt, ka salīdzinājuma reprezentācijā, kas ietver latviešu sašķeltības, bet igauņu vienotības aspektus, būtiska nozīme ir arī iedzīvotāju savstarpējās uzticēšanās (sociālā kapitāla) raksturojumiem, kas šajā kontekstā tiek uzsvērti. Minētais psihoterapeita salīdzinājums, salīdzinot ar Imanta Kalniņa izteikto, ietver argumentāciju, jo tas tiek pamatots ar konkrētu piemēru, kas palīdz lasītājiem izdarīt secinājumus.

5.2.2. Latvieši runā, igauņi – dara

Valka un Valga kā Latvijas un Igaunijas salīdzinājuma reprezentācijas paraugs

Abu robežpilsētu Valkas un Valgas salīdzinājums tika identificēts abos divos žurnālos. Ja „Ir” publikācijā par Valku un Valgu vairāk atrodami salīdzinājumi par ekonomisko situāciju, tad žurnāla „Sestdiena” publikācijā vairāk tiek salīdzināta valcēniešu un valdzēniešu kultūras dzīve un ikdiena. Līdzīgi, kā „Ir” žurnāliste Ieva Alberte, arī „Sestdiena” žurnālists Raivis Strautiņš publikāciju sāk ar tekstu, kas ļauj auditorijai noprast, ka arī šoreiz Igaunija tiek reprezentēta kā veiksmīgāka. „Tas, kurā valstī atrodies, jūtams uzreiz. Paradoksālā kārtā „lēnajiem” igauņiem viss notiek ātrāk. Mazāks katliņš ātrāk vārās!- savulaik teicis Igaunijas premjers. Latvieši varētu izdot pabiezu brošūru ar anekdotēm par ziemeļu kaimiņiem, bet igauņi ar latviešu aplikšanu nav aizrāvušies, vien patmīlīgi atzīst, ka viņiem viss ir labāks nekā mums, izņemot tikai kaimiņus.”¹⁶⁹ Žurnālista teiktais reprezentē uzskatu, ka latviešiem

¹⁶⁸ Gailītis, V. (14.04.2011). Mēs esam kā Papes zirgi. *Ir*. #54. 28.lpp.

¹⁶⁹ Strautiņš, R. (19.02.2011). Bordertaunas ainas! *Sestdiena*. 41.- 44.lpp.

vairāk patīk runāt, bet igauņiem darīt, tāpēc arī viņiem veicoties labāk. Publikācijā arī ir aprakstīts, ka, pateicoties Igaunijā ieviestajām ID-identifikācijas kartēm, igauņiem ir atvieglota ikdiena, jo nav nepieciešamības visu laiku somiņā nēsāt pasi, kā tas ir ~~ar~~ latviešiem, kuri katru dienu savās gaitās dodas uz Valgu, kā arī Igaunijā pat šoferiem nav nepieciešama autovadītāja apliecība, jo tā ir apvienota ar ID karti.¹⁷⁰ Kā jau vēsturiskā konteksta sadaļā tika minēts, igauņiem identifikācijas kartes ir ieviestas jau kopš 2002. gada, kas ir desmit gadus agrāk, nekā tas ir noticis Latvijā. Kādā citā publikācijā, kur ir iztirzāta problēma par elektroniskās balsošanas neesamību, kas apgrūtina ārzemēs dzīvojošu latviešu iespējas izpildīt savu pilsoņa pienākumu, tiek uzsvērts, ka „identifikācijas karšu ieviešana Latvijā tiek gatavota jau vairāk kā desmit gadu, un arī gandrīz tik pat ilgi turpinās diskusijas par elektroniskās balsošanas sistēmas veidošanu. Mūsu kaimiņvalstī Igaunijā, identifikācijas kartes jau sen ir ieviestas, kā arī elektroniskā balsošana ir spēkā kopš 2005. gada. „Kādēļ mēs nevaram kā igauņi, kas jau sen balso internetā?” vaicā Jānis, kurš labprāt būtu gatavs nobalsot internetā.”¹⁷¹ Kavēšanās ar identifikācijas karšu un elektroniskās balsošanas ieviešanu, publikācijā tiek identificētas kā „politiskās gribas jautājums”, jo visas tehnoloģijas, kas nepieciešams to ieviešanai jau ir pieejamas.¹⁷² Pārskatot šīs iepriekš citētās publikācijas varam secināt, ka ID karšu ieviešanas vilcināšanai nav bijis pamatots iemesls, un kā tā savā ziņā ir Latvijas atbildīgo ierēdņu neizdarība un nespēja veicīgi pieņemt būtiskus lēmumus, kas atvieglotu iedzīvotāju ikdienu.

Publikācijā par dzīvi uz Valkas un Valgas robežas, nepārtraukti ir novērojama sāncensības reprezentācija, jo ik pēc katra salīdzinājuma vienas valsts labā, tiek meklēts, kas labs ir otrai valstij. Tā, piemēram, pretī faktam, ka igauņi Igaunijā var braukt ar automašīnu ņemot līdzī vien identifikācijas karti, tiek pretī nostatīts fakts, ka, lūk, „toties Latvijā var sēsties pie stūres pēc izdzerta aliņa, bet Igaunijā ne. Tur asinīs nav pieļaujama ne promile alkohola.”¹⁷³ Šis salīdzinājums ir pasniegts pozitīvā manierē, bet tomēr aizdomājoties tālāk, jāatzīst, ka šī igauņu likuma bardzība, nāk par labu pašiem igauņiem un, visai iespējams, tādejādi tiek ierobežots dzērājšoferu skaits uz ielām, kas Latvijā, īpaši ap svētku laiku, vēl joprojām ir aktuāla problēma.

Visā publikācijas garumā, jūtams, ka Valkas mērs mēģina izcelt tikai savas vadītās pilsētas labās puses, kas, protams, arī ir saprotams. „Mums ir tradīcija parādīt kaimiņu pašvaldību vadītājiem, ko esam uzbūvējuši. Kad decembrī te izvadājām viņus, brīnījās, kā esam spējuši tik daudz paveikt. Viņiem tā nenotiek!” Aiz šī latviešiem pozitīvā salīdzinājuma,

---

¹⁷⁰ Turpat. 41.- 44.lpp.

¹⁷¹ Kasparāns, Ģ. (10.02.2012). Zudušās balsis. *Sestdiena*. 22.lpp

¹⁷² Turpat. 22. lpp.

¹⁷³ Strautiņš, R. (19.02.2011). Bordertaunas ainas! *Sestdiena*. 41.- 44.lpp.

žurnālists ir ievietojis faktoloģiskus datus, ar kuriem rezumē, ka Valga tomēr ir soli priekšā Valkai. „Valga ar 14 000 iedzīvotāju (Valkā 6000), vairākām mēbeļu ražotnēm, šūšanas uzņēmumiem, gaļas kombinātu, tūbiņu cehu, metālapstrādes un citiem uzņēmumiem tomēr var piedāvāt krietni lielākas iespējas.”¹⁷⁴

5.2.3. Igaunijā tehnoloģiskais progress sekmīgāks, sociālās garantijas - izdevīgākas

„Aptiekas darbiniece Vizma piekrīt, ka veselības aprūpe Igaunijā ir sakārtota labāk. Cik daudz laika igauņiem ietaupa e - receptes vien! Valkas aptiekā igauņi iegriežoties retāk, jo citas valsts, īpaši jau kompensējamo medikamentu receptes pieņemt nedrīkst, taču sortiments atšķiras. Valkā var dabūt Latvijā, Krievijā un Baltkrievijā ražotas zāles, kādu Igaunijā nav. Sandrai ir iespēja salīdzināt veselības aprūpi Latvijā un Igaunijā, un šis salīdzinājums diemžēl nav dzimtenei par labu - ārstu pakalpojumu cenas un arī atlaides medikamentiem abās valstīs atšķiras diezgan dramatiski. Latvietes labprāt vēlas braukt uz dzemdībām Valgā, jo tur ir lielāks pakalpojumu klāsts. Dzemdēt Igaunijā ir izdevīgāk, jo bērna pabalsts ievērojami lielāks.”¹⁷⁵ Arī igauņiete Merle par iemeslu, kāpēc Igaunijā dzimstība ir labāka, min faktu, ka „valsts par bērniem domā vairāk - ir labākas sociālās garantijas. Tieši tāpēc visi Merles bērni dzimuši Igaunijā un tur arī deklarējušies.”¹⁷⁶ Pēc publikācijās minētajiem salīdzinājumiem var secināt, ka Igaunijas veselības aprūpe ir krietni priekšā Latvijā piedāvātajai, pateicoties moderno tehnoloģiju attīstībai, kas ļauj iedzīvotājiem ekonomēt savu laiku un naudu, kā arī Igaunijā pastāv izdevīgākas sociālās garantijas. Kā vienīgais Latvijas pozitīvais rādītājs tiek norādīts tas, ka aptiekās vēl var iegādāties Krievijā un Baltkrievijā ražotās zāles, kas, *kā visiem zināms*, ir lētākas. Analizēto publikāciju zemteksts tomēr atklāj, ka šis it kā pozitīvais rādītājs Latvijai turpina pievienot Austrumeiropas birku, kamēr Igaunija neuzkrītoši tuvojas modernās ziemeļvalsts statusam.

5.2.4. Kultūras atšķirības: igauņi slavē sevi, latvieši - citus

Publikācijā reprezentēts arī igauņu raksturojums. Igaunijai problēmu esot pat vairāk, bet viņi par tām neklaigā, norāda Valkas mērs Kārlis Albergs.¹⁷⁷ Salīdzinājumā ar latviešiem viņi ir lieli nacionālisti un savrupi. Tas izpaužoties kaut vai ziņās, kur allaž tiek stāstīts par

¹⁷⁴ Strautiņš, R. (19.02.2011). Bordertaunas ainas! *Sestdiena*. 41.- 44.lpp.

¹⁷⁵ Strautiņš, R. (19.02.2011). Bordertaunas ainas! *Sestdiena*. 41.- 44.lpp.

¹⁷⁶ Alberte, I. (24.02.2011). Skaisti, Merle! *Ir*: #47. 42. - 45.lpp.

¹⁷⁷ Strautiņš, R. (19.02.2011). Bordertaunas ainas! *Sestdiena*. 41.- 44.lpp.

igauņu sasniegumiem, bet nekad netiek pieminēts, ja latviešiem iet kaut kur labāk par igauņiem.

Publikācijā var lasīt arī igauņa Taivo novērojumu: „Un, ja ir kāds sižets, ka Igaunijā ir problēmas, tam beigās vienmēr būs piebilde, ka Latvijā šajā ziņā ir vēl sliktāk! Nezinu kāpēc viņi tā dara.”¹⁷⁸ Valērijs ir latvietis ar igauņu asinīm, kurš piekrīt, ka igauņu domāšana ir citāda, nekā latviešu. „Pat pēc braukšanas var pateikt, ka pie stūres igauņi, nav jāskatās uz numuru.”¹⁷⁹ Pēc publikācijā minētajiem salīdzinājumiem var secināt, ka igauņi tiek reprezentēti kā intravertāki un galvenokārt koncentrējas uz to, kas notiek ar viņiem pašiem, bez liekas vajadzības, neskatoties, kas notiek apkārt ar citiem.

5.2.5. Kultūras atšķirības: latvieši nodevīgāki, nekā igauņi

Lai gan abu žurnālu publikācijās ievērojami biežāk salīdzinājumus izsaka tieši paši latvieši, tomēr interesanti arī paskatīties, kā igauņi redz mūs - latviešus, un kas gan labāk varētu noraksturot latvieti, ja ne igauņi, kas krietnu laiku pavadījis latvieša sabiedrībā. Tāpat domājusi „Ir” žurnāliste Ieva Alberte, kura iepriekšminēto motīvu vadīta, devās uz Igauniju, lai jautātu latviešu režisora Alvja Hermaņa bijušajai sievai Merlei, kādi tad ir latvieši. „Būtiska atšķirība ir emocionalitātē. Igauņi lēmumus pieņemot racionālāk un izsvērtāk, daudz klausās un prasa. «Igauņi ir stacionārāki. Tuvāk vidējam balansam. Latvieši ir nedaudz vilki. Viņi ies uz mērķi, lai tur vai kas. Latviešiem ir citāds sirdsapziņas ritms.» Merli izbrīna arī tas, kā latvieši izprot draudzību: tu man esi draugs, kamēr man kaut ko no tevis vajag. Un kādi ir latviešu vīrieši? «Salīdzinājumā ar igauņiem - nodevīgi. Igaunus attiecībās Merle dēvē par uzticīgiem. Merle teic, ka Latvija un Igaunija ir ļoti līdzīgas, bet Rīga ir straujāka nekā Tallina. Ritms steidzīgāks. Rīgā svarīgs ir imidžs. Kāds kuram auto, kā esi saģērbies un ko citi par to padomās. Igaunijā arī nebija problēmu bērnam dot vārdu Otto Rudens. Latvijā vēl pirms pāris mēnešiem tiesas ceļā tika izlemts, ka divi «t» burti puisēna Otto vārdā tomēr drīkst būt. Vai tādas lietas vajag izlemt tiesai?»¹⁸⁰ Šī publikācija identificē latviešiem piemītošo sīkumainību, kas izpaužas sākot no „vērtēšanas kas kuram mugurā un ar kādu auto brauc” līdz beidzot ar „tiesāšanos par to, vai vārdā var būt blakus divi „t” burti”.

---

¹⁷⁸ Turpat. 41.- 44.lpp.

¹⁷⁹ Turpat.

¹⁸⁰ Alberte, I. (24.02.2011). Skaisti, Merle! *Ir*. #47. 42. - 45.lpp.

5.2.6. Latvijas profesionālo kultūras mākslinieku kvalitāte augstāka, nekā Igaunijā

Žurnāls „Sestdiena” par godu Igaunijas neatkarības dienai sadaļā „Zem lupas” apskatījis jautājumu „Par ko apskaužam igauņus?”, bet zemāk ar jūtamu lepnuma izteiksmi rakstījis: „Tomēr ir jomas, kurās igauņi var apskaust mūs!” Par tādu tiek saukta mūsu opera. „Igauņi atzīst, ka par tādu skaitu lepnu pirmizrāžu un slavenu viesmākslinieku Tallinas opera var tikai sapņot. Tas pats sakāms par mūsu izcilo operas mākslinieku sasniegumiem uz pasaules skatuvēm.”¹⁸¹ Kādā citā publikācijā, šim apgalvojam tiek gūts apstiprinājums gan no Latvijas, gan Igaunijas operas direktoriem. „Andrejs Žagars neslēpj, ka uzskata LNO par spēcīgāko operateātri Baltijā. Viņš savulaik visai kritiski izteicies par Igaunijas operateātri Estonia.. Vokālajā ziņā šajā teātri ir problēmas, kuras pati teātra vadība atzīstot. Estonia direktors Aigars Mae jautāts vai Latvijas opera ir labākā Baltijas valstīs, piekrīt, gan uzreiz piebilstot, ka lietuvieši pēdējā laikā ļoti uzlabojuši kvalitāti.”¹⁸²

5.2.7. Igaunijas kultūrpolitika ir ilgtspējīgāka, Latvijas – īstermiņa

Atšķirībā, piemēram, no Igaunijas, kur kultūrkapitālfonda finansējums piesaistīts akcīzes nodoklim („cilvēki maksā par saviem grēkiem, un kādi procenti aiziet arī kultūrai”), Latvijā tie ir piešķirumi no valsts budžeta. Rezultātā, sākoties krīzei, Igaunijā finansējums kultūrai, kas bija trīsreiz lielāks nekā Latvijā, kritās par ceturtdaļu, bet Latvijā- trīskārši. Pērn bibliotēkām jaunu grāmatu iepirkšanai KKF piešķīris 4000 latu, «292 reizes mazāk nekā Igaunijā», kur tam atvēlēti 1,2 miljoni, rēķina rakstnieks Guntis Berelis, kas pats ir viens no šā fonda ekspertiem. Šogad «nabaga bibliotēkas kautrīgi palūgušas» 10 tūkstošus, «ko iedot nevaram, jo mums 50 tūkstoši jāsadala visām stipendijām, grāmatizdošanai, pasākumiem un tā tālāk». Uz piedāvājumu arī Latvijā piesaistīt fonda finansējumu akcīzei no Finanšu ministrijas saņemta «atrakstīšanās», ka mūsu sistēma esot vislabākā.¹⁸³ Pēc iepriekš minētā, var secināt, ka igauņi daudz kreatīvāk pieiet finansējuma piesaistei. Ņemot vērā, ka cigaretes un alkohols vienmēr būs pieprasīts, neskatoties uz to cenu, kultūrkapitālfonda finansējuma piesaiste akcīzes nodoklim ir diezgan atjautīgs solis, kas turpinātu ienest kādus līdzekļus pat krīzes laikos.

¹⁸¹ (24.02.2012). Par ko apskaužam Igauniju? *Sestdiena*. 8.lpp

¹⁸² Lūsiņa, I., Rozentāls, A. (06.01.2012). Žagars gadu būs zem lupas. *Sestdiena*. 16.lpp

¹⁸³ Ozoliņš, A. (23.02.2012). Latviešu rakstnieks nevar atļauties rakstīt. *Ir*. #100. 12 - 13.lpp.

5.2.8. Igaunijā izglītībai ir augstāka prioritāte, nekā Latvijā

Publikāciju pētīšanas procesā atklājies, ka Igaunijā izglītībai atvēl vairāk naudas nekā Latvijā. Piemēram, valsts izdevumi uz vienu studentu gadā: Latvijā - 3474 eiro, bet Igaunijā - 5962 Eiro.¹⁸⁴ Tā ir salīdzinoši vērā ņemama atšķirība (1,7 reizes vairāk) un norāda uz to, ka izglītība igauņiem ir prioritārāka nozare, kas, kā jau redzam aplūkojot vēsturisko kontekstu, ir bijusi nozīmīga valsts vēsturiskajā attīstībā.

Eiropas augstskolu reitingu topā Tartu Universitāte ar 202. vietu ierindojas visaugstākajā vietā Baltijā. Savukārt Latvijas Universitāte sarakstā ir tikai 445. vietā¹⁸⁵, kas ir pat vairāk kā uz pusi zemāks radītājs. Pētot ar augstāko izglītību saistītās publikācijās, kurās ir salīdzinājumi ar Igauniju, parādās cita zīmīga statistika, kas iespējams norāda uz vienu no lielākajām nepilnībām Latvijas augstākās izglītības sistēmā - pārlietu lielais augstskolu skaits, kurām ik gadu no valsts budžeta aiziet ievērojami līdzekļi. „Latvijas valsts budžeta vietas piešķirusi 17 universitātēs, turpretī kaimiņvalstī Igaunijā ir tikai divas lielās valsts universitātes un 10 specializētās augstskolas.”¹⁸⁶ Publikācijā arī norādīts, ka atšķirībā no Latvijas, kur lielākajā daļā universitāšu apgūst visas iespējamās disciplīnas, kaimiņos specializēta universitāte tiešām nozīmē šauru specializāciju vienā jomā. Arī Tartu Universitātes rektors Alars Kariss kādā citā publikācijā uzsver, ka „lai Baltijas valstu universitātes rastu ES finansējumu pētniecībai, būtu prātīgi noskaidrot, kas katrai no augstskolām ir stiprākās jomas, un necensties lietas dublēt, kā tas ir bijis līdz šim.”¹⁸⁷ Balstoties uz iepriekšminēto, šis A. Karisa teiktais identificē iespējamo risinājumu Latvijas augstākās izglītības kvalitātes uzlabošanai - veikt augstskolu skaita samazināšanas un apvienošanas reformas, tādejādi apkarojot nelietderīgu mācību programmu dublēšanos, un koncentrējot visus resursus uz dažu, bet konkurētspējīgu augstskolu izveidi vai nostiprināšanu.

5.2.9. Igaunijā lepnāki par savu valodu, latvieši – pārāk toleranti pret cittautiešu valodām

Publikācijā intervēta kāda latvieti vārdā Vizma, kura precējusies ar Igauni, strādā Valgā, bet dzīvo Valkā. „Mājās viņi sarunājas igauņiski, bērni arī faktiski kļuvuši par

¹⁸⁴ Lase, I. (11.08.2011). Tādas studijas negribējām. *Ir.* #70. 17. - 18.lpp.

¹⁸⁵ Bankovskis, P. (19.05.2011). Fiziķi vai liriķi. *Ir.* #59. 8.lpp.

¹⁸⁶ Lase, I. (11.08.2011). Tādas studijas negribējām. *Ir.* #70. 17. - 18.lpp.

¹⁸⁷ Bankovskis, P. (01.12.2011). Parazitologs rektors. *Ir.* #86. 42.lpp.

igauņiem, kaut gan skolu beiguši Latvijā. Taivo latviski saprot, bet nerunā.”¹⁸⁸ Šeit tiek reprezentēta Latvijā tik daudz aprunātā latviešu tolerance attiecībā pret svešā valodā runājošiem. Igaunī tiek reprezentēti kā lepnāki, kas pastāv vairāk par runāšanu savā dzimtajā valodā.

Kādā citā publikācijā, bijušās Satversmes tiesas tiesneses un 11.Saeimas deputātes Ilmas Čepānes sniegtajā salīdzinājumā par sarunvalodas izvēli apstiprinās latviešu kā daudz piekāpīgākas tautas reprezentācija. „Mēs latvieši esam ļoti toleranti, varbūt par daudz toleranti. Padomju laikā braucu iepirkties uz Igauniju, kur stāvēju rindā pēc desas. Tur varēja vērot interesantu ainu: stāvēt rindā krievi sarunājās savā valodā, bet ar pārdevēju runāja igauņiski. Pie mums ir savādāk. Nesen gaidot rindā pie ārsta, parunāju ar kādu krievu sievieti. Viņa man saka: „Jūs latvieši paši esat vainīgi, ka mēs nerunājam latviešu valodā. Man ir divas draudzenes latvietes. Viņas smejas, kad es ar grūtībām cenšos runāt latviešu valodā, un pašas ierosina pāriet uz krievu valodu.”¹⁸⁹

5.2.10. Igaunī radošāki un aktīvāki problēmu risināšanā

Publikācijas reprezentē salīdzinājumu, ka igauņi problēmas mēdz risināt pieejot tām ar radošu pieskārienu. „Kamēr Latvijā vēl tikai prāto par veidiem, kā uzlabot demogrāfisko situāciju, Igaunijā ķērušies vēršim pie ragiem. Un, re, igauņu skaits maz pamazām papildinās. Varbūt patiesība slēpjas tajā, ka valsts daudz draudzīgāk izturas pret savām ģimenēm? Un turklāt ne vienmēr ir runa par pabalstiem. Tur pēdējos gados tapušas daudzas jaunas, ļoti modernas, ar jaunākajām tehnoloģijām aprīkotas izklaides un atpūtas vietas. Var tikai apbrīnot igauņu izdomu gan tajā, kā piesaistīt Eiropas naudu, gan arī kā izklaidēt mazos valsts iedzīvotājus.”¹⁹⁰

Nesen kā atjaunots bērnu rakstnieka Edgara Valtera muzejs. Taču nedomājiet, ka igauņi muzeju ierīkojuši mums pierastā stilā, kur bērni var apskatīt rakstnieka memoriālo istabu un vēsturiskas bildes pie sienām. Izstaigājušies pa dabas takām un sameklējuši purva ciņus- iemīļotā rakstnieka tēla poķa prototipus, bērni tālāk dodas apmeklēt pirms trim gadiem uzcelto koka namiņu - muzeju, kur var radoši padarboties, pie reizes iepazīstot rakstnieka daiļradi.¹⁹¹ Līdz ar to var secināt, ka igauņi atšķirībā no latviešiem, nebaidās „izkāpt no rāmjiem”, modernizējot „ierūsējušus” standartus, lai novecojušas nodarbes padarītu pievilcīgas pat mazākajiem valsts iedzīvotājiem.

¹⁸⁸ Strautiņš, R. (19.02.2011). Bordertaunas ainas! *Sestdiena*. 41.- 44.lpp.

¹⁸⁹ Kasparāns, Ģ., Zīrmis, E. (27.01.2012). Mazākums nevar terorizēt vairākumu. *Sestdiena*. 13.lpp.

¹⁹⁰ Apse, G. (22.10.2011). Bērniņa igauņu gaumē. *Sestdiena*. 42. - 46.lpp.

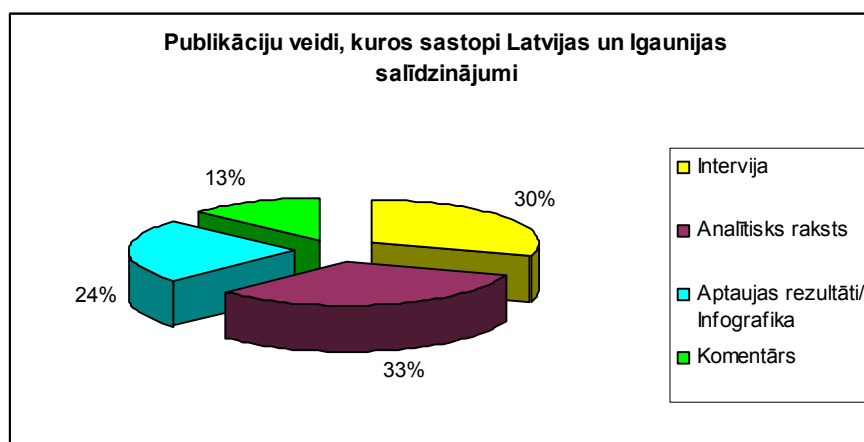
¹⁹¹ Turpat. 42. – 46. lpp.

Redakcijas un žurnālistu loma Igaunijas un Latvijas salīdzinājumu reprezentācijā

Daļēji strukturētās intervijas laikā tika noskaidrots, ka „Ir” redakcija nenosaka nekādu konkrētu koncepciju salīdzinājumu paušanai starp Latviju un Igauniju. „Kad pētām Latvijas situāciju un vēlamies to labāk izprast, reizēm salīdzinām savu sniegumu ar citām valstīm vai ES vidējiem rādītājiem. Igaunija nereti ir loģisks atskaites punkts, jo šī kaimiņvalsts ir salīdzinoši līdzīga ekonomikas mēroga, vēstures, sociālpolitiskā konteksta ziņā.”¹⁹²

Arī žurnāla „Sestdiena” galvenā redaktore atklāja, ka „redakcionālajā uzstādījumā nav strikti noteikts, ka žurnālisti rakstot, drīkst izdarīt salīdzinājumus tikai par Igauniju. To, ka šādi salīdzinājumi tiek veikti, nosaka vairāki kritēriji (viens no tiem, piemērs par Zanzibāru, kas jau aprakstīts pētījuma nodaļas sākumā)”.¹⁹³

Pētījuma gaitā netika novērota pārspīlēta vai neiederīgu salīdzinājumu lietošana, līdz ar to apstiprinās abu žurnālu galveno redaktoru teiktais, ka abiem žurnāliem nepastāv redakcionāli uzstādījumi saistībā ar salīdzinājumu paušanu.

9. att. Publikāciju veidi, kuros sastopami Latvijas un Igaunijas salīdzinājumi

Ar kvantitatīvās kontentanalīzes palīdzību, noskaidrots, ka kopvērtējumā žurnālos „Ir” un „Sestdiena” visbiežākais (sk. 9. att.) publikāciju veids, kur parādās Latvijas un Igaunijas salīdzinājumi ir „analītisks raksts”, kas arī apstiprina abu žurnālu raksturojošo uzstādījumu „analītisks iknedēļas žurnāls” (33%). Abu žurnālu analītiskajos rakstos sastopamie salīdzinājumi, lielākā vairumā gadījumu tiek pamatoti vai nu ar nozaru ekspertu viedokli, vai skaitliskiem faktiem, kas lasītājam kalpo kā vērtīgs uzskates materiāls salīdzinājumu

¹⁹² Intervija ar žurnāla "IR" galveno redaktori Nelliju Ločmeli 2012.gada 9. maijā.

¹⁹³ Intervija ar žurnāla "Sestdiena" galveno redaktori Danu Sinkeviču 2012.gada 31. maijā.

uztveršanai. Tomēr dažos gadījumos ir pārlieku jūtama žurnālista attieksme, ko varētu arī nosaukt par tendenciozu, bet tajā pašā laikā, var uztvert arī kā vienkāršu žurnālista mēģinājumu rakstu padarīt nedaudz personiskāku. Par piemēru varu minēt gan „Ir”, gan „Sestdienu” rakstu par dzīvi Valkas un Valgas pierobežā. „Sestdienu” žurnālists Raitis Strautiņš publikāciju sāk ar tekstu, kas ļauj auditorijai noprast, ka arī šoreiz Igaunija tiek reprezentēta kā veiksmīgāka. „Tas, kurā valstī atrodies, jūtams uzreiz. Paradoksālā kārtā „lēnajiem” igauņiem viss notiek ātrāk.”¹⁹⁴ Savukārt Ievas Albertes rakstā par Valku un Valgu, pirmais teikums, jau norāda uz žurnālistes ekspektācijām: „Man, kā latvietei, šķiet, ka pat *Statoil* oranžā pile virs benzīntanka Valgā ir spožāka nekā Valkā...”¹⁹⁵ Šis salīdzinājuma izteiksmes veids liek secināt, ka, žurnāliste, jau pirms abu pilsētu apskates, ir pārliecināta, ka igauņu pusē viss ir labāks.

Otrais biežākais (sk. 9. att.) publikācijas veids, kur minēti abu valstu salīdzinājumi ir „intervija” (30%). Ņemot vērā pētījumā aplūkoto interviju saturu un to, ka intervijās galvenais runātājs ir intervējamā persona, nākas secināt, ka vislielāko artavu abu valstu salīdzināšanā ieliek pats intervējamais un žurnālista ietekme salīdzināšanas paušanā ir minimāla, lai gan novēroti arī pāris gadījumi, kad intervijās arī paši žurnālisti ir tie, kuri ar savu jautājumu aizsāk tematu par Latvijas salīdzināšanu ar Igauniju. Šāda tipa jautājumu varētu nosaukt pat par tendenciozu, jo ar to, savā ziņā, žurnālists jau parāda savu nostāju un „gaidāmo” intervējamā atbildi. Piemēram, žurnālā „Sestdienu” Egils Zirnis un Raitis Strautiņš, intervējot latviešu komponistu Imantu Kalniņu, sarunas vidū, aizrunājoties par atmodu, uzdod jautājumu „Esam savādāki nekā igauņi?”, uz ko Imants Kalniņš sāk atbildēt apstiprinoši, sakot, ka mēs esam sašķeltāki, bet igauņi ir daudz kompaktāki - gan kā sabiedrība, gan kā tauta.¹⁹⁶ Pēc šī jautājuma abi intervētāji sāk jautāt par piedalīšanos referendumā, tādēļ īsti nav saprotama žurnālistu motivācija iestarpināt jautājumu ar mudinājumu salīdzināt latviešus ar igauņiem. Līdzīgi ir arī žurnālā „Ir” Viestarta Gailīša intervijā ar psihoterapeitu Viesturu Rudzīti, kur intervijas vidū tiek uzdots jautājums: „Mēs bieži salīdzinām sevi ar igauņiem. Vai viņi, jūsuprāt, ir spējusi vairāk saliedēties?”¹⁹⁷ Arī šajā gadījumā, žurnālists ir pirmais, kurš aizsāk sarunu par latviešu un igauņu salīdzināšanu, bet tomēr atšķirībā no iepriekšminētā piemēra, šis jautājums intervijā organiski iekļaujas, jo visa saruna galvenokārt norit, runājot par latviešu tautas dabu, un kā nu nepiesaukt salīdzinājumu ar igauņiem, ar kuriem, kā jau noskaidrojām, mums ir līdzīga mentalitāte un vēsture.

¹⁹⁴ Strautiņš, R. (19.02.2011). Bordertaunas ainas! *Sestdienu*. 41.- 44.lpp.

¹⁹⁵ Alberte, I. (24.02.2011). „Kārlim nesanāk, Ivaram sanāk. *Ir*. #47. 46.- 49.lpp.

¹⁹⁶ Strautiņš, R., Zirnis, E. (28.05.2011). Ar sarūsējušu dakšīņu sirdī. *Sestdienu*. 15.lpp

¹⁹⁷ Gailītis, V. (14.04.2011). Mēs esam kā Papes zirgi. *Ir*”. #54. 28.lpp.

Trešais visizplatītākais (sk. 9. att.) publikāciju veids, kurā sastopami salīdzinājumu starp Latviju un Igauniju ir „aptaujas rezultāti/ infografika” (24%). Pētījuma gaitā secināts, ka Latvijas un Igaunijas salīdzinājumu aptauju rezultāti visbiežāk parādās tieši pirmajās žurnālu lappusēs: žurnāla „Sestdiena” rubrikā „Periskops” un žurnāla „Ir” rubrikā „Radars”. Pētījumā secināts, ka šajās abās rubrikās izskan salīdzinājumi ne tikai ar Igauniju, bet arī ar otru kaimiņvalsti Lietuvu un arī ar citām ES dalībvalstīm, līdz ar to var secināt, ka salīdzinājumi ar Igauniju vismaz šajās rubrikās nav mērķtiecīgi tendēti tikai uz vienu salīdzinājuma objektu. Teju katrā numurā atbildīgais par rubriku „Periskops” ir žurnālists Ģirts Kasparāns. Ar to arī varētu izskaidrot, kāpēc šajā rubrikā ik numuru ir viens salīdzinājumu paušanas „rokkraksts”.

Visbeidzot 13% no visām publikācijām, kurās pausti salīdzinājumi starp Latviju un Igauniju ir publikācijas veids „komentārs”(sk. 9.att.). Šis publikācijas veids ir pārstāvēts tikai žurnālā „Ir” un teju visu komentāru autors ir žurnālists Pauls Raudseps, kurš arī ik nedēļu raksta žurnāla „Ir” rubrikai „Komentārs”. Paula Raudsepa izteiktie salīdzinājumi galvenokārt ir par ekonomiku un politiku, kuros Igaunija reprezentēta kā veiksmīgāka. Nereti P. Raudseps salīdzinājumus izsaka, lai norādītu uz Latvijas kļūdām, izteiktu „rājienu” atbildīgajiem. „Grumbas ekonomistu pierēs kļūst vēl dziļākas, kad salīdzina Latvijas rezultātus ar mūsu kaimiņvalstu izaugsmi. Tāpēc nav pārsteigums, ka Igaunijas ekonomika skrien uz priekšu palēkdamiem.”¹⁹⁸ Žurnālists Raudseps šajā rubrikā ir kā situācijas novērotājs, komentētājs, tāpēc viņa pausto salīdzinājumu reprezentāciju nevar uzskatīt par tendenciozu.

Pētījumā novērots, ka paši žurnālisti, kuri piemin salīdzinājumus ar Igauniju, mēdz ielikt pēdiņās vārdu „lēnie”, ar kuru latvieši parasti mēdz pasmejoties apzīmēt kaimiņus igauņus, bet pēc visiem pieejamajiem datiem (sk. 3. att.), tomēr izrādās, ka viņi nemaz tik „lēni” nav, jo, kā noprotams no lielākā vairuma publikāciju, viņi ir pasteigušies mums latviešiem par vairākiem soļiem priekšā (71% gadījumos). Piemēram, „Ir” rakstā „Kāpēc Igaunijā nav oligarhu” jau pašā apakšvirsrakstā diezgan nosodošā formā apstiprinās iepriekš minētais. „Latvieši mēdz smīkņāt par igauņu lēnīgumu, taču kaimiņi bijuši naskāki reformatori, un viņu bagātāko cilvēku sarakstā nav atrodami cilvēki, kuriem politika ir business un business- politika.”¹⁹⁹ Žurnālists pasniedzot informāciju šādā formā jau norāda, ka viņš pats apzinās latviešu izvīrītā stereotipa par igauņu lēnību nepareizību.

„Igauņi ir „veiksminieki”, latvieši arī grib būt veiksminieki, tādēļ mums ir lielāka interese salīdzināt, analizēt, ko viņi izdarījuši citādi – varbūt mums tas noder. Gan uz attīstību vēršam indivīdam, gan valstij ir tendence salīdzināties ar spēcīgāko, nevis vājāko

¹⁹⁸ Raudseps, P. (26.05.2011). Nelāgas nojautas. *Ir*. #60. 8.lpp.

¹⁹⁹ Intervija ar žurnāla "Ir" galveno redaktori Nelliju Ločmeli 2012.gada 9. maijā.

konkurentu.”²⁰⁰ Danas Sinkevičas sacītais visnotaļ labi izskaidro fenomenu, kādēļ pētījuma gaitā analizējot izlasē iekļautās publikācijās, atklājās, ka 71% no salīdzinājumiem Igaunija abos žurnālos tiek reprezentēta kā veiksmīgāka par Latviju.

Mūsu žurnālā parādās gan skaitliski dati (dažādi parametri, piemēram, izaugsmes rādītāji, nodokļu salīdzinājums utt.), gan arī aprakstošs dažādu problēmu risinājums (piemēram, jau pieminētās e-vēlēšanas). Mūsu mērķis ir censties salīdzinājumos būt iespējami precīziem un atklāt arī atšķirību iemeslus, pamatot šo izvēli.²⁰¹ Nellijas Ločmeles raksturotais mērķis, kāpēc tiek pausti salīdzinājumi starp Latviju un Igauniju žurnālā „Ir”, atspoguļojas arī pētījumā, jo žurnāla publikācijās pie salīdzinājumu izteikšanas tiek ievērota argumentācijas nozīmība, kā arī salīdzinājumi parādās gan analītiskos rakstos un komentāros, gan infografikās un intervijās (sk. 2. pielikumu).

---

²⁰⁰ Intervija ar žurnāla "Sestdiena" galveno redaktori Danu Sinkeviču 2012.gada 31. maijā.

²⁰¹ Intervija ar žurnāla "Ir" galveno redaktori Nelliju Ločmeli 2012.gada 9. maijā.

SECINĀJUMI

Izpētot Latvijas un Igaunijas salīdzinājumu reprezentācijas Latvijas medijos „Ir” un „Sestdiena” (2011 – 2012), darba mērķis, noskaidrot, kā tiek reprezentēti salīdzinājumi starp Latviju un Igauniju, ir sasniegts.

Pētījuma gaitā noskaidrots, ka gada laikā žurnāli „Ir” un „Sestdiena” 71% publikāciju, kurās minēti salīdzinājumi starp Latviju un Igauniju, reprezentējuši Igauniju kā veiksmīgāku. Tas ir teju sešas reizes biežāk, nekā par veiksmīgāku kādā publikācijā atzīta Latvija.

Visvairāk abu valstu salīdzinājumi atrodami žurnāla „Ir” publikācijās (61%), ko varētu izskaidrot ar faktu, ka „Ir” tomēr tendēts vairāk uz analītisko žurnālistiku. To var novērot arī pielikumā atrodamajās diagrammās (sk. 2. att.), kur uzrādās, ka salīdzinājumi žurnālā „Ir” 39% gadījumos dominē tieši analītiskajos rakstos, bet žurnālā „Sestdiena” salīdzinājumi dominē intervijās (43%). Vēl viens iemesls, kādēļ žurnāls „Ir” salīdzinājumu skaita ziņā dominē pār žurnālu „Sestdiena”, ir fakts, ka 2011. gada 24. februārī „Ir” par godu Igaunijas neatkarības dienai, veltīja visu žurnāla numuru rakstiem par Igauniju. Kā tika noskaidrots daļēji strukturētās intervijas laikā, šī izdevuma mērķis bija izpētīt Igaunijas "veiksmes formulu".

Daļēji strukturētās intervijas ar abu žurnālu galvenajām redaktorēm palīdzēja izprast mediju politiku attiecībā uz publikācijās veiktajiem salīdzinājumiem. Interviju gaitā tika konstatēts, ka salīdzinājumu paušanas pamatā nav nekādu redakcionālu uzstādījumu, bet gan drīzāk veselīga interese, kā veicas mūsu igauņu kaimiņiem, ar kuriem mums ir tik daudz kopīga. Intervijas laikā, abu žurnālu galvenajām redaktorēm, tika lūgts nosaukt tēmas, kurās viņuprāt visbiežāk Latvija tiek salīdzināta ar Igauniju. Abas redaktore, kā pirmo nosauca ekonomiku, kas, kā atklājās pētījumā, bija diezgan precīzs novērojums. Pētījuma rezultāti liecina, ka ekonomika tiešām ir visapsprietākā tēma, kad runa ir par salīdzinājumiem ar Igauniju. Pētījuma gaitā, iezīmējās divi lieli pamatdiskursi (sk. 2. pielikumā), kuros iedalās izlasē iekļautās publikācijas. Tie ir – 1) Ekonomika (47%), 2) Kultūra/ Izglītība (29%).

Ekonomikas diskurss tika novērots pusē, jeb 50% žurnāla „Ir” publikācijās, bet žurnālā „Sestdiena”- 43%. Publikācijās, kuru pamatdiskurss ir ekonomika, dominē salīdzinājumi, kuri reprezentē Igaunijas spēju izlēmīgi rīkoties izšķirošās situācijās. Tiem pretī tika nostādīti salīdzinājumi, kuri reprezentē latviešu īstermiņa domāšanu un vilcināšanos, pieņemot nozīmīgus lēmumus, kas ir būtiski valsts attīstībai.

Pamatdiskurss kultūra/ izglītība, kas kopskaitā tika iezīmēts 29% publikāciju, visbiežāk atrodams žurnāla „Sestdiena” publikācijās (31%), bet žurnālā „Ir”, šāds diskurss sastopams mazliet retāk- 28% publikāciju.

Pie kultūras/ izglītības diskursa publikācijās dominēja fakts, ka salīdzinājumā ar latviešiem, igauņi ir aktīvāki un radošāki šķietamu problēmu risināšanā. Tika reprezentēti arī salīdzinājumi, kas parāda, ka Igaunija izglītību uztver kā prioritāru nozari, atvēlot tai ievērojami lielākus līdzekļus, nekā to dara Latvija.

Pētījumā arī atklājās, ka publikācijās latvieši paši par savu tautu izsakās neglaimojoši, it kā tādā veidā mēģinot norādīt uz pieļautajām kļūdām, savukārt igauņi par sevi jūtas lepni, izceļot tikai labo. Tas arī novērojams publikācijās, kurās iztirzāts valodas jautājums- latvieši ir tolerantāki pret cittautiešu valodu lietojumu, kamēr igauņi pastāv par runāšanu savā dzimtajā valodā.

Kvantitatīvajā kontentanalīzē gūtie dati liecina, ka salīdzinājumu paušanas ziņā, attiecība starp žurnālu „Ir” un „Sestdiena” ir pavisam neliela. Lai gan žurnālā „Ir” salīdzinājumi minēti biežāk (61%), visās pārējās aprēķinātajās kategorijās (publikāciju veidi, pamatdiskursu attiecība, u.c.) atšķirības ir diezgan minimālas. Līdz ar to var secināt, ka abi izdevumi saturiskā ziņā ir visai līdzīgi un salīdzinājumu paušana ir vairāk atkarīga no apkārt notiekošajām aktualitātēm.

Lai sasniegtu uzstādīto darba mērķi, pētījuma laikā bija nepieciešams iedziļināties arī abu valstu vēsturē, kas ļāva nonākt pie secinājumiem, kas varbūt tikai pastarpināti attiecas uz darba tēmu, tomēr ir pietiekami interesanti un sniedz atbildes uz dažiem jautājumiem, kas publikācijās tā arī netiek gūtas. Vēsturiskajam momentam Igaunijas staujākajā attīstībā tiešām ir būtiska nozīme. Pētot dažādu notikumu attīstības gaitu abās kaimiņvalstīs, darba autore pārlicinājās, ka igauņi pussoli priekšā latviešiem sāk iet kopš Zviedru laikiem, kad Zviedrijas karalis pieņem stratēģisko lēmumu dibināt Tērbatas universitāti, kas kļūst par latviešu inteliģences šūpuli. Tāpat autore pārlicinājās, ka tieši kopš Zviedru laikiem progresīvo pārmaiņu vektors ziemeļu- dienvidu virzienā darbojās līdz pat mūsdienām. Igaunijā daudzas reformas pārņem no somiem, latvieši - no igauņiem.

Veicot pētījumu, autore pārlicinājās, ka igauņu veiksmes stāsta izmantošana publikācijās ir labs pamudinājums latviešiem mācīties no kaimiņu sasniegtā, tomēr, to nevajadzētu pārspīlēt un, kā apliecinājums tam ir šis Igaunijas prezidenta Tomasa Hendriksa Ilvesa citāts: „Man šķiet, ka labākais ko darīt, ir fokusēties uz lietām, kas nepieciešamas Jūsu valstij, un nesalīdzināt to ar citām valstīm. Protams, ir jāzina, kas notiek tev apkārt, taču brīvība un neatkarība dod iespēju izvēlēties - koncentrēsimies uz šo problēmu vai uz ko citu. Tāpēc es domāju, ka nav nepieciešams visu laiku salīdzināt vienam otru, bet gan koncentrēties uz lietām, kas mūsaprāt darāmas.”²⁰²

---

²⁰² Intervija ar Igaunijas Prezidentu T. H. Ilvesu 2012. gada 1. jūnijā. LTV 100.pants - Preses klubs.

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS

Izmantotās literatūras saraksts

1. Adler, Stier, E., Clark, R. (2011). *An Invitation to Social Research: How it's Done*. Belmont: Wadsworth, Cengage Learning. P. 516.
2. Arksey, H., Knight, P., T. (1999). *Interviewing for Social Scientists*. Print ISBN: 9780761958703 | Online ISBN: 9781849209335
3. Auns, M., Auns, O., Ābelnieks, R., Konstanda, O., Pelkaus, E., Vjacira, I. (1992). „Latvijas Vēsture”. Rīga. Zvaigzne. 453 lpp
4. Boeije, H. (2010). *Analysis in Qualitative Research*. SAGE Publications. London. P.62.
5. Brown, A., Gibson, W., J. (2009). *Working with Qualitative Data*. Online ISBN: 9780857029041. box. 6.2.
6. Butler, Jeremy G. (2007). *Television: Critical Methods and Applications*: third edition. Mahweh, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
7. Fairclough, N. (1995). *Media Discourse*. New York: Oxford University Press.
8. Festinger, L., Schachter, S. (1989). *Extending Psychological Frontiers: Selected Works of Leon Festinger*. United States of America: Russel Sage Foundation. P. 589.
9. Flick, U., Kardorff, E., Steinke, I. (2004). *A Companion to Qualitative research*. Raksta(The Analysis of Semi- structured interviews) autore: Christiane Schmidt. SAGE Publications.
10. Guimond, S. (2006). *Social Comparison and Social Psychology: Understanding Congition, Intergroup* Cambridge University Press.
11. Hall, S. (2007). *Representation: cultural representations and signifying practices*. London, Thousand Oaks, New Dehli: SAGE Publications.

12. Hoyer, S., Lauk, E., Vihalemm, P. (1993). *Towards a Civic Society. The Baltic Media's Long road to freedom*. Nota Baltica Ltd., Tartu. P.366.

13. Huber, R., Snider, A. (2006). *Influencing Through Argument*. International Debate Education Association. eBook. 230. P.

14. Johnstone, B. (2002). *Discourse Analysis*. Blackwell Publishing.

15. Kjaupa, Z., Maisalu, A., Pajūrs, A., Straube, G. (2000). „Baltijas valstu vēsture”. Zvaigzne ABC. 222 lpp

16. Krippendorff, K., (2004). *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology*. 2nd edition, Thousand Oaks, CA: Sage.

17. Lārs, M. (2005). *Igaunijas vēstures konspektīvs pārskats*. Grenader. Tallina.

18. Lacey, N. (1998). *Image and Representation: Key Concepts in Media Studies*. PALGRAVE. New York. 259.p.

19. Latvijas Universitātes Latvijas vēstures institūts. (2000). *20. Gadsimta Latvijas Vēsture I: Latvija no gadsimta sākuma līdz neatkarības pasludināšanai. 1900-1918*. Latvijas Vēstures Institūta apgāds. Rīga. 869 lpp.

20. Latvijas Universitātes Latvijas vēstures institūts. (2003). *20. Gadsimta Latvijas Vēsture II: Neatkarīga valsts 1918-1940*. Latvijas Vēstures Institūta apgāds. Rīga. 1022 lpp.

21. Luhmann, N., (2000). *The reality of mass media*. Stanford: Polity Press.

22. Lupton, D. (1992). *Discourse analysis: A new Methodology for understanding the ideologies of health and illness*. Australian Journal of Public Health

23. Morley, D., (2005). *Family Television: Cultural Power and Domestic Leisure*. New York: Routledge

24. Pennock, J. R., Chapman, J. W. (2009). Representation. Transaction Publishers.
25. Potter, J. (1996). Representing Reality: Discourse, Rhetoric and Social Construction. SAGE Publications. London. 265 lpp
26. Powers, P. (2001). The Metodology of Discourse Analysis. NLN Press.
27. Riffe, D., Lacy, S., Fico, F., G. (1998). *Analyzing Media Messages: Using Quantitative Content Analysis in Research*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates. P.208.
28. Ryden, D., K. (1996). Representation in crisis: the constitution, interest groups, and political parties. State University of New York Press.
29. Schwandt, T, A. (2007). The SAGE dictionary of qualitative inquiry. Representation.
30. Talbot, M. (2007). Media Discourse: Representation and Interaction. Edinburgh University Press. Edinburgh. 198. P.
31. Teubert, W. (2010). Meaning, Discourse and Society. Cambridge: Cambridge University Press.
32. Turlaja, B. (2010). *Ekonomiskās emigrācijas reprezentācija Latvijas presē: Kurša darbs*. Rīga. LU SZF Komunikācijas studijas nodaļa. 12. – 15., 17. lpp.
33. Turlajs, J. (2012). *Latvija. Tūrisma ceļvedis*. Karšu izdevniecība Jāņa Sēta. Rīga.
34. Turlajs, J. (2005). *Latvijas Vēstures Atlants*. Karšu Izdevniecība Jāņa Sēta. Rīga. 88 lpp.
35. Vieira, M. B., Runciman, D. (2008). Representation. Polity Press. Cambridge.
36. Vihalemm, P. (2002). Baltic Media in Transition. Tartu University Press. Tartu. P. 303.
37. Webb, J. (2009). In: Understanding contemporary culture. SAGE. eBook. 177 p.

38. Wodak, R., Meyer, M. (2009). *Methods of Critical Discourse Analysis*. Los Angeles: SAGE. P. 204.
39. Wengraf, T. (2001). *Qualitative Research Interviewing. Interview „Facts” as Evidence to Support Inferences to Eventual Theorization/ Representation Models*. SAGE Publications.
40. Yengoyan, A, A. (2006). *Modes of Comparison: Theory and Practice*. The University of Michigan Press.
41. (1929). *Igaunija- mūsu tuvākais kaimiņš un sabiedrotā*. Armijas spiestuve. Rīga. 96lpp. Ebook. P. 447.
42. Apinis, P. (2006). *100 Latvijas Personības*. Latvijas Avīze. Rīga.
43. *Socioloģijas skaidrojošā vārdnīca*.(1997). Rīga: LU Socioloģijas katedra.
44. *Social Comparison and Social Psychology: Understanding Congition, Intergroup relations, and culture*. New York: Cambridge University Press.
45. Раукас, А. (2008). Эстония: энциклопедический справочник. Издательство Эстонской энциклопедии. Таллинн. срт. 766.
46. Latvijas Republikas Ārlietu Ministrija. *Latvijas Rudens karoga zīmē*. Sk. 2012. gada 12. maijā. <http://www.mfa.gov.lv/lv/Jaunumi/Publiska-Diplomatija/karogs/>
47. LETA. *Pēc ilgiem pūliņiem politiķi beidzot pieņem nulles deklarācijas likumu*. Sk. 2012. gada 19. maijā. <http://www.diena.lv/latvija/zinas/pec-ilgiem-puliniem-politiki-beidzot-pienem-nulles-deklaracijas-likumu-13918216>
48. Encyclopedia- Britannica. Sk. 2012. gada 6. maijā:
<http://datubazes.lanet.lv:2090/bps/dictionary?query=comparison>
49. *International Ice Hockey Federation. 2012 Estonia Participation*. Retrieved May 29, 2012 from <http://www.iihf.com/iihf-home/countries/estonia.html>

50. *International Ice Hockey Federation. 2012 Latvia Participation.* Retrieved May 29, 2012 from <http://www.iihf.com/iihf-home/countries/latvia.html>

Izmantoto publikāciju saraksts

1. Āboliņš, I., Zālīte, Z. (06.08.2011). Man nav gredzena, kas citiem jābučo. *Sestdiena*. 16.lpp.
2. Alberte, I. (24.02.2011). Kārlim nesanāk, Ivaram sanāk. *Ir.* #47. 46.- 49.lpp.
3. Alberte, I. (03.03.2011) Rinda pēc klusajām sirdīm. *Ir.* #48. 44.lpp.
4. Alberte, I. (7.07.2011). Te nu viņš bija. *Ir.* #65. 52. - 54.lpp.
5. Alberte, I. (24.02.2011). Ināra Bušujeva - Tallinas Lido pavāre. *Ir.* #47. 46.- 49.lpp.
6. Alberte, I. (24.02.2011). Skaisti, Merle! *Ir.* #47. 42. - 45.lpp.
7. Apse, G. (22.10.2011). Bērniņa igauņu gaumē. *Sestdiena*. 42. - 46.lpp.
8. Bankovskis, P. (19.05.2011). Fiziķi vai liriķi. *Ir.* #59. 8.lpp.
9. Bankovskis, P. (01.12.2011). Parazitologs rektors. *Ir.* #86. 42.lpp.
10. Brauna, A. (31.03.2011). Cunami atvēsina Baltiju. *Ir.* #52. 16.lpp.
11. Brauna, A. (29.12. 2011). Ledus sakustējies. *Ir.* #90. 42.lpp.
12. Brauna, A. (02.02.2012). Tutūū. *Ir.* #95., 18.lpp.
13. Burve-Rozīte, A. (05.05.2011). Kaķa laiks. *Ir.* #57. 38.lpp.
14. Ērgle, A. (14.04.2011). Plāksteri mironim. *Ir.* #54. 41.lpp.
15. Ērgle, A. (24.03.2011). Grūti pamanāmā zagšana. *Ir.* #51. 12.lpp.
16. Gailītis, V. (14.04.2011). Mēs esam kā Papes zirgi. *Ir.* #54. 28.lpp.
17. Godiņš, G. (24.02.2011). Latvietis ar ķiveri. *Ir.* #47. 33.lpp.
18. Jemberga, S. (14.04.2011). Bankas un bardaks. *Ir.* #54. 10.lpp.
19. Jemberga, S. (11.08.2011). Dzīve laukos nav tas pats, kas lauksaimniecība. *Ir.* #70., 12.- 13.lpp.
20. Jemberga, S. (24.02.2011). Kas kājās? Lasis! *Ir.* #47. 35.lpp.
21. Jemberga, S. (27.07.2011). Slava iespēju logā. *Ir.* #67. 12.lpp.
22. Jemberga, S. (13.04.2011). Spēle ar vilcieniem. *Ir.* #53. 19.lpp.
23. Jemberga, S. (24.02.2011). Kas kopīgs internetam un zobu pastai? *Ir.* #47. 27. - 31.lpp.
24. Jemberga, S. (17.03.2011). Manta spoža, tirgus bāls. *Ir.* #50. 16.lpp.
25. Jemberga, S. (30.06.2011). Žurka, kas paspēja aizbēgt. *Ir.* #64. 16-17.lpp.
26. Jemberga, S. (09.06.2011). Pakošļās un izspļaus. *Ir.* #62. 41.lpp.
27. Kasparāns, Ģ. (24.09.2011). Latvieši nav slinki. *Sestdiena*. 24.lpp
28. Kasparāns, Ģ. (19.03.2011). Cilvēku pie jums ir maz. *Sestdiena*. 41.-27..lpp
29. Kasparāns, Ģ. (19.03.2011). Cilvēku pie jums ir maz. *Sestdiena*. 21.-27.lpp

30. Kasparāns, Ģ. (24.09.2011). Pie kaimiņiem pēc cukura. *Sestdiena*. 24.lpp
31. Kasparāns, Ģ. (03.02.2012). Neceru, ka kļūšu populārs. *Sestdiena*. 14. lpp.
32. Kasparāns, Ģ. (25.06.2011). Jāstrādā vēl čaklāk. *Sestdiena*. 5.lpp
33. Kasparāns, Ģ. (02.07.2011). Neticam demokrātijai! *Sestdiena*. 3.lpp
34. Kasparāns, Ģ. (03.09.2011). Algas palielinās. *Sestdiena*. 5.lpp.
35. Kasparāns, Ģ., Zirnis, E. (10.02.2012). Iešu. *Sestdiena*. 17.lpp
36. Kasparāns, Ģ., Zirnis, E. (03.12.2011). Banku krīzes būs vēl. *Sestdiena*. 13.lpp
37. Kasparāns, Ģ., Zirnis, E. (20.01.2012). 15 māsas pašķīrušās. *Sestdiena*. 22 - 23. lpp
38. Kasparāns, Ģ., Zirnis, E. (27.01.2012). Mazākums nevar terorizēt vairākumu. *Sestdiena*. 13.lpp.
39. Kasparāns, Ģ. (10.02.2012). Zudušās balsis. *Sestdiena*. 22.lpp.
40. Kasparāns, Ģ. (13.08.2011). Bruģa revolūcijas atskaņas. *Sestdiena*. 26.lpp.
41. Kasparāns, Ģ. (04.06.2011). Mūsu draugi. *Sestdiena*. 3.lpp.
- 42.. Kasparāns, Ģ. (16.07.2011). Arvien mobilāki. *Sestdiena*. 4.lpp.
43. Kasparāns, Ģ. (09.07.2011). Smēķēt aizliegts. *Sestdiena*. 34.lpp.
44. Kasparāns, Ģ. (21.05.2011). Eiropas naudu slaucam visčaklāk. *Sestdiena*. 4.lpp.
45. Knaups, H., Šizla, M., Sīta, A. (13.10.2011). Bez pusdienām. *Ir. #79.*, 26.-27.lpp.
46. Kļavis, A. (14.04.2011). Drošība uz puslodzīti. *Ir. #54.* 17.-21.lpp.
47. Kļavis, A. (14.04.2011). Olu sastrēgums. *Ir. #54.* 34.lpp.
48. Kļavis, A. (14.04.2011). Simt vilnas gadu. *Ir. #54.* 36.lpp.
49. Kļavis, A. (4.08.2011). Vectēva koka mašīna. *Ir. #69.* 37.lpp.
50. Lase, I. (11.08.2011). Tādas studijas negribējām. *Ir. #70.* 17. - 18.lpp.
51. Lase, I. (24.11.2011). Radīs Latvijas Skype. *Ir. #85.* 10. - 11.lpp.
52. Lastovskis, F. (29.12. 2011). Eksporta lidojums. *Ir. #90.* 32.lpp.
53. Ločmele, N. (24.02.2011.). Baudām Igaunus! *Ir. Nr. 47.*, 2.lpp.
54. Lūsiņa, I., Rozentāls, A. (06.01.2012). Žagars gadu būs zem lupas. *Sestdiena*. 16.lpp.
55. Ozoliņš, A. (23.02.2012). Latviešu rakstnieks nevar atļauties rakstīt. *Ir. #100.* 12 - 13.lpp.
56. Ozoliņš, A. (24.02.2011). Vērtību aizsardzība. *Ir. #47.* 6.lpp.
57. Puķe, I. (09.06.2011). Pašiem sava sniegpārslīņa. *Ir. #62.* 41.lpp.
58. Raudseps, P. (12.01.2012). Bezdarbnieks pensionāru nezturēs. *Ir. #92,* 17.lpp.
59. Raudseps, P. (05.05.2011). Biezie un plānie. *Ir. #57.* 41.lpp.
60. Raudseps, P. (24.02.2011). Ziemeļnieki. *Ir. #47.* 8.lpp.
61. Raudseps, P. (10.03.2011). Marta likmes. *Ir. #49.* 8.lpp.
62. Raudseps, P. (24.02.2011). Kāpēc Igaunijā nav oligarhu? *Ir. #47.* 19 - 21.lpp.
63. Raudseps, P. (26.05.2011). Nelāgas nojautas. *Ir. #60.* 8.lpp.

64. Raudseps, P. (08.06.2011). Fondu izsitējs. *Ir.* #61. 8.lpp.
65. Raudseps, P. (24.03.2011). Inflācija: Rēgu atgriešanās. *Ir.* #51. 10.lpp.
66. Raudseps, P. (21.04.2011). Tuneļa galā. *Ir.* #55. 8.lpp.
67. Raudseps, P. (24.02.2011). Vai Igaunijā labāk?. *Ir.* #47. 10 - 11.lpp.
68. Strautiņš, R., Zīrnis, E. (28.05.2011). Ar sarūsējušu dakšiņu sirdī. *Sestdiena.* 15.lpp
69. Strautiņš, R. (13.08.2011). Bīstamā mājsaimniece. *Sestdiena.* 13.lpp
70. Strautiņš, R. (19.02.2011). „Tere, Kurrat!”. *Sestdiena.* 1.lpp
71. Strautiņš, R. (19.02.2011). Bordertaunas ainas! *Sestdiena.* 41.- 44.lpp.
72. Strautiņš, R. (19.02.2011). Nobrieduši uzvarām! *Sestdiena.* 19.lpp
73. Zīrnis, E. (17.09.2011). Esam krustcelēs. *Sestdiena.* 12.-16.lpp
74. Zīrnis, E. (14.05.2011). Es viņam biju Marta. *Sestdiena.* 14.lpp.
75. Zīrnis, E. (24.09.2011). Jo inteliģentāks, jo sliktāka dūša. *Sestdiena.* 11.lpp
76. Zīrnis, E. (16.04.2011). Kā staigāt pa ūdeni. *Sestdiena.* 43. lpp.
77. Zālīte, Z. (02.04.2011). Būs tikai dārgāk. *Sestdiena.* 11.lpp
78. Žīgure, A. (7.07.2011). Prezidenta akmeņi. *Ir.* #26. 10. lpp.
79. (23.02.2012). *Ir.* #98., 4. lpp.
80. (24.02.2012). Par ko apskaužam Igauniju? *Sestdiena.* 8.lpp.
81. (19.01.2012). *Ir.* #93., 4.lpp.
82. (24.11. 2011). *Ir.* #85., 4.lpp.
83. (02.02.2012). *Ir.* #95., 4.lpp.
84. (26.01.2012). *Ir.* #94., 4.lpp.
85. (19.01.2012). *Ir.* #93., 4.lpp.
86. „Ir” kolektīvs. (08.04.2010). *Ir* tā. *Ir.* #1. 3.lpp.
87. (27.10.2011). Vai tā var izvairīties no aptaukošanās? *Ir.* #81. 54.lpp.

PIELIKUMI

**Intervija ar žurnāla „Ir” galveno redaktori Nelliju Ločmeli
2012. gada 9. maijā**

1. Vai pastāv kāda koncepcija vai uzstādījumi attiecībā uz Latvijas un Igaunijas salīdzinājumu paušanu žurnālā "Ir"? Ja pastāv, tad kas to nosaka?

Nē, nepastāv nekāda īpaša koncepcija. Kad pētām Latvijas situāciju un vēlamies to labāk izprast, reizēm salīdzinām savu sniegumu ar citām valstīm vai ES vidējiem rādītājiem. Igaunija nereti ir loģisks atskaites punkts, jo šī kaimiņvalsts ir salīdzinoši līdzīga ekonomikas mēroga, vēstures, sociālpolitiskā konteksta ziņā.

2. Kāpēc vairumā gadījumu situācija Latvijā tiek salīdzināta ar situāciju Igaunijā (nevis, piemēram, Lietuvā)?

Tāpēc, ka vairumā gadījumu Igaunijas situācija ir atbilstošāka salīdzinājumam. Piemēram, nesen publicējām rakstu par e-vēlēšanu ideju Latvijā. Arī šajā rakstā parādījās Igaunijas pieredze – tā vienkāršā iemesla dēļ, ka Igaunijā e-vēlēšanas ir jau ieviestas. Turklāt vienmēr interesantāk un vērtīgāk izzināt piemērus, kas ir veiksmīgāki, no kuriem iespējams mācīties, un pēc daudziem attīstības parametriem Igaunija ir sekmīgākā starp Baltijas valstīm.

3. Kā Jūsu izpratnē visbiežāk tiek reprezentēti salīdzinājumi starp abām valstīm?

Mūsu žurnālā parādās gan skaitliski dati (dažādi parametri, piemēram, izaugsmes rādītāji, nodokļu salīdzinājums utt.), gan arī aprakstošs dažādu problēmu risinājums (piemēram, jau pieminētās e-vēlēšanas). Mūsu mērķis ir censties salīdzinājumos būt iespējami precīziem un atklāt arī atšķirību iemeslus, pamatot šo izvēli.

4. Vai salīdzinājumi ar igauņu kaimiņiem, Jūsaprāt, pozitīvi ietekmē notiekošo Latvijā?

Domāju, ka ietekme ir daudzveidīga -- reizēm raisa depresiju, reizēm rada idejas uzlabojumiem. Manuprāt, pārsvarā šī ietekme tomēr ir pozitīva, jo veselīgi tonizē - Igaunijas piemēri ir kā praktisks un uzskatāms atgādinājums, ka lietas var darīt labāk.

5. Kādās jomās un kāpēc, Jūsaprāt, visbiežāk tiek salīdzināta Latvija ar Igauniju?

Galvenokārt ekonomikā, jo šī joma pēc definīcijas ir tāda, kurā vieglāk veikt uzskatāmus salīdzinājumus - ir daudz statistikas datu, analītiskas informācijas par šīm tēmām. Protams, arī politikā (tajā skaitā - līdzīgas problēmas un situācija etniskajā politikā, atšķirīgi risinājumi Latvijā un Igaunijā) un drošības jomā (piemēram, spiegu atmaskošanas skandāli rosina uz salīdzinājumu ar Latvijas situāciju). Taču es neesmu veikusi sistemātisku tēmu analīzi, lai varētu korekti izdarīt kādus secinājumus, šie ir vienkārši mani iespaidi.

6. Kāpēc žurnāls "Ir" izlaida speciālizdevumu par godu Igaunijas neatkarības dienai, bet, piemēram, Lietuvai nē? Kā Jūs nonācāt pie idejas veidot šo speciālizdevumu?

Izdevuma mērķis bija izpētīt Igaunijas "veiksmes formulu". Toreiz mūsu ideja radās tieši no sadzīviskas rutīnas- Igaunija parasti tiek piesaukta kā labais piemērs, taču patiesībā Latvijā diezgan maz ir zināms par Igauniju un priekšstati paliek ļoti virspusējā līmenī. Tāpēc mēs gribējām iedziļināties pašas Igaunijas situācijā un konstatēt, kas ir viņu stiprās puses, kā viņi ir pieņēmuši lēmumus un rīkojušies, lai panāktu izrāvienu - uzrakstīt interesantus un vērtīgus stāstus par to, kas Igaunijā notiek. Veidojot šo izdevumu mēs paši daudz ko jaunu uzzinājām par Igauniju un saņēmām arī ļoti pozitīvas atsauksmes no lasītājiem, kuriem šī mūsu pieeja likās ļoti aizraujoša. Lietuvai nav šī dzīves konteksta -- neviens to ikdienā nepiesauc kā atskaites punktu Latvijai, interese ir mazāka. Protams, ja iedziļinās, arī Lietuvā un citās valstīs atrodas interesanti stāsti un mēs ik pa laikam veidojam materiālus arī par Lietuvu.

**Intervija ar žurnāla „Sestdiena” galveno redaktori Danu Sinkeviču
2012. gada 31. maijā**

1. Vai pastāv kāda koncepcija vai uzstādījumi attiecībā uz Latvijas un Igaunijas salīdzinājumu paušanu žurnālā „Sestdiena”? Ja pastāv, tad kas to nosaka?

Redakcionālajā uzstādījumā nav strikti noteikts, ka žurnālisti rakstot, drīkst izdarīt salīdzinājumus tikai par Igauniju. To, ka šādi salīdzinājumi tiek veikti, nosaka vairāki kritēriji:

1) ja mēs vēlamies „salīdzināties”, tad korekti to darīt ar valstīm, kas kaut kādu iemeslu dēļ ir mums „saprotamas”, mēs spējam identificēties ar tām, šo valstu iedzīvotājiem, kā arī – salīdzināmajiem lielumiem jābūt korektiem (nevar salīdzināt, piemēram, ķirbi ar rozi). Piemēram, vēsturiskie apstākļi, ģeopolitiskais stāvoklis, brīva informācijas pieejamība par šo valsti, personīgi iespaidi. Jo kāda jēga salīdzināt Latviju ar, piemēram, Zanzibāru – mums ir diezgan maz kopīgā, citas problēmas, cita kultūra un paražas, cita valsts iekārta, lielākā daļa lasītāju brīvi nepārvalda šīs valsts vēsturi, nav redzējuši Zanzibāru savām acīm, piedevām, tas pat ir cits kontinents.

2) Igaunija atbilst visiem iepriekš nosauktajiem salīdzināšanas nosacījumiem: ģeopolitiski tā ir kaimiņzeme, ar kuru mums ir līdzīga, saprotama vēsturiskā pieredze; jaunāko laiku vēsturē – pēc PSRS sabrukšanas, mēs atradāmies līdzīgās starta pozīcijās; mums ir (bija) līdzīgi mērķi, piemēram, iestāšanās Eiropas Savienībā, NATO, eirozonā; līdzīgas, saprotamas problēmas: korupcija, padomju atstātais „mantojums” dažādās jomās, attiecības ar Krieviju, demogrāfija u.c.; saprotama kultūra, paražas utt.

2. Kāpēc vairumā gadījumu situācija Latvijā tiek salīdzināta ar situāciju Igaunijā (nevis, piemēram, Lietuvā)?

Igaunija, kas tāpat atbilst korektas salīdzināšanas kritērijiem, šobrīd tiek pozicionēta kā „veiksmes stāsts” (līdzīgi kā, piemēram, grieķi – lielākie krīzes skartie neveiksminieki. Ja jūs paanalizētu, cik daudz raksta par Grieķiju un, cik daudz par citām valstīm, kas cīnās ar līdzīgām problēmām, domāju, - Grieķijai tiktu lauvas tiesa). Turklāt, tā kā Jūs veicat pētījumu laikā no 2011. 24. februāra līdz 2012. gada 24. februārim, tas sakrīt ar Igaunijas sekmīgo iestāšanos eirozonā, līdz ar to viņiem tika pievērsta vēl lielāka uzmanība, jo tas ir (bija vismaz līdz nesēnai pagātnei, nākotnē iespējami dažādi scenāriji) arī viens no Latvijas mērķiem.

Igaunī ir „veiksminieki”, latvieši arī grib būt veiksminieki, tādēļ mums ir lielāka interese salīdzināt, analizēt, ko viņi izdarījuši citādi – varbūt mums tas noder. Gan uz attīstību vēršam indivīdam, gan valstij ir tendence salīdzināties ar spēcīgāko, nevis vājāko konkurentu. Kādēļ mazāk tiek pieminēta Lietuva? - Tādēļ, ka Igaunijai objektīvi ir augstāki rādītāji daudzās būtiskās jomās, nekā Lietuvai (un Latvijai). Piemēram, vidējā alga (uz gada sākumu) Igaunija – Ls 580, Latvija – Ls 459, Lietuva – Ls 432; korupcijas līmenis (vieta pasaulē) Igaunija – 29., Lietuva – 50., Latvija – 61.; bezdarbs (procentos) Igaunija – 10,9, Latvijas – 11,5, Lietuva – 14,8. Ir vēl daudzas pozīcijas, kur igauņi atrodas priekšā gan latviešiem, gan lietuviešiem, piemēram, dzimstības veicināšanas atbalsts, dažādu novitāšu ieviešana (e-paraksts, elektroniskā balsošana vēlēšanās, IT tehnoloģiju izstrāde u.tml.) utt.

2) Igaunija pati publiskajā telpā ir aktīvāka nekā Lietuva. Kaut vai, ja salīdzinām, cik daudz savu valsti kā tūrisma galamērķi reklamē Igaunija, cik – Lietuva.

Tomēr, veicot objektīvus salīdzinājumus, gribētos piezīmēt, ka žurnālā *Sestdiena* pēc iespējas tiek pieminēta arī mūsu otra kaimiņzeme, ar kuru mums viegli identificēties – Lietuva.

3. Kā Jūsu izpratnē visbiežāk tiek reprezentēti salīdzinājumi starp abām valstīm?

1) Igaunija tiek attēloti kā veiksminieki, Latvija – kā „iedzinēji”, kurai jāatbild uz jautājumiem „kāpēc pie mums tā nav, kāpēc igauņiem izdevās, bet mums - nē?”. Taču nedomāju, ka salīdzinājumi ir kaut kādā veidā aizskaroši.

2) Salīdzinājums ir neitrāls, informējošs.

4. Vai salīdzinājumi ar igauņu kaimiņiem, Jūsaprāt, pozitīvi ietekmē notiekošo Latvijā?

Iespējams – jā, jo tiek uzdoti jautājumi, uz kuriem nepieciešamas atbildes.

5. Kādās jomās un kāpēc, Jūsaprāt, visbiežāk tiek salīdzināta Latvija ar Igauniju?

Ja runājam ne tikai par žurnālu *Sestdiena*, bet arī citiem medijiem: ekonomika, monetārā politika, valsts pārvalde, IT tehnoloģijas, inovācijas, demogrāfija, iedzīvotāju dzīves kvalitāte, attiecības ar nepilsoņiem, attiecības ar Krieviju, korupcija. (Uz „kāpēc” konceptuāli atbildēju jau 2. punktā.)

6. Ievēroju, ka „Sestdiena” par godu Igaunijas neatkarības dienai, šī gada 24. februārī, rubrikā „Zem lupas” apskatīja tēmu „Par ko apskaužam Igauniju?”. Lietuvas neatkarības dienas nedēļā, Lietuvai šāda uzmanība netika pievērsta. Kas noteica

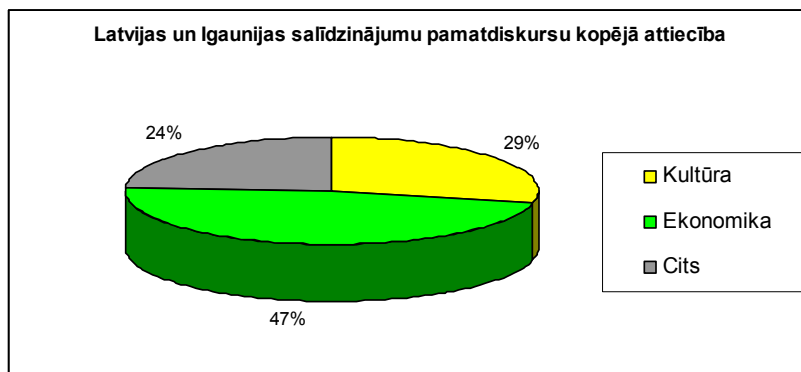
redakcijas izvēli izcelt tieši Igauniju, un vai tas varētu kalpot par apstiprinājumu, ka mediji tomēr biežāk izvēlas Latviju salīdzināt ar Igauniju?

Igaunijas Neatkarības diena tika apskatīta kontekstā ar jau minēto aktualitāti – viņi tikko iestājušies eirozonā, viņi ir „veiksminieki”, viņi tiek minēti par piemēru. To pauž arī virsraksts. Taču, piemēram, kad sākās Eiropas čempionāts basketbolā, mēs rakstījām par lietuviešiem, jo viņi tajā brīdī bija aktualitāte un kā paraugs šajā jomā gan Latvijai, gan Igaunijai. Tāpēc nedomāju, ka tieši šis piemērs varētu kalpot kā korekts apstiprinājums, ka mediji tomēr biežāk izvēlas Latviju salīdzināt ar Igauniju.

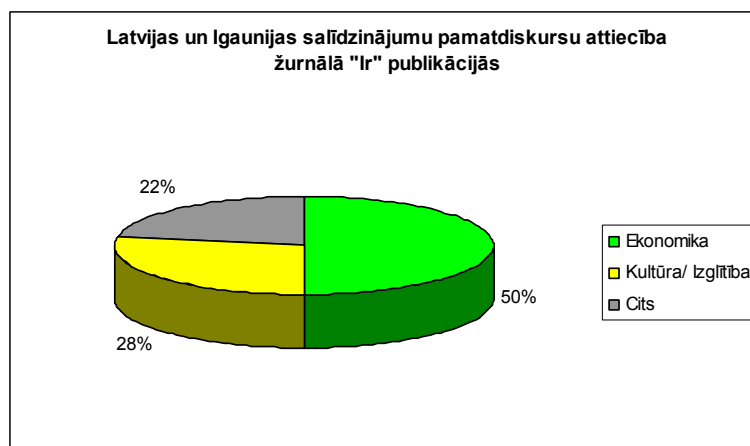
7. Pētot žurnālu „Sestdiena” un „Ir” publikācijas, ievēroju, ka bieži vien intervijās tieši pats žurnālists ir tas, kurš sarunas gaitā ar savu jautājumu aizsāk tematu par Latvijas salīdzināšanu ar Igauniju (jautājumu piemēri: „Esam savādāki nekā igauņi?”, „Mēs bieži salīdzinām sevi ar igauņiem. Vai viņi, jūsuprāt, ir spējuši vairāk saliedēties?”). Radies iespaids, ka visticamāk, ja žurnālists nebūtu mudinājis uz salīdzināšanu, tad intervējamais nemaz nebūtu par to sācis runāt. Šāda tipa jautājumus varētu nosaukt pat par tendencioziem, jo ar tiem, savā ziņā, žurnālists jau parāda savu nostāju un „gaidāmo” intervējamā atbildi. Kāds ir Jūsu viedoklis par šādu žurnālistu rīcību?

Iespējams, tas var norādīt uz zināmu tendenciozitāti, taču, lai atbildētu precīzi, jāredz visa intervija un konteksts.

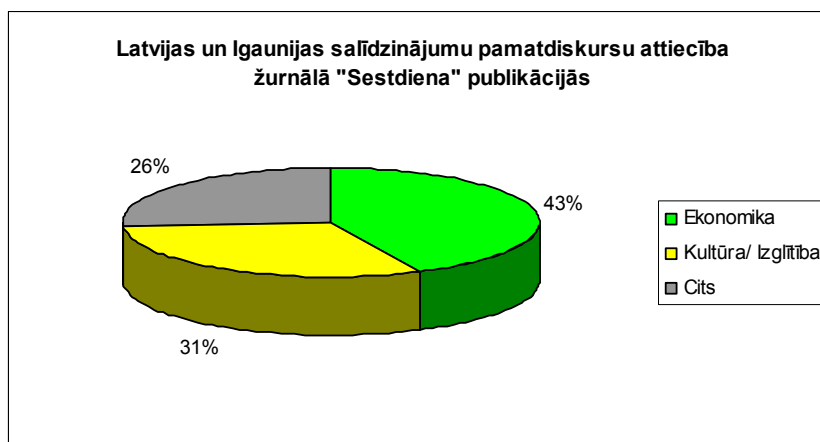
Kvantitatīvās kontentanalīzes analīzes rezultāti

1. att. Latvijas un Igaunijas salīdzinājumu pamatdiskursu kopējā attiecība

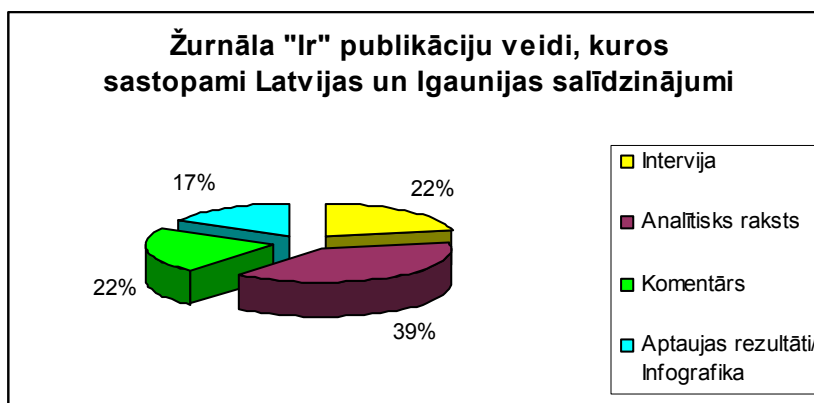
2. att. Latvijas un Igaunijas salīdzinājumu pamatdiskursu attiecība žurnāla „Ir” publikācijās

3. att. Latvijas un Igaunijas salīdzinājumu pamatdiskursu attiecība žurnāla „Sestdiena” publikācijās

4. att. Žurnāla „Sestdiena” publikāciju veidi, kuros sastopami Latvijas un Igaunijas salīdzinājumi

5. att. Žurnāla „Ir” publikāciju veidi, kuros sastopami Latvijas un Igaunijas salīdzinājumi

Bakalaura darbs „Latvijas un Igaunijas salīdzinājumu reprezentācija Latvijas medijos "Ir" un "Sestdiena" (2011–2012)” izstrādāts LU Sociālo zinātņu fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: Betija Turlaja

05.06.2012.

Rekomendēju/nerekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītāja: Mg.sc.soc. Ieva Beitika

05.06.2012.

Recenzents: Mg.sc.soc. Ilze Šulmane

Darbs iesniegts Komunikācijas studiju nodaļā 05.06.2012.

Dekāna pilnvarotā persona: Sabīne Krieviņa / Līva Brice

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē

_____ . prot. Nr. ____ . _____

Komisijas sekretāre: Mg.sc.soc. Ilze Šulmane